

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ
ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU
YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SİYASİ PARTİLERİN ELİT SEÇİMİ:
AK PARTİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

HALİDE YAZGAN

İZMİR – 2019

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ
ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU
YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SİYASİ PARTİLERİN ELİT SEÇİMİ:
AK PARTİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

HALİDE YAZGAN

Dr. Öğretim Üyesi GÜL ARIKAN
AKDAĞ

İZMİR – 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Siyasi Partilerin Elit Seçimi; Ak Parti Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

../06/2019

Halide YAZGAN

İmza

TS EN ISO
9001:2015

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ SINAVI TUTANAK FORMU

Dok. No: FR/604/21

İlk Yayın Tar.: 03.10.2017

Rev. No/Tar.: 00/..

Sayfa 1 / 1

GÖNDEREN : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı
GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisi Halide YAZGAN ile ilgili Tez Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Tarih:
Sayı :

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı

İmza

Prof. Dr. Akif TABAK

SINAV TUTANAĞI

Tez Sınav Jürimiz tarafından incelenen “*Siyasi Partilerin Elit Seçimi: AKP Örneği*” başlıklı tezli yüksek lisans tezi ile ilgili olarak jürimiz 04.07.2019 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında OYBİRLİĞİ/ÇOKLUĞU ile aşağıdaki karar verilmiştir.

KABUL

Kabul Edilen Tezli Yüksek Lisans tezi:

- i) Bilime yenilik getirmiştir
ii) Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir
iii) Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır
iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisans'ta geçerlidir)

RED

DÜZELTME *

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Gül ARIKAN AKDAĞ	
Üye	Doç. Dr. Buğra KALKAN	
Üye	Doç. Dr. Özlem ALİKILIÇ	
Üye		
Üye		

Eki : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).

* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından öngörülen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek süre her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Siyasi Partilerin Elit Seçimi: Ak Parti Örneği

Halide YAZGAN

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Siyasi partilerin elit seçimi tezimizde, ilçe teşkilat yapısı içindeki ilçe başkanları baz alındı. İlçe başkanları bağımlı değişkenimiz ile 2015 genel oylama sonuçları, 2017 referandum sonuçları ve okuma yazma oranı bağımsız değişkenleri nicel veri yöntemiyle; çapraz tablo, grup istatistiği ve t-Testi yöntemiyle değerlendirildi. Bu çalışmayla yerel elitlerin seçiminde nelerin etkili olduğunun anlaşılması hedeflenmektedir. Çalışmamızda öncelikle literatür söylemleri içerisinde en kuvvetli öncelik olan seçim kaygısı ele alındı. Seçim kaygısı ölçütü, ilçe başkanları değişiminde de etkili olan ölçüt olmaktadır. İkinci olarak literatürde iddia edilen klientalist bağların kaygısı da ölçülerek ilçe başkanlarının değişiminde etkili olduğu bulundu. Üçüncü olarak İlçe başkanları değişiminde etkisinin olup olmadığını görmek için incelediğimiz il başkanları değişiminde seçim kaygısı söz konusu olmadığı ortaya çıkmaktadır Bunun yerine sadakat, parti içi hesaplar, gelecek seçim kaygısı ve klientalist bağların etkili olduğu söylemleri kuvvet kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler; elit seçimi, yerel siyasi elitler, adalet ve kalkınma partisi, il ve ilçe başkanları, seçimler

ABSTRACT

Master Thesis

Elite Selection of Political Parties; The Case Of AK Party

Halide YAZGAN

İzmir Kâtip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Political Science And Public Administration Program

Elite Selection of political parties in our thesis focus on district party leader within district organization framework. Our dependent variable with 2015 general election voting results, 2017 plebiscite results, literacy rate as independent variables evaluated with cross table, group statistics, t test method that is quantitative data method. This study aims understanding what is effective in the selection of local elites. Firstly Our study examined election concern which is the strongest priority among the discourses of literature. It is also the criterion effective in the change of district party leader. Secondly Measuring effect of the clientelist network professed in the literature found to be effective in the change of district party leaders too. Thirdly, Election concern in the provincial party leaders Exchange we examined to see whether it had an impact on the change district party leader turned out to be out of the question. Instead of that, The rhetoric to be effective loyalty, in-party accounts, next election concern, the clientelist network has gained strength.

Keywords: elite selection, local political elites, justice and development party, provincial and district chairman, elections

İÇİNDEKİLER

TABLolar	VIII
KISALTMALAR	X
ÖNSÖZ	XI
GİRİŞ	1

1.ELİTLER

1.1. ELİT KAVRAMI	6
1.1.1. VilfredoPareto	8
1.1.2. Gaetano Mosca	10
1.1.3. C. Wright Mills	11
1.1.4. Siyasi Elitler	12
1.2. SİYASİ PARTİLERİN ELİT SEÇİMİ	13

2. AK PARTİ İNCELEMESİ

2.1. SİYASİ PARTİLER KANUNU VE TÜZÜK ÇERÇEVESİNDE İLÇE BAŞKANI ADAYLARININ BELİRLENME SÜRECİ	29
2.2. AK PARTİ'NİN ELİTLERİNİ DEĞİŞTİRMESİNE YÖNELİK İNCELEME	40
2.3. ARAŞTIRMA SORUSU VE METODU	48

3. BULGULAR

3.1. İLÇE DÜZEYİNDE	54
3.1.1. AK Parti 2015 7 Haziran Genel Seçim Oy Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu	54
3.1.2. AK Parti 2015 1 Kasım Genel Seçim Oy Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu	57
3.1.3. AK Parti 2015 7 Haziran-1 Kasım Genel Seçim Oy Farkı Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu	58

3.1.4. AK Parti 2017 Referandum Evet-Hayır Oy Farkı Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu.....	61
3.1.5. AK Parti 2015 7 Haziran Genel Seçim Rekabet Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu.....	62
3.1.6. AK Parti 2015 1 Kasım Genel Seçim Rekabet Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu.....	65
3.1.7. Okuma Yazma Oranına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu.....	67
3.2. İL DÜZEYİNDE.....	68
3.2.1.AK Parti 2015 7 Haziran Genel Seçim Oy Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu	69
3.2.2.AK Parti 2015 1 Kasım Genel Seçim Oy Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu	70
3.2.3.AK Parti 2015 7 Haziran 1 Kasım Genel Seçim Oy Farkı Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu.....	72
3.2.4.AK Parti 2015 7 Haziran Genel Seçim Rekabet Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu.....	73
3.2.5.AK Parti 2015 1 Kasım Genel Seçim Rekabet Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu.....	75
3.2.6.AK Parti 2017 Referandum Evet-Hayır Oy Farkı Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu.....	76
3.2.7. Okuma Yazma Oranına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu	78
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA	83
ÖZ GEÇMİŞ	90

TABLULAR

Tablo 1: AKP 2015 Haziran Oylarının Elit Değişimindeki grup İstatistiği.....	55
Tablo 2: Haziran Oy Ortalamalarının Eşit Dağılım Ölçümü.....	55
Tablo 3: İlçe Haziran Oylarına Göre İlçe Başkanı Değişiminin Dağılımı	56
Tablo 4: AKP 2015 Kasım Oylarının Elit Değişimindeki Grup İstatistiği	57
Tablo 5: Kasım Oy Ortalamalarının Eşit Dağılım Ölçümü.....	57
Tablo 6: İlçe Kasım Oylarına Göre İlçe Başkanı Değişiminin Dağılımı	58
Tablo 7: AKP 2015 Kasım-Haziran Oy Farkının Elit Değişimindeki Grup İstatistiği	58
Tablo 8: Kasım-Haziran Oy Farkı Ortalamalarının Eşit Dağılım Ölçümü	59
Tablo 9: Kasım- Haziran Oy Farkının İlçe Başkanları Değişim Dağılımı.....	59
Tablo 10: 2017 Referandum Evet-Hayır Farkı ve İlçe Başkanları Değişimi Göre Grup İstatistiği.....	61
Tablo 11: 2017 Referandum Evet-Hayır Farkı Ortalama Dağılımı	61
Tablo 12: Referandum Evet-Hayır Oy Farklarının İlçe Başkanları Değişimine Göre Dağılımı	62
Tablo 13: Haziran Rekabet Oranlarının Değişim Durumuna Göre Grup İstatistiği...	63
Tablo 14: Haziran Rekabet Oy Oranları İle İlçe Başkanları Değişiminin Ortalama Dağılımı	63
Tablo 15: Haziran Rekabet Oy Oranının İlçe Başkan Değişimine Dağılımı	64
Tablo 16: Kasım Rekabet Grup İstatistiği.....	65
Tablo 17: Haziran Rekabet Oy Oranları İle İlçe Başkanları Değişiminin Ortalama Dağılımı	65
Tablo 18: Kasım Rekabet Oy Oranının İlçe Başkan Değişimine Dağılımı	66
Tablo 19: İlçe Okuma Yazma Sayısıyla İlçe Başkanlarının Grup İstatistiği	67
Tablo 20: İlçe Okuma Yazma Oranı Ortalama Dağılımı	67
Tablo 21: Okuma Yazma Oranına Göre İlçe Başkanı Değişim Dağılımı.....	68
Tablo 22: İl Başkanları Değişimi ve Haziran İl Oy Oranları Grup İstatistiği.....	69
Tablo 23: Haziran İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı	69
Tablo 24: İl Haziran Oylarına Göre İl Başkanı Değişiminin Dağılımı	70
Tablo 25: Kasım İl Oy Oranları ve İl Başkanları Değişimi Grup İstatistiği	70
Tablo 26: Kasım İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı	71
Tablo 27: İl Kasım Oylarına Göre İl Başkanı Değişiminin Dağılımı	71
Tablo 28: Kasım-Haziran İl Oy Oranları ve İl Başkanları Değişimi Grup İstatistiği	72
Tablo 29: Kasım-Haziran Farkı İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı.....	72
Tablo 30: Kasım Haziran Oy Farklarına Göre İl Başkanı Değişim Dağılımı.....	73
Tablo 31: Haziran İl Rekabet Oy Oranları ve İl Başkanları Değişimi Grup İstatistiği	73
Tablo 32: Haziran Rekabet Oranına Göre İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı ...	74
Tablo 33: Haziran Rekabet Oranı ve İl Başkanı Değişimi Dağılımı.....	74
Tablo 34: Kasım İl Rekabet Oy Oranları ve İl Başkanları Değişimi Grup İstatistiği	75
Tablo 35: Kasım Rekabet Oranına Göre İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı	75
Tablo 36: Kasım Rekabet Oranı ve İl Başkanı Değişimi Dağılımı.....	76

Tablo 37: Referandum Evet Hayır Farkı ve İl Başkanları Değişim Grup İstatistiği.	76
Tablo 38: Referandum Sonuçlarına Göre İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı....	77
Tablo 39: İl Referandum Oy Farkı ve İl Başkanları Değişim Dağılımı	77
Tablo 40: Okuma Yazma Oranı ve İl Başkanları Değişim Grup İstatistiği	78
Tablo 41: İl Okuma Yazma Oranı ve İl Başkanları Ortalama Dağılımı.....	78
Tablo 42: Okuma Yazma Oranı ve İl Başkanı Değişim Dağılımı	79

KISALTMALAR

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

FETÖ: Fethullahçı Terör Örgütü

SPK: Siyasi Partiler Kanunu

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

TDK: Türk Dil Kurumu

ÖNSÖZ

Siyasi partilerin elitlerini belirlemesine yönelik birçok söylem mevcut bulunmaktadır. Çalışmamızda elitler içerisindeki yerel elitlere odaklanılmıştır. Böylece yerel elitlerin önemine değinilmek istenmiştir. AK Parti'nin ilçe teşkilat başkanları örneklemimizi oluşturmaktadır. Teşkilat başkanlarının seçiminde nelerin etkili olduğuna yönelik çeşitli ölçeklerle belirlemeye çalıştığımız elit seçimi kıstaslarını SPSS 18 programı kullanılarak ölçülmüştür. Program içerisinde bulunan t-testi, çapraz tablo ve grup analizleri kullanılmıştır. Excel programında da verilerimiz SPSS'e aktarılacak şekilde hazırlanmıştır.

Seçim verilerine dair bilgiler Türkiye İstatistik Kurumun (TÜİK)'dan elde edilmiştir. 2018 yılında toplamaya başladığımız veriler; 2014 yılı ilçe başkanı isimlerine ilişkin verileri edinmek için giriştiğimiz teşkilat görüşmelerinin çoğundan geri çevrildik ancak tüm verileri eksiksiz ve doğru bir şekilde AK Parti kaynaklarından elde edildi. Ardından 2017 yılında başlayıp 2018 yılına kadar devam eden 6. olağan ilçe kongresi sonucunda seçilen ilçe başkanları verileri aynı şekilde AK Parti kaynaklarından edinilmiştir. 970 ilçe ile ilgili ilçe başkanları değişimleri tamamlanmıştır. 970 ilçedeki 2017 yılı 7 Haziran ve 1 Kasım seçim sonuçları, 2017 referandum sonuçları ve 18 yaş ve üstü baz alınarak elde edilen okuma yazma oranı verileri TÜİK'den sağlanmıştır. Büyük veri dosyalarıyla işlediğimiz çalışmamızda birçok insanın emeği var.

Başta danışman hocam Gül ARIKAN AKDAĞ'a akademik çalışmamda engin bilgileri ve sınırsız desteği için çok teşekkür ederim. Kendisi sayesinde farklı bir ufuk edindiğim için ayrıca teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca yanımda olup desteklerini eksik etmeyen ailem Aslıhan, İlhan, Serpil ve Annem Nursel, Babam Mehmet YAZGAN'a çok teşekkür ederim. Zorlandığım dönemlerimde yanımda olup bana desteklerini eksik etmeyen sevgili arkadaşlarım Arzu, Serhat, Serap, Sibel ve Elif'e sonsuz teşekkür ederim.

Halide YAZGAN

GİRİŞ

Siyaset bilimin ana konularından biri olan siyasi partiler birçok siyaset bilimci tarafından çalışma konusu olmuştur. Siyasi partilerin yapısını incelerken partileri oluşturan ve devam ettiren kişiler ise ayrı bir başlık olarak araştırma konusu olmaktadır. Partilerin elitlerinin seçimi, değişimi ve belirlenmesine yönelik birçok ölçüt ileri sürülmüştür. İleri sürülen bu ölçütlerin amaç ekseninde işlediği ifade edilebilir. Bu amaçların ne olduğuna dair edinilecek bilgiler siyaset biliminde çalışılacak birçok çalışmaya kaynaklık etmenin yanında siyaset dünyasının anlaşılması ve yorumlaması adına önem arz etmektedir.

Siyasi partiler birçok hedef ve amaç doğrultusunda organize olarak ilerlemektedirler. Bu oluşumlar kendi içlerinde güttükleri hesaplara göre siyaset arenasını, buldukları kapsam ölçüsünde şekillendirmektedir. Bu durum elitlerin belirlenmesi kapsamında ele alındığında; parti içerisindeki hiyerarşik düzenin, en baş aktörden en küçük aktöre kadar ne ölçüde şekillendirildiğini gösterir. Partiler, elitleriyle parti amaçlarına ne tarzda hizmet ettiklerinden ne tarzda hizmet etmelerini istediklerine kadar bir partinin elit girişimleri açıklanabilir.

Siyasi partilerin adaylarını seçerken kullandıkları yöntemleri, ölçme noktasında ele aldığımızda ölçülmesi zor olan değişkenler mevcuttur. Ölçülmesi mümkün olan değişkenlere bakılarak; siyasi partilerin elitlerini değiştirmelerinde kullandıkları ölçütlerin neler olduğuna dair kesin ifadeler ulaşılmasında daha net çıktılar sağlanacaktır; ancak sayısal veriler haricinde ölçütlerin de olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Ölçümü sayısal verilerle ifade edilmesi, sayısal verilere göre daha zor olan ancak partilerin elitlerini belirlemelerinde yine etkili olan birçok kıstas mevcuttur.

Epstein'in ifadesine göre; parti üst yöneticilerinin seçtikleri elitlerin seçimler için yeterli bir araç olduğunu ifade etmiştir (Özbudun, 1979: 63). Bu doğrultuda siyasi partilerin elitlerini belirlenmesinde seçim ölçütünün önemli bir yer edindiği ifade edilebilir.

Siyasi parti elitleri incelenirken genellikle birçok çalışmanın, merkezi siyasi elitleri çalıştığı görülmüştür. Bu durum siyasi elitler bakımından yerel siyasi elitlerin öneminin az olduğu ve etki düzeylerinin düşük olduğu anlamına gelmemektedir. Yerel elitlere yönelik çalışmalar ülkemizdeki elit çalışmalarında sınırlı bir yer tutmaktadır (Kamalak vd., 2013; Kocaoğlu, 2006; Kocapınar, 2013; Çiftçi ve Yıldırım, 2017).

Partilerin organizasyon yapısı içerisinde anahtar bir rol oynayan yerel elitler, partilerin tabandan beslenmelerine kaynaklık etmektedir. Birebir temasın mümkün olduğu yerel düzeyde partiler, bu avantajlarını kullanarak iyi bir organizasyon ve verimli bir teşkilat çalışmasıyla başarı kazanabilirler (Sayarı, 2016: 179). Partilerin organizasyonlarına verdikleri önemle seçim başarılarında paralellik olduğu söylenebilir.

Siyasi partilerin yerel organizasyonları, topluma birebir yakın olan birim olarak görev yapmaktadır. Çalışmamız kapsamında ele alacağımız İlçe teşkilatları kendi içinde kollara ayrılmaktadır. Bu kollara baktığımızda toplumun her kanadına yönelik özel bir teşkilatlanmanın mevcudiyetinden söz edilebilir. İlçe teşkilatlarının; kadın kolları, gençlik kolları, merkez teşkilat birimleri yerel çapta halkla kurulmak istenen temasın göstergesi olarak kabul edilebilir.

Toplumla birebir temas halinde olduğunu ifade ettiğimiz ilçe teşkilatlarının birimleri, partilerin ilk elden gözlemcileri görevini görmektedir. Birçok iletişim kanadının mevcudiyetinin yanında parti yerel birimleri; nabız yoklama, rapor bildirme ve strateji belirlemede yerel halkla ilgili temasın sağlanması noktasında öncü bir göreve sahiptir (Arıkan Akdağ, 2012: 34). Gerçekleştirdikleri birebir temas, onlara buldukları ilçenin seçim profilini çizmelerinde olanak tanımaktadır. Aynı zamanda yakın temasın avantajı olarak merkez siyasi partilerin seçim propagandalarının bireysel ifade edicileri olarak, temaslarında ikna kabiliyetleri ve yöntemlerin de çeşitli olanaklara sahiptir.

Çalışmamızın da ana konusunu oluşturduğunu ifade edeceğimiz yerel organizasyon kapsamında değerlendireceğimiz ilçe teşkilatları getirileri bakımından; parti organizasyonlarından seçim eksenli olarak verim bekleyen partiler, seçim sonuçlarına göre parti organizasyon yapılarında değişikliğe gidecekleri yönündedir.

Seçmeni ikna etmek için parti kaynaklarının kullanımı onları partiyle halk arasındaki bağ düzeni oluşturmaları hususunda aracı bir ağ konumuna getirir. Parti

kaynaklarının yanında iktidar partilerinin devlet kaynaklarından faydalanmaları durumu söz konusudur. İktidar partisinin devlet kaynaklarını kullanma noktasında avantaja sahip olmaları, seçmen tabanını genişletmek ve sağlamlaştırmak adına kullanmalarına imkân sağlayabilir. Bu durum iktidar partisinin, rakiplerine göre bir adım öne geçmesine sebep olabilir (Sayarı, 2016: 170-171). Siyasi partilerin alt teşkilat birimleri partilerin bu çalışmalarını gerçekleştirmeleri için en küçük birimleriyle, etki etmeleri noktasında bir ağ görevi görmektedir. Parti teşkilatları içinde klientalizm, bu ağların kuvvetlenmesi ya da kullanılması noktasında fayda sağlanmaktadır. Parti içinde seçim birimleri küçüldükçe parti içindeki klientalizmin de önemi artmaktadır (Ayan, 2010: 202).

Partilerin yerel organizasyonları bir benzetme çerçevesinde değerlendirilecek olursa; bir beden ayakları hükmünde oldukları söylenebilir. Ulaşmak istedikleri kesime ilçe teşkilatları sayesinde ulaşarak birebir teması gerçekleştirebilirler. İlçe teşkilatları partilerin işletmek istedikleri stratejileri noktasında merkez parti yönetimine bu olanakları sağlamaktadır. Yerel organizasyonların bu önemli etkileri, çalışmamızda da konu edindiğimiz ilçe elitlerinin seçimine yönelik olarak ilçe yerel organizasyonunu ele almamız; siyasi partileri anlamak, yorumlamak ve alternatifler sunmak açısından önemlidir. Bunun yanında yerel elitlerin sadece seçim üzerinden değerlendirmesi yanlış olacaktır. Nitekim elitlerin seçilmesinde başka kriterlerinde etkili olduğunu iddia eden çalışmalar mevcuttur. Partiler kendilerine sadık olacakları kişilere öncelik tanıyarak bu kişilerin kontrol ve idaresini garanti altına almayı hedeflemektedirler. Böylece tabandan sağlayacakları faydaları da garantiye aldıklarına inanırlar. Bir diğer ölçüt olarak parti içi hesapların söz konusu olduğu söylenebilir. Parti içerisindeki rekabet, klientalist bağlar, çıkar ilişkileri bunlara örnek olabilir.

Adayların belirlenmesinde ölçülmesi en güçlü olan seçim sonuçları mı etkili olmakta ya da parti içi değişkenler mi etkili olmakta? Sorularına yanıt arayacağız. Araştırma sorularımızı daha belirgin şekilde ifade edecek olursak;

A1: Seçim sonuçlarına göre mi elit değişikliğine gidilmektedir?

A2: Rekabet oranına göre mi değişikliğe gidilmektedir?

A3: Parti içi hesaplara göre mi değişikliğe gidilmektedir?

Sorularına alacağımız cevaplar doğrultusunda elitlerin değişiminde nelerin etkili olduğu, yerel ölçekte ele alınacaktır. Elitlerin değişiminde, seçim sonuçlarına veya rekabete göre elit değişiminin gerçekleşmemesi durumunda parti içi hesaplar olarak nitelendirdiğimiz; parti içindeki sadakat ölçütüne göre mi, Çevresel değişikliklere göre mi, Politika değişikliklerine göre mi ya da klientalist bağlara göre mi değişime gidildiği yönünde sonuçlar elde edilecektir. Bu değişimler sayısal verilerle ölçümü sınırlı olan ya da ölçümü mümkün olmayan verilerdir. Sayısal verilerle elde edilemeyen bu ölçütlerin varlığı, sayısal ölçütlerin etkili olmadığı sonucundan yola çıkılarak elde edilebilecektir. Bölgenin sosyo-ekonomik durumu da aynı zamanda bizlere partilerin elitlerini değiştirmelerinde güttükleri sebepleri gösterebilir. Böylece partilerin klientalist bağları içerisinde bu durum yorumlanabilir.

İlk olarak geçmişten günümüze elitlerin kimler olduğuna dair çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Bu tanımlamalar fonksiyonel olarak farklılaştırılarak sınırlar çizilmeye çalışılmıştır. Elit olarak değerlendirilen kesimler çeşitli fonksiyonlarına göre farklılaşmaktadır. Siyasi elit tanımını değerlendirmek için genel elit tanımlarından yola çıkılacaktır. Genel elit tanımının yapılmasının ardından siyaset bilimi altında değerlendirilebilecek olan siyasi elit tanımının ne olduğuna dair bir değerlendirmede bulunulacaktır. Böylece elit tanımı kapsamında siyasi elitin farklılığındaki ölçütler anlatılmak istenmektedir.

Elit tanımları elitlerin hangi sınırlar dahilinde işlerlik gösterdiklerine dair fikir sağlayacaktır. Edinilen bu bilgiler sonrasında değerlendirmeye alacağımız bir sonra ki başlık olan siyasi elitlerin belirlenmesi konusunda genelden özele doğru elitlerin değerlendiriliş biçimi gösterilecektir. Çalışmamızın da ana konusunu oluşturan siyasi elitlerin belirlenmesinde etkili olan ölçütlerin neler olduğuna dair çeşitli literatür söylemlerine yer verilecektir. Literatür söylemleri kapsamında değerlendirilen elitlerin seçiminde nelerin etkili olduğu başlığı ilçe elitlerini değerlendirmemizde bizlere kaynaklık edecektir.

Siyasi elitlerin değişimi kapsamında ele almayı planladığımız ilçe elitleri, ülkemiz Siyasi Partiler Kanunu ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) seçim tüzüğü kapsamında değerlendirilecektir. Kanuni ve kuralsal çerçevede seçimlerdeki sınırlılıklar belirtilerek yapısal engellere değinilecektir. Tekrar bu başlık altında ilçe elitlerinin ve ilçe teşkilatlarının önemine değinilmeye çalışılacaktır.

Ardından seçim eksenli olarak ölçmeyi planladığımız ilçe elitlerinin değişimini daha iyi anlamak adına değişim süreci içerisinde AK Parti'nin son dönem siyasetine değinilecektir. Partinin siyasetine değinme boyutunu, partinin elitlerine yaklaşımları kapsamında işleyeceğiz. AK Parti siyasetinin elitler kapsamında değerlendirilmesi, bizlere iktidar nezdinde elitlere hangi ölçütlerde yaklaşıldığı ve kırılma noktaları olarak ifade edebileceğimiz AK Parti'nin son dönemde gerçekleşen birtakım olaylara karşı merkez tutumun nasıl şekillendiği ve bu tutumların elit değişimindeki etkisine bakılacaktır.

Son olarak da çalışmamızın sonuç kısmında tezimizde ileri sürdüğümüz hipotezler çapraz tablo, T-testi ve grup istatistiği yöntemleriyle ölçülmeye çalışılacaktır. Ölçüm analizi için edindiğimiz veriler ilçe düzeyinde ve il düzeyinde verilerden oluşmaktadır. İlçe düzeyindeki verilerimiz Türkiye'nin 970 ilçesinin 2014 yılında seçilen AK Parti ilçe başkanları ile 2017 yılında seçilen ilçe başkanlarını, 2017 ilçe düzeyindeki referandum oylamasını, 2015 7 Haziran genel seçim sonuçları ve 2015 1 Kasım genel seçim sonuçlarını içermektedir. İl düzeyindeki verilerimiz ise; Türkiye'nin 81 ilinin 2014 yılında seçilen AK Parti il başkanları ve 2017 yılında seçilen il başkanlarını, 2015 7 Haziran genel seçim sonuçları, 2017 il düzeyindeki referandum sonuçlarını içermektedir. Ayrıca 18 yaş üstü ölçütüyle 970 tane ilçenin ve 81 ilin okuma yazma oranı verilerini içermektedir. İlçe başkanı değişim verisi bağımlı değişken olarak diğer veriler ise bağımsız değişken olarak değerlendirilecektir. İlçe başkanları ve il başkanları verileri AK Parti'nin resmi internet sitelerinden elde edilmiştir. Seçim sonuçlarına ve okuma yazma oranına ilişkin veriler ise TÜİK' den elde edilmiştir. Yerel elitler, partilerin seçim stratejilerinde önemli bir ölçüt olarak görülmesi sonucunda partiler elitlerini değiştirmeye seçim sonuçlarını değiştirebileceklerini düşünüyorlar mı? Ya da yukarıda da belirttiğimiz gibi ölçümü seçim sonuçlarına nazaran sayısal veriler içermeyen sebepler ekseninde mi gerçekleşmektedir? Soruları tezimizin sonuç kısmında genel çerçevede değerlendirmeye alacağımız konunun genel bir özetini oluşturmaktadır. Sayısal verilerle ölçümü gerçekleşmeyen sebeplere yukarıda hipotezlerimizi belirttiğimiz kısımda değinilmiştir. Ayrıntılı olarak teori kısmımızda da ele alınacaktır.

1. ELİTLER

1.1. ELİT KAVRAMI

Tarihin birçok sahnesinde insanlar etkileşim içerisinde olmuşlardır ve bu süreç içerisinde kurdukları çeşitli etkileşimler, onları toplum içerisinde kümelenmelere itmiştir. Bu kümelenmeler insanların özelliklerine göre veya toplumun yapısına göre şekillenmiş ve insanlar farklı tanımlamalarla ifade edilmeye başlanmıştır. Sınıf, statü, kimlik, yönetim gibi çeşitli edinim tanımları sunulabilir.

Çalışmamız da ele alacağımız ‘elit’ kavramına baktığımızda da çeşitli dönemlerde çeşitli toplumsal yapılara, verilen bir kavramsal tanımlama içermektedir. Kavramın kelime kökünü ele aldığımızda elit kelimesi Fransızca da var olan ‘elit ’ kelimesinden gelmektedir (Sesli ve Demir, 2010: 3) elit kelimesinin latince köken anlamına baktığımızda kelime anlamı olarak ‘seçme’ ve ‘seçilmiş’ kelimelerinden türediğini görmekteyiz. 17. yüzyılda elit kelimesinin mal kalitesindeki üstünlük durumunu ifade etmek için kullanıldığını görüyoruz (M. Arslan, 2015: 80). 17. Yüzyıldan günümüze kadar elbette ki geçirdiği süreç içerisinde çeşitli tanımlamalarda farklı içerikler edinerek tanımlama alanın genişlediğini ve çeşitlendiğini söyleyebiliriz. Türk dil kurumunun elit kavramı tanımlamasına bakacak olursak; ‘Bir toplumda saygın ve etkin mevkilerde bulunan ve toplumun eğitim, ekonomi, siyaset, askeriye, din, sanat vb. alanlarıyla ilgili etkinliklerin denetimini elinde tutan kişi veya grup’ (TDK) diye ifade etmektedir. Tanımlamaya baktığımızda seçilmiş kelimesine karşılık gelen ‘elit’ kelimesinin içeriğinde hakimiyet durumunun söz konusu olduğunu görmekteyiz, bu hakimiyet durumunun toplum da üst olarak nitelendirebileceğimiz etkin mevkilerinde bulunan kişilere işaret etmektedir. Toplumun büyüklüğü, yapısı ve işlerliğine göre bu tanıma karşılık olarak elitlerin çeşitli gruplarının olabileceği yorumunu getirebiliriz. Buradaki tanımlamadan yola çıkacak olursak; Arslan’ın tanımlamasında da yer alan ‘g   (iktidar)’, ‘kontrol’ ve ‘etki’ elit kavramlarının kıstası olarak alınır. Elit konumundaki kişilerin doğrudan veya dolaylı olarak karar verme sürecinde kullanabilecekleri g  lere sahip olmaları ve

bu güçlerini kullanabilecekleri yerlerdeki kontrol noktalarında bulunmaları gerekmektedir. Buna karşılık karar verme sürecine etki etmenin doğrudan varlığının yanında dolaylı yollardan da etkinin varlığı söz konusudur. Ancak karar verme sürecine doğrudan katılımları söz konusu olmadan da, toplumsal ve maddi varlıkları sayesinde etki edebilen kişilerin varlığı da mevcuttur ve bu kişiler de elit tanımı içerisinde yer almaktadır (A. Arslan, 2004: 4). C. Wright Mills Amerika'daki iktidar seçkinlerini analiz ederek bu farklı elit gruplarına eğilmiştir. Toplumda var olan iş adamları, medya elitleri, devlet elitleri , askeri elitler şeklinde elit sınıflarını inceleyerek bu elit grupları arasındaki ilişkilere değinmiştir (Mills, 1974). Robert Dal'a göre de toplumda tek bir elit grubun bulunmadığını ve bu elit gruplarının bir şekilde etkileşimde olup rekabet içerisinde olduğunu ifade eder (akt. Turhan, 1984: 73) İktidar elitleri ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilir ancak devlet mekanizmasının kaçınılmaz kurumları olarak ifade edebileceğimiz her ülkenin hemen hemen sahip olduğu elit kitleler vardır. Bunlar askeri, ekonomik ve siyasi iktidar elitleridir (Zencirkıran, 2015: 222). Toplumdaki konumlamalarına baktığımızda hiyerarşik yapı içerisinde üst seviyelerde yer alan elitler , sahip oldukları iktidarı ve kaynakları yönetmelerinin yanında, toplumu şekillendirmede belirleyici roller üstlenerek kurallar koymaya yetkin olanlardır (A. Arslan, 2007: 13-14). Genel bir tanımlama çerçevesinde ele aldığımız elit kavramının değer bazlı bir anlam taşımadığını daha ziyade teorik ifadelerle tanımlandığını gördük buradan hareketle elit kavramının üstün durumunun en zeki, en dürüst, en yetenekli gibi insani niteliksel bazda belirlenmediğinin, bu niteliklere sahip olmanın elit olarak nitelendirilmenin belirleyici ölçütü olmadığını ve bu vasıflara sahip olmayan kişilerin de elit olarak anılabileceğini ifade edebiliriz (A. Arslan, 2012: 5).

Elit kavramının tanımsal incelemesini yaptıktan sonra kavram üzerinde geçmişten günümüze çeşitli tanımlamalar yapılmış ve içeriği genişletilmiştir. Bu yaklaşımları işlemek, bize elit olgusunu daha iyi anlamamızda yardımcı olacaktır. Bu kısımda klasikleşmiş elit teorisyenleri olan Amerikalı C. Wright Mills, İtalyan Vilfredo Pareto ve G. Mosca'nın söylemleriyle genel bir çerçeve elde etmeğe çalışacağız.

1.1.1. Vilfredo Pareto

19. yüzyıl sosyal bilimcilerinden Pareto elit kavramını sosyal bilimler içerisinde kullanmaya başlayan ilk kişidir. Pareto toplumu sınıflandırırken elit kavramını temel ölçüt olarak almış ve 2 tasnif grubu oluşturmuştur bunlar; elitler ve elit olmayanlar şeklinde ayrılır. Bu sınıflandırmayı yaparken de yönetimi temele alarak yönetim içerisinde bir şekilde etkisi bulunan veya yönetim içerisinde bir şekilde var olan kişilerin kısmını yönetici elitler olarak nitelendirmiş, yönetim içerisinde bulunmayan kesimi ise yönetici olmayan elitler olarak nitelendirmiştir (M. Arslan, 2015: 80). Pareto'nun bu tanımına göre 2 ana grup söz konusudur elitler ve elit olmayanlardır, bir alt tasnif daha yaparak yönetici olan elitler ve yönetici olmayan elitler şeklinde ayırım yapmıştır buradan; Pareto'nun yönetim olgusunu (siyasal egemenliği) üstlenecek kesimin elitler içerisinde kişilere atfettiğini görmekteyiz (Cevizci, 2007: 407).

Pareto elitlerin kimler olabileceği konusunda bazı ölçütler kullanmıştır; karakter, eğitim, zekâ gibi özellikler yönünden üstün seviyelere sahip kişilerin elit olduklarını ifade etmiştir (Delican, 2000: 323). Bu ölçütleri belirlerken de puanlama sistemi üzerinden resmetmiştir.

'Bütün insan etkinliklerinde bireylerin her birine yeteneklerini belirleyen, okullarda okutulan değişik konuların sınavındaki notlara benzer göstergeler verildiğini varsayalım. Örneğin mesleğinde çok başarılı olana 10 veririz. Bir tek müşteri kazanmaya başlayana 1 veririz, böylece gerçekten işe yaramayan da 0 alır. Milyonlar kazanmasını becerene, bu iyi ya da kötü olsun 10 veririz. Binlerce lira kazanana 6 veririz. Açlıktan ölmeyi başaran 1 veririz. Yoksullar yurduna yatırılmış olana 0 veririz. Pericles'in Aspasiyesi, 14. Louis'nin Mintenon'u, 15. Louis'nin Pompadour'u gibi, güçlü bir devlet adamının güvenini kazanmış ve kamu işlerini gören hükümette rol oynayan siyaset kadınına 8 ya da 9 gibi not veririz. Erkeklerin duygularını doyuma ulaştıran ve kamu işlerinde hiçbir etkisi olmayan fahişeye 0 veririz. İnsanları aldatan ve ceza yasasından kurtulmayı bilen usta dolandırıcıya, aldatmayı başardığı enayi sayısına ve onlardan sızdırdığı paraya göre 8,9 ya da 10 veririz. Aşçı dükkanından yemek çalan, jandarmanın eline geçen zavallı küçük dolandırıcıya 1 veririz. Musset gibi bir şaire, beğeniye göre 8 ya da 9 veririz. İnsanları okuduğu sonelerle kaçıran ozanlara 0 veririz. Satranç oyuncuları için

kazandıkları oyunların sayısına ve türüne dayanarak daha kesin göstergelere sahip olabiliriz. İnsanların bütün etkinlik dalları içinde böyledir... Etkinliklerini gösterdikleri dalda en yüksek göstergelere sahip olanlardan bir sınıf oluşturalım ve buna seçkin (elit) adı verelim. Pareto, 2027: 2031'' (Aktaran Cevizci, 2007).

Bu geniş tanımına karşılık daha dar kapsamda sınırlar çizmek için kurduğu ikinci bir tanımlaması bulunmaktadır. Buna göre;

'' girişeğimiz toplumsal denge incelemesi için bu sınıfı ikiye ayırmak iyi olacaktır. Yönetimde dolaylı ya da dolaysız bir rol oynayanlar bir kenara ayıracağız onlar yönetici seçkinleri oluştururlar. Geriye kalanlar, örneğin tanınmış bir satranç oyuncusu elbette seçkinler arasında yer alır. Ama satranç oyunculuğu değeri ona yönetimde etki yapma yolunu açmaz, bu nedenle başka nitelikleri ona yardım etmezse yönetici seçkinler arasında yer alamaz. Mutlak egemenlerin ya da çok güçlü siyaset adamlarını metresleri ya güzellikleri yüzünden ya da entelektüel nitelikleriyle seçkinler arasında yer alırlar. Bunların arasında siyasetin gerektirdiği yeteneğe sahip olan sadece bir kısmı yönetimde rol oynamışlardır. Pareto, 1917: 2032-2034 '' (Aktaran Cevizci, 2007).

Şeklindeki siyasal seçkinlere yönelik tanımlamasında sınırlandırma yaparak seçkin olarak belirleme kıstaslarını belirtmiştir. Özetleyecek olursak; 3 şekilde sınıflandırma yaptığını görmekteyiz yönetici elitler olarak güce sahip olan kesim, elit olan ancak yönetici güce sahip olmayıp yönetici elitin yanında bulunan elitler ve yönetici gücü olmayan ancak elit kategorisinde yer alan üstün niteliklere sahip kişiler şeklinde tasnif de bulunduğunu söyleyebiliriz.

Pareto'nun yaptığı bu sınıflandırmaya göre elitler ve elit olmayan grupların tarihsel olarak kaçınılmaz olan bir olgu olan yaşam ve ölüm gerçekliğini, seçkinlerin devamlılığı noktasında ele alarak şöyle bir ifade de bulunmuştur;

''İnsan toplumlarının tarihi büyük ölçüde aristokrasilerin birbirini izlemesi tarihidir. '' Manuel de' Economie Politique, VII. Bölüm; 115 (Aktaran Cevizci, 2007).

Seçkinlerin daima buldukları pozisyonda kalmadıklarını yeni elitlerin eski elitlerin yerini aldığını söyleyerek döngüsel bir kanunun var olduğunu ifade eder. Tarihte aristokratlar veya elitler yaşamlarında bazı pozisyonlarda yer aldıklarını ancak yaşamları boyunca bu pozisyonda kalmadıklarını bir değişimin söz konusu olduğunu

ifade eder. Bu durumu da ‘‘Tarih aristokratlar mezarlığıdır’’ şeklinde özetlemiştir (Delican, 2000: 324).

1.1.2. Gaetano Mosca

Pareto gibi bir başka elit kuramcısı olan Mosca’ nın elit tanımlamasına baktığımızda hemen hemen aynı düşünceleri barındırdığını görüyoruz. Ancak Mosca elit deyimine doğrudan bir değinmeyle değil elit-kitle ayrımını sistemleştirerek ele almıştır (Turhan, 1984:70). Ona göre tarihin her evresine baktığımızda toplum iki katmandan oluşmaktadır; az sayıdan oluşan bir yönetici sınıfının varlığı ve çok sayıdan oluşan ikinci bir grup yönetilen sınıfının varlığından söz eder. Tarihte bu ikili toplum yapısının kaçınılmazlığına vurgu yaparak; bu yönetici kısmının yönetimin çekirdeğini oluşturduğunu, ikinci kısım olarak nitelendirdiği yönetilen sınıfın da yönetilmeyi kabul eden çoğunluk kısmını oluşturduğunu ifade eder. (Demir ve Sesli, 2010: 5; Delican, 2000: 327). Yönetici sınıfını oluşturan kitlenin her zaman siyasi gücü elinde bulundurduğunu ve bu siyasi gücün sağladığı imkanlardan faydalandıklarına değinir (Demir ve Sesli, 2010: 4).

Mosca sınıflandırmasını yaparken ‘‘siyasal sınıf’’ kavramıyla belirleyicilik sağlar (Cevizci, 2007: 408). Yönetici sınıfın, yönetilen sınıftan ayrılmasında bazı durumların varlığına değinir. Ona göre; yönetici sınıfı oluşturan bireylerin bazı yönlerden yönetilen sınıftan ayrıldığını, bu ayrılıkları ifade ederken de bireysel ve toplumsal ölçütlere göre ayrıma gittiğini söyleyebiliriz. Toplumsal olarak ifade edebileceğimiz özelliğin, yönetici grubun örgütlenebilmesi özelliği olduğudur. Bu durumu şu şekilde ifade eder;

‘‘... tek bir itkiye itaat eden örgütlü bir azınlığın örgütsüz çoğunluk üzerindeki egemenliği kaçınılmazdır. Örgütlü azınlık tümlüğü karşısında tek başına duran çoğunluğa dahil bir bireyin azınlığın erkine direnemez. Aynı zamanda azınlık, tam da azınlık olduğu için ayrıca da genellikle üstün bireylerden meydana geldiği için örgütlüdür... yönetici bir azınlığın üyeleri yaşadıkları toplumda ister gerçek olsun ister görünürde, bir takım çok saygı duyulan ve etkili özelliklere sahiptirler’’ (Bottomore, 1990: 9).

Bireysel olarak ifade edebileceğimiz ayırım noktası ise; örgütlenmiş yapıların bireylerinin, yönetilen sınıf içerisinde sınırlanacak özelliklerinin bulunmasıdır. Bu özellikler ekonomik, eğitimsel, yetenek, vb. şekilde farklı kılacak yönlere sahip olmaları, onları toplumda bir üst sınıfa çıkaran ölçütlerdir. Yönetici azınlık grubunun bu özellikleri onları güçlü kılan özellikleridir (Demir ve Sesli, 2010: 4). Bu tanımlardan hareketle Pareto'nun referans ettiği ancak Mosca'nın açık bir şekilde belirttiği "Siyasal sınıf" söylemini (Cevizci, 2007: 408) toplumu tanımlamasında esas olarak Pareto'nun yığınlar söylemine karşılık, siyasal sınıf vurgusunu temellendirmektedir. Bu vurgusuyla ifade etmek istediği; toplumun en üst seviyesinde bulunan siyasal erklerin, toplum üzerindeki gücünün kaçınılmazlığı ve "siyasal formül" yöntemiyle yönetilecek sınıfa kendini kabul ettirmesidir (Vergin, 2008: 129). Bu siyasal erklerin toplumu yönetme gücünü kazandıklarını ifade eder.

1.1.3. C. Wright Mills

Son olarak da Amerikalı C. Wright Mills in elit açıklamasını ele aldığımız da Mills elit olgusunu işlerken, Amerika toplumunda var olan güç kümeleri üzerinden hareket ettiğini görmekteyiz. Wright Mills'in elit anlayışına göre; elitler iki olgu üzerinde temellenmektedir, bunlar toplumdaki egemen gruplara sahip olanlar, bir diğeri ise toplumun üst seviyelerinden birine bağlı olanlardır. Mills toplum da seçkin olarak birini nitelendirebilmemiz için onun seçkin olmasına yönelik bir farklılığa sahip olması gerektiğini ifade eder (Mills, 1974: 21). Mills'e göre gelişmiş toplumlarda üç hâkim elit grup vardır. Bunlar; askeri, siyasi ve ticari elit gruplarıdır. Bu elit gruplarını hiyerarşik olarak yerleştirdiğinde ise; hiyerarşik katmanın en üst seviyesinde siyasi iktidar elitlerini konumlandırmaktadır. Siyasal elitlerin yapacakları faaliyetlerde kendilerine eşlik edecek ve beraber faaliyet göstereceklerini düşündükleri elitleri belirlerken, kendi dünya görüşlerine yakın ve aynı amacı güden bireyler arasından seçim yaparak oluşturmaktadırlar (Turhan, 1984: 72).

Toplumda var olduğunu ifade ettiği bu 3 hakim elit grubu (Turhan, 1984: 72) çeşitli faaliyet alanlarında etkileşim içerisinde olmaktadır, faaliyet alanlarındaki bütünlük onlara belli bir toplumsal sınıftan olma farkındalığını hissettirmektedir. Mills seçkinler kitlesinin, Amerika toplumu üzerinde analizine değinirken bu kitlenin yaşamsal süreç içerisinde de yetiştirme tarzı, eğitim, kültür, iş gibi inşalarını oluşturma

evrelerinde birbirleriyle benzerlik gösterdiklerini ifade eder (Mills, 1974: 18). Mills'in seçkin tanımlaması faaliyet alanlarına göre çeşitlilik kazanmaktadır. Ayrıca buldukları alanlardaki iktidar merkezinde olmaları bu elit gruplarında var olduğunu ifade ettiğimiz güç olgusunu karşılamaktadır (D.A. Arslan, 2003: 119).

Pareto, Mills ve Mosca'nın toplumsal sınıfı ele alırken oluşturdukları üst-alt toplum yapısında, seçkinler sınıfı olarak nitelendirdiğimiz bir grubun kaçınılmaz varlığı söz konusudur. Bu grup içerisinde bulunan kişilerin, onları toplumdaki farklı kılacak özelliklerinin yanı sıra sahip oldukları güçlerinin varlığı da söz konusudur. Mosca ve Mills 'in sınıflandırmalarında daha belirgin bir şekilde ifade ettikleri siyasi elit kesimi, toplumların nasıl ilerlediğinin ve yapılarını anlamamız da bize yardımcı olacak referansı oluşturmaktadır.

1.1.4. Siyasi Elitler

Elit kavramına yönelik var olan kült tanımlarda, toplum yapısında mevcut iki sınıfın kaçınılmazlığı söz konusuydu; Yönetilen ve Yöneten ancak, bu sınıflar içerisindeki kişilerin elit olarak nitelendirilmesine yönelik çeşitli kıstaslar mevcuttu. Kavramsal çerçevesini oluşturduğumuz elitlerin toplumdaki sınırlanmış azınlık grupları olduklarını ve yöneten azınlık grubu içerisinde yer almalarının, tarihten günümüze farklı şartlara bağlı olarak gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Bu farklılığın sebebi toplumların tarih süreci içerisinde farklı yönetim şekilleri benimsemiş olmalarıdır (Mills, 1974: 31).

Siyasi elit kavramının tanımlamasına geçmeden önce siyaset kavramının işlevine yönelik bir tanımlamaya gideceğiz burada kelime kökünün anlamından ziyade işlevinin ölçütlerine değinmek, bize bu elit sınıfının özelliğiyle ilgili geniş bir anlam netliği sağlayacaktır. Andrew Heywood'un tanımlamasına göre siyaset;

“...en geniş anlamda, insanların hayatlarını düzenleyen genel kuralları yapmak, korumak ve değiştirmek için gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir” (Heywood, 2015: 22).

Tanımlamasına baktığımızda siyasetin bir düzenleme içerdiğini görmekteyiz. Bu düzenlemenin gerçekleşmesi; yönetilmesi beklenen bir toplumun mevcudiyetini gerektirir. Her toplum belli değerler ve kaideler içerir. Bu değerler merkez olarak adlandıracağımız toplumun özüdür. Yönetilmesi hedeflenen toplumun değerlerine

yakın olan siyasi seçkinin, otorite meşruluğunu kazanarak bu merkezde yönetimi sağlayabilir. Bu otoritenin, yapısal bir düzende belirli sınırlarla belirtilmesi gerekir. Bu yapının varlığı ise karşımıza devlet olgusunu çıkartır.(Türköne, 2007: 233). David Easton'un siyaset tanımlamasına baktığımız da ise;

'' Siyaset, değerlerin otoriteler yoluyla dağılımıdır ''

İfadesiyle siyaset olgusu içerisinde var olan bir otoritenin varlığından söz etmektedir. Otorite olarak adlandırdığımız bu yönetme hakkı (Heywood, 2015: 5), siyasi elitin bu arenada varlığının, yönetme olgusunun getirdiği bir özellik olduğunu söylemek yanlış olmaz. Siyasi elitin aslında bireysel olarak herhangi bir özelliğinden ziyade yapısal işlerliğinin mevcudiyeti söz konusudur (Taşkın, 2015: 23). Siyasette kavramlar birbiriyle ilişkilidir, otorite olarak nitelendirdiğimiz hükmetme hakkı, siyaset olgusu içinde gerçekleşmesi için otoriter ve yapısal bir yönetim temeline sahip devlet sistemi içinde bu otoritenin icrası söz konusudur. Devlet içerisinde çeşitli kural ve yasalarla belirlenmiş, otorite sınırları dahilinde hükmetme yetisini kullanan en üst grup siyasal elit sınıfı olarak tabir edilir (Daver, 1965). Ancak siyasi elit olarak tanımladığımız bu kişilerin, aynı yetkiye ve aynı kurumsal iktidara sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. İktidarı elde eden siyasi elitler ve iktidarı elde etmeye çalışan siyasi elitler şeklinde bir ayrıma gitmemiz söz konusudur. (Kurtbaş, 2017: 180). Tekrar bir ayrıma gidecek olduğumuzda ise buldukları kurumun sınırlarına göre güç yetkisini kullanan siyasi elitleri yönetici siyasi elitler ve yardımcı siyasi elitler şeklinde de ayırmamız mümkündür (Daver, 1965: 520). Bu kişiler, devletin siyasi kurumları üzerinde iktidarı hedeflemekte ve bu kurumlar için rekabet etmektedirler. Siyasi aktörlerin artmasıyla farklı çıkarları temsil edecek örgüt yapısı da genişleyip çeşitlenmektedir (Mann, 2012: 65).

1.2. SİYASİ PARTİLERİN ELİT SEÇİMİ

Siyasi partiler birlikte hareket edecekleri aktörlere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu doğrultuda aktörlerini seçerken belirli ölçütlere göre hareket edeceklerdir. Partilerin elitlerini belirlemedeki ölçütleri hangi önceliklere göre belirlediklerine bakarak; bizler partilerin elitleriyle izledikleri stratejilere yönelik nasıl yorumlar edinebileceğimize bakacağız. Demokratik ölçütlerin ön planda olduğu ülke sistemlerinde partilerin de aynı doğrultuda elitlerini belirlerken, demokratik ölçütlere

göre hareket etmelerini beklemek pek tabiidir. Ancak durum her zaman böyle gerçekleşmeyebilir. Bu kısımda partiler elitlerini belirlerken merkezîyetçi yaklaşımlar mı ön planda yoksa demokratik yaklaşımlar mı ön planda olduğuna dair ölçütleri ele alacağız.

Elitlerini belirlerken partilerin çoğunluğunun oluşturdukları prosedürlere göre hareket ettiklerini göz önünü aldığımızda da burada partiler merkezi eğilimlere göre mi ya da rekabetçi eğilimlere göre bu prosedürlerini oluşturduklarına da bakılacaktır. Bu yönelimlere edineceğimiz cevaplar, bizi partilerin elitlerini belirlerken seçim kaygısı güderek mi, politika eksenli mi ya da parti içi koalisyon hesaplarına göre mi hareket ettiklerine kadar götürecektir. Bu parti içinde güdülen kaygıların hangileri daha baskın şekilde elitlerin seçiminde etkili olmaktadır? Sorularına yönelik elitlerin seçiminde kullanılan ölçütlerin bu soruları karşılayıp karşılamadığına dair çeşitli literatür söylemlerine değinilecektir.

Siyasi hareketler siyasi aktörlerin mevcudiyetini zorunlu kılar. Bu duruma göre; siyasi bir girişimde bulunacak kişi veya kişiler bu girişim için birlikte hareket ederler. Siyasi aktörler kendilerine hükmedecekleri alanlar ve kişiler edinerek bu alanların ve kişilerin mevcudiyetini korumak ve genişletmek amacıyla yol izlerler. Bu kişilerin hükmedecekleri alanın büyüklüğüne veya erişilebilirliğine göre birlikteliklerini genişleterek, bu alanlara nüfuz etme adına organizasyonlar oluştururlar. Bu organizasyon hareketlerinde siyasi varlıklarının güç alanını tanımlamak için parti adı altında örgütlenerek etiket edinirler. Politik partilerin bir ilişki ekseninde politik amaçlar güderek bu amaçlarını gerçekleştirme adına organize olmaları onları bir organizasyon olarak nitelendirmemize olanak sağlamaktadır. Hedef yönelimli olan siyasi partiler organizasyon liderlerinin amaçlarını gerçekleştirmeyi hedefleyerek (Panebianco, 1988: 5), bir parti adı altında faaliyetlerini gerçekleştirmekte; varlıklarına devamlılık, güç, genişleme kazandırmayı amaçlayarak, teşkilatlanma alanlarını birimlere ayırmaktadırlar. Böylece etki mekanizmalarıyla nüfuz alanlarını kontrol ve idare etmek isterler (McDonald, 1961: 81).

Oluşturulan bu partiler kurumsal mekanizmalarıyla ulaşmak istedikleri hedefler için kendileriyle aynı doğrultuda çıkarlarına yönelik hareket edecekleri bireylere ihtiyaç duyarlar. Geçmişten günümüze çoğu oluşum belirli bir fikir etrafında kümelenerek meydana gelmiştir. Parti oluşumları da aynı şekilde kendilerine çizdikleri

hedefler doğrultusunda amaçlarına ulaşmayı hedeflemektedirler. Bu amaçlarını gerçekleştirmek adına pek çok yol izleyebilirler ve izleyecekleri bu yollar partinin yapısına yönelik bizlere genel bir tanım çerçevesi sunabilir (Touraine, 2015: 84).

LaPalombara, politik parti oluşumlarının bir organizasyon olduğunu ifade etmektedir (Aktaran Panebianco, 1988: 347-348).¹ Bunun yanında birçok organizasyon yapısından bahsetmekte mümkündür. Ancak partilerin organizasyon yapısını diğer organizasyon yapılarından ayıran temel özelliklerden biri olarak; parti içerisinde yer alacak ve partiyi temsil edecek adayların, seçimlerden önce belirlenmesi gerektiği ölçütünü ifade edebiliriz. Aday seçimi hemen hemen tüm demokratik yönetim yapılarında mevcuttur ancak; aday seçim yöntemi ve temsil etmesi düşünülen adayın belirlenme yöntemleri ve kıstasları ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir (Hazan ve Rahat, 2006: 367-368). Parti esaslı işleyen rejimlerde, aday seçimi tüm siyasi partilerde önem arz etmekte olup bu durumun sebebini belirtecek olduğumuzda ise, temsil edilmesi beklenen partinin, seçim çevresindeki yüzü olarak karşımıza çıkan adayların, parti içi politikada partinin temsilini üstlendikleri için önemli bir yere sahip olduklarını görürüz (Katz, 2001: 280). Partilerin edindikleri misyonu yansıtacak bireyler olarak tanımladığımız bu elit kesimin seçim işlemi, parti için oylarını mobilize etmeyi hedefledikleri seçmenlere karşı bir stratejik araçtır. Çoğunlukla oy verenler kendilerinin temsilcisi olduğunu düşündükleri kişileri oylamaktadırlar. Bu temsil, onları kültürel paydaşlıklarının ve ortak ilgi ve çıkarlarının olduğunu düşündükleri kişilere yöneltir. Bu bakımdan parti elitlerinin sosyo-kültürel karakteri adayın seçilmesini muhtemel kılacak parti çevrelerinde çok önemlidir (Wuthrich, 2013: 756).

Sistemsel olarak ifade edebileceğimiz organizasyon yönetimine, seçim sistemi ve parti doğası gereği bakacak olduğumuzda; aday gösterme işleminin her partide ve ülke de aynı olmadığı görülmektedir (Hazan ve Rahat, 2006: 367-368). Bu duruma göre; bazı partiler adaylarını belirleme işlemini geniş bir seçmen kitlesiyle, seçim olgusuna göre gerçekleştirirken, bazıları ise seçim olgusunun kapsamını daha dar tutarak parti içi sistemlerle hareket etmektedirler (Özbudun, 1979: 99). Her partide

¹LaPalombara, J. (1990). *Political Parties: Organization and Power*. By Angelo Panebianco. Translated by Marc Silver. New York: Cambridge University Press, 1988. 360p. \$54.50 cloth, \$16.95 paper. *American Political Science Review*, 84(1), 347-348. doi:10.2307/1963705

olması şart olmayan rejim sisteminin oluşturduğu sınırlamalar doğrultusunda aday seçim işlemi gerçekleşir. Bazı ülkeler de siyasi partilerin kendilerini temsil edeceğini düşündükleri adayları belirlemek adına çeşitli ölçütler içeren seçim prosedürleri oluşturulmaktadır. Gallagher'e göre adayların seçiminde; yasal bileşmeler ve bazen de eğer ki var ise parti seçim prosedürlerindeki kurallar adayların seçiminde belirleyici olmaktadır (Lundell, 2004: 26). Partinin aday belirleme ölçütlerini tanımlandığı kurallar prosedürünü oluştururken, kimi ülkeler bu durumu partilerin tamamen inisiyatifine bırakmamıştır ve seçim kanunu olarak adlandıracağımız genel yasal çerçeveler belirlemiştir. Bu doğrultuda genel olarak kabul edilen bu kanunun izin verdiği sınırlar çerçevesinde partiler seçim tüzüklerini belirlemektedirler. Bağlayıcılığı olan genel seçim kanunları partilere, aday belirleme ölçütlerinde yapacağı değişiklikleri de yine bu sınırlar çerçevesinde gerçekleştirmelerini zorunlu kılmaktadır (Hazan ve Rahat, 2006: 368). Böylece ülke genelinde var olan bu seçim kanunları partilerin prosedürlerini oluşturmalarında sınırlı bir çerçeve sunmaktadır. Partilerin çeşitliliklerine karşın kaçınılmaz bir benzer çerçevelerinin zorunlu mevcudiyeti söz konusu olmaktadır.

Aday seçimine yönelik yapılan araştırmalarda çoğu görüş, yönetim organizasyonu, seçim sistemi, politik kültür ve partinin doğasının aday seçimini etkilediği yönündedir (Lundell, 2004: 26). Böylece partilerin adaylarını belirlerken tek bir ölçütün varlığından söz etmemiz mümkün olmamaktadır. Genel anlamda sistematik ya da niteliksel olarak çeşitli ölçütlere göre hareket ettiklerini ifade edebiliriz.

Burada aday belirlenmesinde kullanılacak ölçütlerin, prosedürler çerçevesinde işlerliğine ve aday belirlemenin amaçlarının ne olduğuna veya ne olabileceğine değinemeye çalışacağız. Aday belirlemenin farklı ölçütlerinin yanında bu prosedürler çerçevesinde merkeziyetçi yönelimlerin prosedürler kapsamında ne şekilde işlendiği anlatılacak ayrıca bu prosedürler kapsamında, adayların belirlenmesinde bazı ülkelerin izledikleri farklı yöntemlerin mevcudiyetine de kısaca değinilerek örneklendirilmeye çalışılacaktır. Genel anlamda seçim stratejilerine odaklanıldığı yönünde literatür söylemlerinin mevcut olmasının yanında seçim stratejilerinden bağımsız olarak parti içi mekanizmaların da etkili olduğu yönünde söylemler de mevcuttur. Bu kısımda bu mekanizmaların neler olabileceğine de değinilecektir.

Aday seçiminde uygulanan metotların birkaçına bakacak olursak bunlar; seçimle ve oylamaya karşı atama şeklinde tasnif edilebilir. Bütün sınıflandırmalar ayrı öneme sahip iken seçmenin dahil edilmesi sistemi aday seçiminin ana hattını oluşturmaktadır (Hazan ve Rahat, 2006: 369). Aday belirleme yöntemlerinde bir diğer husus da seçim yapacak mercie sunulacak adayın belirlenmesinde, yetkinin kimde olduğu gerçeğidir. Bu durum aynı zamanda parti içerisindeki iktidar dağılımının belirlenmesinde bize yardımcı olmaktadır. Adayı belirleyen merci bu işlemi yerel bazda mı merkezi organlarca mı gerçekleştiriliyor olduğunun cevabı, aday belirleme merciinin kim olduğunun cevabını sunar (Özbudun, 1979: 100). Parti aday seçimini yerel bazda mı yoksa merkezi bazda mı gerçekleştiriyor olduğuna göre; partinin kontrol noktasının nasıl şekillendiğini de söyleyebilir ve oluşturulan yönetim organının özelliğine dair bilgi edinilebilir. Parti birimlerinde gerçekleştirilen seçimlerde oluşturulacak bu organın hangi kurum tarafından gerçekleştiğine baktığımızda merkezin ağırlığının söz konusu olduğu durumlarda demokrasiyle bağdaşmayan oligarşik eğilimler söz konusu olduğunu ifade edebiliriz. Buna karşılık yerele verilecek siyasal katılım durumu ise karşı bir tez durumunu oluşturacaktır. (Yanık, 2002: 108; Lane, 1987: 120). Partilerin aday seçiminde merkezileşme ölçütüne bakabileceğimiz bir başka husus ise Robert Michel'in "Oligarşinin tunç kanunu" olarak nitelendirdiği parti yöneticisinin değişme sıklığı, bu yorumu yapmamızda ölçüt olmaktadır. (Yazıcı, 2015: 18; Lane, 1987: 119).

Partiler aday gösterme işlemlerini gerçekleştirirken; demokratik sistem içerisinde olan partiler yine demokratik sisteme uygun olarak; aday belirleme işlemini seçim mekanizmalarıyla gerçekleştirmektedir. Bu seçimlerin rolü, partinin aday gösterildiği seçim çevresine göre önem arz etmektedir. Çoğunluk sistemlerinde rekabet ölçüğü göz önüne alındığında adayın belirlenmesinde ayrıca dikkat edilecek hususlar mevcut olabilir. Bunlar liste usulüne göre veya tek adaylı temsile göre önem arz etmesinin yanında parti içerisinde var olan kesim içerisindeki rekabette etkili olabilmektedir.

Aday belirlemedeki sistemleri 2 başlıkta gruplandırabiliriz; ilk olarak Amerikan ön-seçim sistemi (primary) olan adayın seçimini kendi kitlesine bırakan sistemdir. Bu sistem çoğu demokratik yönetimlerde mevcut olup partiler tarafından benimsenmektedir (Özbudun, 1967: 99). İkinci olarak da adayların parti organlarınca belirlenmesidir. Bu sisteme göre merkez komitenin etkisine göre aday belirleme işlemi

farklılık gösterebilir. Öncelik adayların taban tarafından seçiminde gözükmese bile, son kararın merkez organlarca alınması yönünde bir durum söz konusu olabilmektedir. Bu sistemde tersi durum olarak da bir mevcudiyet söz konusudur; şöyle ki merkez kurulca hazırlanan bir aday listesiyle, adayların parti üye tabanı tarafından seçilmesi olayı gerçekleştirilebilir. Hiçbir kural ve prosedüre tabi olmadan adaylarını belirleyen partiler de vardır. Bu partilerin adaylarını belirlemesine yönelik ne parti içi kurallar çerçevesi ne de ulusal düzeyde bir kanuni ölçüt bulunmamaktadır. Bu sistemi uygulayan partilerin örneğini verecek olursak da İngiltere yönetimi içerisinde var olan partileri gösterebiliriz. Bilindiği gibi herhangi bir yazılı yasaya sahip olmayan İngiltere'nin aynı şekilde seçim yasası da mevcut değildir (Özbudun, 1967: 99-104; Göze, 2015: 492).

Parti prosedürlerinin varlığının yanında aynı zamanda bu prosedürlerin uygulanmasında yani prosedürler çerçevesinde belirlenecek olan adayın seçim işleminin gerçekleşmesinde etkili olan kurum veya kişilerin kimler olacağı bizlere, partilerin prosedürleri çerçevesinde merkeziyetçi mi rekabetçi mi ölçütlerin güdüldüğüne yönelik sorulara cevaplar sunacaktır.

Elitlerin belirlenmesinde başvurulan yöntemlere baktığımızda; Oya Araslı'nın tasnifine göre parti liderlerince belirlenmesi, parti örgütü tarafından belirlenmesi ve ön seçim ölçütüne göre belirlenmesi şeklinde tasnif edilmektedir. Elitlerin belirlenmesinde; partinin egemen kadrosunun, parti üyelerinin ve parti delegelerinin kararlarıyla gerçekleştirilebileceği gibi ayrıca; delegeler, üyeler ve yönetici kadrosuyla birlikte hareket edilmesiyle seçimin gerçekleştirilebileceği yönünde bir tasnifte bulunmuştur (Sarıbay, 2001: 102-103). Örnek verilecek olursa; 2001 yılında Hopkin'in yaptığı çalışmaya göre İngiltere de 3 önemli ulusal partinin aday gösterme işleminde üyelik oylamasının kullanıldığı ifade edilmiştir. İspanya da sosyalist partinin aday seçimi için kullandığı yöntem olarak ön seçimler sistemi, 2007 yılında Rahat'ın yaptığı çalışmaya göre ise; İrlanda'da parti üyeleri tarafından doğrudan aday gösterilme yöntemiyle gerçekleştirilmektedir (Field ve Siavelis, 2008: 623).

Dışarıdan herhangi bir engelin olmamasıyla gerçekleştirilen aday seçme işlemi veya merkez birimlerin kesin bir şekilde müdahil olduğu aday belirlemenin bir uç durum olduğunu söyleyebiliriz. Sadece parti lideri tarafından adayın gösterilmesi de ayrıca uç bir durum örneği olabilir. Bu ölçütlerin uç olarak ifade edilmesinin sebebi

ise demokrasiyle özdeşin durumlar olmamasıdır. Demokratik ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde hiyerarşik yönelimlerin keskinliği olduğunu söyleyebiliriz. Hiçbir merkezi otoritenin etkisinin mevcut olmadığı bir durumda aday belirlemeye örnek verecek olduğumuzda; Fransız Üçüncü Cumhuriyet partisini gösterebiliriz. Bu partide yerel karar alıcılar üzerinde herhangi bir merkez etkisi söz konusu olmamaktaydı ve adayını kendi içinden belirleyerek göstermekteydiler. 1930'lu yılların Fransız siyasi partileri ile 1860'lı yılların İngiltere siyasi partileri arasında aday seçimlerinde merkezi müdahalenin olmaması yönünden benzerlik bulunmaktaydı. 19. Yüzyılın son çeyreğine doğru İngiltere bu yönelimini yerel ve merkezi etkinin karışık bir uygulaması şeklinde gerçekleştirmiştir (Ware, 1996: 262).

Gallagher candidate selection in comparative perspective (karşılaştırmalı bakış açısıyla aday seçimi) adlı toplama şeklinde düzenlediği kitabından hareketle sonuç kısmında şöyle bir özetlemeye gitmiştir; ülkelerin aday seçiminde merkezi etkinin önemli bir rol oynamasına göre; Hindistan, Yeni Zelanda, İsrail, Hollanda, İtalya ve İrlanda olarak gösterilirken, merkezin önemli bir rol oynamamasında ise; Avusturya, Finlandiya, Amerika, Berlin, İngiltere, Kanada, Norveç, ülkelerindeki partilerin bazılarında merkezin etkisine göre bir tasnifte bulunmuştur (Gallagher, 1988: 245). Örnek olarak belirtebileceğimiz bu ülkelerin bazılarında merkezin rol oynaması yönünde, eleştirel yorumların beklenmesinin yanında olumlu olarak karşılanacak bir diğer yaklaşım ise şu şekildedir; merkezin etkin olarak rol oynaması, bazı ülkelerde bölünmelerin önüne geçtiği düşüncesiyle hoş karşılanmaktadır (Altıparmak, 2008: 366).

Merkez organlarının aday belirlemede etkin olarak bulunması, bazen yasalarda düzenlenen aksine gerçekleşebilir. Böyle bir durumun yasal prosedür sürecine yansımaları zordur. Ancak demokratik olarak düzenlenen bir prosedür içerisinde bile merkez organlarının kendi etkilerini yoğun olarak hissettirdiği kısımlar mevcut olabilir. Merkez organlarının aday seçim sürecine müdahil olmasının dozu eleştirilebilir. Bu duruma karşılık yerelin tamamen parti yönetiminde etkin olması da aynı şekilde dozuna göre eleştirilebilir. Merkezin tamamen etkin olmasının, partiye getirdiği olumlu olumsuz eleştirilere baktığımızda oligarşik eğilimlere yol açacağı ve demokratik yönetimlerde olması durumunda demokrasinin gerekleriyle uyuşmaması açısından eleştirilebilir. Yerelin tamamen etkin olması ise; partinin bölümleri arasında

kopukluğun olması, parti yönetiminden bağımsız ve parti çıkarlarına hitap etmeyen bir yönelimin mevcudiyeti söz konusu olabilir (Altıparmak, 2008: 368-367).

Aday seçim sürecinde etkin rol oynayan kurum ve kişilerin etkinliğinde merkez organlarının bu sürece dahil olmasını, kurumsallaşmaya karşı direnç gösteren parti içi bir kesimin etkisini azaltmak olarak yorumlayabiliriz. Lider eksenli baktığımızda parti liderleri gücünü parti içerisinde alıyorsa bu duruma karşı kendisine tehdit oluşturacak bir durumla karşılaşmak istemez ve bu bağlamda merkezileşme eğilimi göstererek güç dengelerini kontrol etmeyi hedefler. Eski elitlerinde böyle bir kaygı güttüklerini göz önüne aldığımızda rekabet eksenli bir kontrol mücadelesiyle merkezi etkiden bahsedebiliriz. Sonuç olarak kurumsallaşmanın yüksek olduğu yerde merkezileşmenin gücünden söz edilebilir (Wale, 1996: 99-100).

Demokratik siyasal sistemlerde, aday belirleme işlemini siyasal partiler demokrasinin bir gereği olan seçim sistemiyle gerçekleştirmektedirler. Bu durum gerçekleştirilirken demokratik yapıya uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi, aday belirleme yönteminin demokratik sınırlar içerisinde yorumlanması açısından önem arz etmektedir. Aynı şekilde bu seçim işlemi gerçekleştirilirken demokratik ölçütlerin göz önüne alınıp alınmadığı da oylamanın sonuçlarının demokratik olarak değerlendirilmesi için önemli bir ölçüktür (Türküne, 2007: 273). Sadece genel seçimler çerçevesinde halkın gerçekleştirdiği oylamalarla sınırlı olmayan seçim olgusu, aynı zamanda partilerin iç yapıları şekillendirilirken de söz konusu olmaktadır.

Demokratik parti yönetimlerinde seçilmişlerin, seçen kesimin iradesini yansıttığı gerçeğini göz önüne aldığımızda (Yanık, 2002: 106); gerçekleştirilecek seçimde partinin izleyeceği yönteme göre, parti içerisinde yerel olarak nitelendirebileceğimiz parti içi irade mi etkin durumda yoksa merkez kurulun mu iradesi etkin konumda olduğuna bakmamız, parti yapısının demokratik mi oligarşik mi bir eğilim gösterildiğinin edinimlerine varmamızda olanak sağlayacaktır.

Adayların belirlenmesine yönelik yasal prosedürler dışında tahmini olarak ileri sürülen ölçütlerde çoğunlukla literatür söylemlerinin seçim eksenli olarak ilerlediklerini görmekteyiz.

Çoğu siyasal parti aday seçimlerini gerçekleştirirken stratejik olarak hareket edebilir. Bu duruma karşılık parti merkez karar organları bu amaçlarını gerçekleştirmek adına aday seçim sürecine çoğunlukla dahil olmaktadır. Ancak bu

durum prosedürlerde mevcut olmasa bile prosedür dışında gerçekleşen görüşmelerle sağlanmaya çalışılmaktadır (Ayan, 2010; 202). Siyasi partilerin çoğunun girişimleri; oylarını arttırmak ya da mevcut amaçlarını gerçekleştirmek üzere şekillenmektedir (Ecevit ve Kocapınar, 2018; 3). Seçim süreçlerinde partilerin bu etkinliklerini arttırmak veya korumak adına hareket etmeleri söz konusudur. Kocapınar ve Ecevit'in araştırmalarına göre parti liderleri eski seçim dönemlerine göre başarı elde etmek amacıyla ya da eski başarısını sürdürmek amacıyla adaylarını belirler. Elde edilen sonuca göre bir sonraki seçimde adaylarını değiştirebilir ya da parti bir önceki seçimde var olan isimle devam edebilir (Ecevit ve Kocapınar, 2018: 5-6). Seçim sonuçlarıyla partiler, genellikle seçim sonuçlarını seçmen ve elitler arasındaki sosyal ayrımlara göre açıklamazlar; fakat seçim eksenli parti stratejilerine göre yorumlayabilirler (Wuthrich, 2013: 759). Bu durumu sağlamak için her örgüt de olduğu gibi siyasi partilerde de dayanıklı seçkinlere ihtiyaç duyulmaktadır (Mills, 1974: 123). Bu elit grubunun içerisinde yer alacak olan adayları belirleme işlemi, çoğu demokratik siyasi toplumlarda yazılı olan hukuk düzenine göre yapıldığı gibi ayrıca partilerin oylarını arttırma isteğiyle giriştikleri aday belirleme ölçütleriyle de yapılmaktadır ve gene aday belirleme, parti içerisinde bulunan elit kesimi tarafından gerçekleştirilmektedir (Mills, 1974: 391; Özbudun, 1979: 99).

Elitlerin değiştirilmesine veya seçilmelerine yönelik olarak oy kaygısıyla devam edecek olduğumuzda; birçok parti oy dağılımlarını stabil olarak belirledikleri alanlarla sınırlarlar, oy dağılımlarının değişimlerini de parti adaylarına göre yorumlamaları muhtemeldir. Partilerin boyutları ve onu destekleyenlerin hacmi seçimlerden seçimlere değişiklik göstermektedir. Bu durum partilerin organik bir yapıya sahip olduğunun yani; geçiciliklerinin göstergesidir. Seçim çevrelerinin değişimiyle bu durum daha iyi gözlenebilir (Lane, 1987: 175-176). Seçim destekleri bir partinin hayatta kalmasının en önemli göstergesidir. Partilerin seçim sonuçları kapsamında, oy kaybını gözledikleri yerlerde aday değişikliğine gitmeleri söz konusudur (Lane, 1987: 111). Bir elitin neden seçildiğine yönelik elbette ki seçim sonuçlarına göre elitleri değerlendirmek matematiksel olarak hesaplayamayacağımız pek çok ölçüte göre daha uç belirginlik sağlayacaktır. Bu durum da partilerin seçim sonuçlarına göre elitlerine yaklaşımlarını değerlendirmemizde seçimler bizlere ölçüt olmaktadır. Seçim

sonuçlarının elit değişiminde beklenen seçim eksenli sonucu vermemesi, bizleri diğer elit belirleme kıstaslarına yönelik yorum yapamaya yöneltecektir.

Parti yönetimlerinin oligarşi eğilimlerinin yoğun olduğu yerlerde merkezileşmenin getirileri; girdikleri seçimleri kazanma şanslarını arttırma eksenli olduğu yönündedir. Partilerin daha sağlam şekilde merkezileştikleri bölgelerde kazanma şansları daha yüksektir (Ecevit ve Kocapınar, 2018: 7).

Siyasi partilerin aday seçiminde izleyecekleri yol haritası, partinin devamlılığına ve çıkarlarına göre şekillenecektir. Organizasyon içerisinde değişimlerin devamlılığı pek tabii mevcuttur; ancak bu değişimler resmi prosedürlere göre mi yoksa başka bir öncelik izlenerek mi gerçekleştiği konusunda çeşitli ölçütler ileri sürülmektedir. Her organizasyonun özelliğine veya farklı durumlara göre çevresel çapta bu değişimlerin şekillendiğini ifade edebiliriz (Panebianco, 1988: 247).

Yerel ölçekte ele alacak olursak: Elit seçimi üzerine partilerin hangi ölçütlere göre adaylarını belirledikleri noktasında ölçümü net olmayan kıstaslar mevcuttur. Bu durum partilerin güç dengesi ekseninde yorumlandığında; elitlerin belirlenmesinde çoğunlukla partinin egemen güç konumunda bulunanların etkin olmasından yola çıkılarak; partilerin adaylarını belirlemede, kendi ölçütlerine göre hareket ettiklerini söyleyebiliriz. Yerel bazdaki elit seçimlerinin hangi önceliklere göre belirlendiğini ölçmek, büyük çaptaki elitlerin belirlendiği ölçütlere göre çok daha fazla zorluklar içerdiği ifade edebilir (Akdağ, 2017: 158). Yerel ölçekteki siyasi parti organizasyonları içerisinde bulunan elitlerin kişisel bilgilerinin eksikliği ve kurumsal bilgilerin daha örtülü olması, elitlerin belirlenmesi ölçütünde izlenecek yolların neler olabileceğine dair daha dar bir alan sunmaktadır.

Elitlerin değişiminde etkili olduğunu ileri sürdüğümüz bir diğer ölçüt olarak seçim stratejileri bazında partilerin aldıkları oy oranlarını ve partiyi temsil etmesi beklenen adayın aynı şekilde aday gösterildiği bölge seçmenine de yabancı olmaması ve temsil etmesi beklenmektedir. Bu doğrultudaki ölçütler seçim stratejisi olarak değerlendirebilir. Bu kısımda, partilerin seçim stratejilerinde izledikleri yollara değinilmeye çalışılacaktır.

Partilerin belirledikleri adaylar, seçildikleri kurum içerisinde partinin ve parti liderinin temsilcisi olarak görevlerini yerine getirirken beklenenlere baktığımızda; seçim zamanları partilerinin propagandasını yapmaları, parti politikasının

benimsetilmesi ve yine aynı düzeyde halk nezdinde gerçekleştirilecek oylamalarda partileri adına süreci izlemek için icraatta bulunmaları şeklinde ifade edilebilir (Ayan, 2010: 202). Partiler aynı zamanda adaylarını belirlerken çevre faktörlerini de göz önünde bulundurlar çevre faktörüyle belirtmek istediğimiz bu bölgenin insanların sosyo-ekonomik yapılarına göre partilerin yol izlemesidir. Partinin gösterdiği adayın, bölgenin seçmen resmini yansıtmaları önemlidir. Seçmenler kendilerini temsil edeceklerini düşündükleri adaylara yönelirler. Örneğin; bir kadın adayın olması kadın seçmenler için kadın temsilini, Kürt bir adayın olması Kürt bir seçmenin temsilini, engelli bir adayın varlığının engelli seçmenin temsilini gerçekleştirmede hassas olacağı düşüncesiyle seçmeni etkileyebilir. Böylece hükümet ve parti bu sosyal bölümlerle ilişki kurarak seçim sonuçlarına katkı sağlayabileceğini düşünebilir (Katz, 2001: 279-280). Araştırmalara göre; oy verenlerin tercihinin belirlenmesinde seküler yönelimler, etnik kimlik ve sosyo-ekonomik gibi faktörler etkili olmaktadır (Kalaycıoğlu, 2008: 14). Ayrıca bölgesel olarak baktığımızda partilerin ideolojik, sosyal grup, cinsiyet ve etnik kimlik gibi ölçütleri ön planda tutarak adaylarını belirlemelerinin yanında, ölçülmesi zor olan kişinin parti içerisindeki ağırlığının da etkili olduğu ifade edilebilir (Detterbeck, 2016: 12). Ancak bölge bazındaki özelliklere göre belirlenecek adayın aynı zamanda parti kimliğine de uygun bir profile göre belirlenmesi gerekir, aksi durumda partinin kimliğine karşılık yapay duracaktır. Böyle bir durumda partilerin bu şekilde hareket etmelerini mekanik bir anlaşma olarak değerlendirecek olursak anlaşmanın etkisiz kalması söz konusudur (McDonald, 1961: 12-13). Kitschelt ve Wilkinson 'dan aktaran Çınar; seçmenlerin tercihlerini belirlerken bir önceki döneme göre adayın performans ve icraatlarına göre tercihlerini belirttiklerini ifade etmiştir. Buradan yola çıkarak seçmenin tercihinin, adayın performansına göre yorumlaması sonucunu çıkarmamız mümkün gözükmemektedir (Çınar, 2016: 1221).

Ayrıca elitlerini belirlerken partiler adayların bireysel özelliklerine, deneyimlerine ve yeteneklerine göre seçimlerini gerçekleştirmektedirler (Ecevit ve Kocapınar, 2018: 5). Deneyimleri bakımından parti içerisinde bulunan, özellikle uzun yıllar parti içinde hizmet etmiş kişilerin öncelikli olacakları ifade edilebilir.

Toplum farklılıklarının mevcut olduğu birçok yer söz konusudur, bu farklı çıkar ve temsil olayını gerçekleştirmek için elbette ki partilere ihtiyaç duyulmaktadır. İktidar

olan partiye karşılık iktidar olmayı hedefleyen karşı bir grup söz konusudur (Kışlalı, 1996: 260). Her iki kesimde iktidarı hedeflemektedir. Çoğunluğun desteğiyle kazanılacak olan iktidar için, mücadele sürecinde rekabet olgusu ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda partiler rekabet süreci içerisine girerler ve toplumun çoğunluğunda hâkim olan marjinal olarak ifade edebileceğimiz, ırk, cinsiyet, eğitim gibi özelliklere odaklanırlar. Temsilcilerini de bu gruba hitap edebileceklerini düşündükleri, marjinal kesimi tanımladıkları anahtar tanımlara göre belirler (Lane, 1987: 96).

Klientalist ilişkiler açısından baktığımızda ise partiler genellikle halkın oylarını almak adına yollar, camiler, okullar, materyal yardımı, tarımsal destek gibi çeşitlendirebileceğimiz fayda eksenli çalışmalarla seçim çevrelerinden oy toplayarak seçmenin desteğini kazanmayı amaçladıkları gibi (Wuthrich, 2013: 763) elitlerin güç ve etki çevrelerinin geniş olmasıyla yani; siyasi çevreleri, ekonomik daireleri ve etkili gruplarla ilişkilerine göre aynı desteği bu şekilde kazanmaya çalıştıkları yönünde değerlendirmelerde de bulunmak mümkündür. Siyasi çevrelerle karşılıklı faydalı ilişkiler kuran adayların, siyasi çevreler bakımından güçlü olarak algılanması söz konusu olabilir. Adaylarını belirlerken çoğunluğa odaklanan partiler, adayını toplum içerisindeki etki gücüne göre hareket ederek seçmeye özen göstermektedirler, Böylece etki alanlarının güçlü ve geniş olduğunu düşündükleri adaylara öncelik tanırırlar. Bu durumun da seçim sonuçlarına yansımaları beklerler (Yazıcı, 2015: 18).

Parti içerisinde bu kişiler sadık olarak görülmekte ve seçilmelerinde bu kıstasların değerlendirilmesi söz konusu olmaktadır (Iskandaryan ve Mikaelian, ve Minasyan, 2016: 84-5). Bu durum Mehmet Kabasakal'ın ifadesiyle eşleşmektedir. Kabasakal'ın ifadesine göre; yerel seçkinlerin parti liderlerine destekleri ‘‘kollama, maddi çıkar sağlama ve özel ayrıcalıklar’’ sağlama şeklinde ifade edilebilir (Kışlalı, 1996: 249).

Seçilmesi arzulanan adayın parti içerisinde partiye yönelik tutumlarında, sadece tabanın eğilimlerine karşı bir zıtlığa düşmemesi beklenmemekte, ayrıca parti içerisinde bulunan lider yönetici kadrosunun isteklerine de ters düşmemesi beklenmektedir. Sadakat ölçütünün, aday seçiminde belirleyici bir ölçek olarak kullanıldığını göz önüne aldığımızda, pek tabii sadakatsizlik durumunun söz konusu

olması halinde parti yönetimi adayı değiştirmeden yana bir tavır takınacaktır.² Çoğu parti yönetimi, güçlü bir yerel etkiye sahip, uzun süre parti teşkilatı içerisinde var olmuş ve partinin emirlerine sadık olduğuna kanaat getirdikleri kişileri aday göstermeye öncelik tanır; böyle bir tutumun, partinin iktidar olmak amacıyla katıldığı seçimlerde başarı getireceğine inanmaktadırlar (Detterbeck, 2016: 5).

Politik olarak yaklaştığımızda partilerin, yönetime sadık olacağını düşündükleri kişilere yönelmesi, partinin merkezileşmesine yol açan bir hareket olması fikrine yöneltir. Böylece merkezileşme eğilimi olan partiler bu adaylara öncelik tanımaktadırlar (Akdağ, 2017: 158).

Seçilmelerinin ardından bu adayların partinin adamı olarak faaliyet göstereceklerini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Ancak adayların tabanın yönelimlerine karşılık ters hareket ettikleri durumlarda parti içerisindeki güçleri arka planda kalarak, buldukları konumdan ayrılmalrı söz konusu olabilir. Adaylar belirlenirken olumlu getiriler hesaba katılarak seçilmektedirler, ancak aksi bir durumda adaylık sorunsalıyla birlikte partinin doğası sorgulanmaya başlanır (McDonald, 1961: 96). Partilerin, desteğine dayandıkları toplumla birlikte güç kazandıklarını göz önüne aldığımızda (Kışlalı, 1996: 243) böyle bir durumda adaylarını değiştirmeleri muhtemeldir. Partiler, adaylarını değiştirmek suretiyle; tabanın destekleyen kesimine yönelik, onların isteklerinin parti tarafından önemsediği mesajını vererek; tabandakilerin devamlı desteğini garantilemeyi hedeflerler.

Partilerin adaylarını belirlerken giriştikleri birtakım hareketler göz önüne alınacak olduğunda bir diğer etkili ölçütün parti içi koalisyon hedefleri olduğuna ifade edilebilir. Parti içerisinde adayların değişiminde etkili olan koalisyon birliklerinin yaklaşımı, elit değişiminde önemli bir yere sahiptir. Güçlü bir pozisyonda olduklarını ve çeşitli çıkarlara hizmet etmek doğrultusunda hareket ettikleri söylenebilir. Bu koalisyon birliklerinin elit seçimindeki etki düzeyleri, parti elitlerinin belirlemede önemli bir yer tutmaktadır.

²2000’li yıllarda CHP şişli belediye başkanı Mustafa Sarıgül’ün Mart 2005 yılında CHP ana yönetici kadrosuna karşı muhalif bir tutum sergilemesi sonucu CHP MYK tarafından Sarı gül ve taraftarlarının parti üyeliğinden ihraç edilmesi ve devamında Sarıgül’ü desteklediği iddia edilen 18 il yönetiminin de görevden alınması parti içi sadakat olgusunun zarar görmesine verilecek bir örnek mahiyetindedir.

Koalisyon etkisinin olması ve olmaması durumunda çeşitli eleştiriler var olabilmektedir. Bu doğrultuda baktığımızda; Amerika'daki aday belirleme sürecinde, ön seçimler (primarity) olarak adlandırılan sistem yoluyla parti adayları doğrudan seçilebilmektedir. Bu durum partinin kurumsal olarak eleştirilmesine yol açmaktadır. Aday belirlemenin partilerin kendi gücünü gerçekleştirme alanı olduğu göz önüne alındığında; elitler seçim sürecinde, yeni gelecek olan adayların gelmesini engelleyerek güçlendirme işlemini gene aynı elit kadroyla sağlayabilirler. Ancak zıttı bir durumda; parti yönetiminin bağımlılığı ve yönetim gücünün zayıflığı neticesinde partinin kurumsallaşma eğiliminin zayıf olduğu yönünde yorum yapılabilir (Ware, 1996: 261). Parti içi üst kesimin görüşlerinin bağlayıcılığı totaliter bir eğilim olarak değerlendirilebilir ancak parti yönetimi bu gücü kullanarak seçilecek kişiden emin olmak ister (Gökçe, 2013: 73-72).

Bazı siyasi partiler daha stratejik hareket ederek adaylarının değişim ölçütünü belirlerken, parti üyelerinin değil de partinin kurumsal varlığını sürdürmeyi hedefleyerek hareket ederler. Böyle bir duruma karşılık Mostafa Rejai'e göre; elit değişim ölçütlerinin belirlenmesinde, seçilecek olan elitin siyasi başarı getirmesi ölçütü olarak bireyin gayri meşru şekilde aday gösterilme çabası önemsizleşmektedir. Bu ölçüte göre hareket eden siyasi partinin, kurum yapısı bakımından değişim durumunun işlerliği artmaktadır. Ancak bazı siyasi partiler ise esnek olmayan sert kurumsal yapılanmalara sahip olabilirler, böyle partilerin elitlerini değiştirme durumu ise gayri meşru yollardan gerçekleşir (Aktaran Turhan, 1984: 89); fakat bu durumun, siyasi partilerin gerçekleştirdiği içten bir elit değişim durumu olduğu söylenemez.

Seçilen adaylar yadsınamaz şekilde ilk olarak çıkarlara öncülük etmesi, sorunlara çözüm olması ve pek tabi dengeleyici olması yönündeki kanaatlerle belirlenmektedir (McDonald, 1961: 60-61). İktidar olan bir hükümet partisinin elit değişiminde söz konusu olacak bir başka hususunda politika değişimleri olduğu ifade edilebilir. Partilerin politikalarını şekillendiren birçok etkiden bahsedilebilir; ancak burada vurgulamak istediğimiz, değişen politikalar nezdinde bu değişimin parti içerisinde ki elitlere yansımalarıdır. Parti içerisinde bulunan her aktörün edindiği farklı görüşler mevcuttur. Bu görüşleri partinin temel fikirlerinden farklı olarak algılamamak gerekmektedir. Burada vurgulamak istediğimiz, karar mekanizması içerisinde bulunan elitin devlet çıkarını nasıl yorumladığıdır (Arıkan Akdağ, 2017a: 125). Devlet

politikalarının şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan bu karar verme mekanizması içerisinde bulunan elitlerin, politikaya yaklaşımları yönetimin var olan eliti değiştirmesine sebep olabilir³

Partilerin elitlerini değiştirmesi parti yönetim mekanizmalarında bulunan diğer elitlerinde değişimine sebep olabilir. Mosca'nın ifadesine bakacak olursak; siyasi güç mekanizmasında bir değişim meydana geldiğinde, parti iç yapısında ve elitlerinde bu değişim yayılarak ilerler. Eski elitlerin önemini yitirilmesi yeni elitlere doğru bir değişim olmasını muhtemel kılmaktadır (Aktaran Turhan, 1984: 90).

Parti liderlerinin değişimi veya parti egemen fonksiyonlarının değişimi gibi değişimler, iç değişimlerin sonucu olarak da meydana gelebilir. Seçim yenilgilerinin veya oy kayıplarının, egemen olgu kapsamında değerlendirilmesiyle girişilen dönüşümler, her partinin tek amacı olarak ilgi odaklarını oluşturmamaktadır. Bunun yanında partiler egemenliklerini gerçekleştirmek için farklı yöntemlere de başvurabilir. Yeniden tasarlanan stratejiler ve değişimlerle alternatif bir parti desteği edinilmesi, egemenliğe ulaşmalarında strateji olarak kullanılabilir. Böylece sistemsel olarak güce erişebilirler. Deschouwer'ın katılım hedefi olarak tanımladığı hedeflerin gerçekleşmesinde, parti içi temsil görevi söz konusu olmaktadır (Harmel ve Janda, 1994: 268-269). Partilerin giriştikleri bu koalisyon ortaklıklarında iktidar olmayan, koalisyon oluşturulan parti veya partilerin hükümetin lehine oy kullanması veya bazen de oy kullanmaması şeklinde koalisyon ortaklıklarından fayda sağlayabilir (Sayarı, 1980: 19). İktidar partisi için bu yönde faydası olacağı düşünüldüğü gibi koalisyon oluşturulan parti için de menfaatler söz konusudur. Ancak bu ortaklıklar parti içerisinde bulunan her kesim tarafından hoş karşılanmayabilir iktidar partisinin devlet desteğinden faydalanma oranının iktidar olmayan partilere göre daha fazla olduğunu göz önüne aldığımızda teşviklerin dağıtımında, koalisyon partisiyle de bu durum ekseninde bir ortaklığın olması söz konusudur. Bu durum parti içerisinde bulunan bazı

³AKP'nin eski dış işleri bakanı Yaşar Yakış'ın Ahmet Davutoğlu'nun istifasını yorumlarken; Davutoğlu'nun dış politika ekseninde merkez karar organlarıyla farklı yaklaşımlar benimsemesinin Davutoğlu'nun istifasını gerektirdiği yönünde açıklamalarda bulunmuştur. Bu yoruma referans cümlesi ise "Sayın Cumhurbaşkanı ile yöntemde veya özde fikir ayrılığına düştüğü için görevini bırakmak zorunda kalmış bir Başbakanı bahsediyoruz" şeklindedir.

Kaynak: <https://t24.com.tr/haber/akpnin-ilk-disisleri-bakani-davutoglundun-istifasi-suriye-politikamiz-icin-altindan-firsat,339792>

kesimler tarafından hoş karşılanmayabilir. Buna karşılık partiler muhalif olduğunu saptadıkları veya bu durum karşısında sorun yaşayacakları elitler doğrultusunda değişime gitmek isteyeceklerdir (Özbudun, 1979: 93-94; Harmel ve Janda, 1994: 270). Böylece gücünü sağlamlaştırmayı hedefleyen merkez parti yönetimi, ortak paydalar etrafında hareket edecektir. Bu doğrultuda parti yönetimi kendi elit camiasında muhalif bir durumun söz konusu olması halinde değişime gitmekten çekinmeyeceği ifade edilebilir.

Temel olarak partilerin çeşitli sebeplerle elitlerini değiştirdiğini ifade ettik bunları özetleyecek olursak oy kaygısı ya da seçim stratejisi, sadakat ölçütü, politika değişimi, temsil yani adayların bireysel özellikleri, bölgenin özelliklerine uygun aday belirleme, parti içi hesaplar şeklinde ifade edebiliriz. Tezimizde ölçmeyi planladığımız bu ölçütleri genel halk oylamaları üzerinden ve bölgenin sosyo ekonomik özelliği olarak ifade edilebilen okuma yazma oranı üzerinden gerçekleştirilecektir. Ölçülmesi mümkün olan verilerle ulaştığımız sonuçlar ölçülmesi mümkün olmayan ölçütlere yönelik yorum yapılmasında kuvvetli bir dayanak oluşturacaktır.

2. AK PARTİ İNCELEMESİ

2.1. SİYASİ PARTİLER KANUNU VE TÜZÜK ÇERÇEVESİNDE İLÇE BAŞKANI ADAYLARININ BELİRLENME SÜRECİ

Siyasi partilerin elitlerini belirlemesi başlığı altında oy kaygısı, parti içi hesaplar, iktidar kaygısı, parti politikası, sadakat gibi etkiler ifade edilirken daha çok partilerin sistematik olmayan aday belirleme kıstaslarına öncülük tanındı. Ülkeden ülkeye değişen parti sistemi yapıları siyasi partilerin örneklemlerine göre farklı yorumlar sunmaktadır. Her partinin aynı yöntemi ve aynı çıkarı gözetmemesi partilerin yöntemlerine yönelik farklı söylemler edinilmesinde olanaklar sağlamaktadır.

Partilerin hiyerarşik yapılara sahip oldukları göz önüne alındığında bu hiyerarşik yapılara yönelik yaklaşımların değiştiği ifade edilebilir. Etki mekanizmaları ekseninde hiyerarşik düzen içerisindeki her parti kurumunu bir partinin işleyen organı olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır (Arıkan Akdağ, 2017: 145). Bu organların hepsinin birlikte bir sistemin döngüsünü gerçekleştirdikleri söylenebilir. Sistem içerisinde çalışan her parçanın kendine has bir görev icra etmesi kaçınılmaz bir durumdur. Her mekanizma kendi çarkını döndürerek büyük çarkın hareketinde görev icra etmektedir. Büyük teker küçük tekerin yardımıyla döner. Kurumsal bir mekanizmadan bahsediyorsak bu durumun kaçınılmaz sonucu da bizleri buna götürür.

Bu sistem içerisindeki parçaların işlerliğini hiyerarşik düzen içerisinde değerlendirildiğinde, partiler kendi organ yapılarını oluşturmada lider konumdadırlar. Organlarını şekillendirerek ortak bir bütüne hizmet etmeyi amaçlarlar. Çeşitli ölçütlere göre partiler, sistem içerisindeki hiyerarşik kurumlarını oluşturmaktadırlar. Bu kurumları yönetimsel bazda incelemek; partilerin adaylarını belirlerken bütüne hizmet etmesini planladıkları yapının mimarileri olarak, neler hedefledikleri yönünde fikir vermektedir. Genel olarak partilerin adaylarını belirlemeye yönelik yönetimsel bir şema sunmak; ele alacağımız AK Parti seçim prosedürünü yorumlamamız da bizlere bilgi sağlayacaktır.

Ele alınması hedeflenen örnekleme oluşturan AK Parti seçim prosedürünün incelenmesindeki amaç; Türkiye seçim sistemi içerisinde bir parti, adayını belirlerken seçim prosedürünü hangi çerçeve ekseninde gerçekleştirdiğini veya oluşturduğunu anlamak ve bu çerçeve ekseninin oluşturulmasında demokratik toplum yapısında olması beklenen veya olması beklenmeyen durumlara göre nasıl şekillendiğini gözlemlemek bizlere demokrasi ve temsil noktasında değerlendirmeler açısından yorumlar sunacaktır. Çoğu siyasi parti oluşturduğu organizasyon yapısındaki yönetici ismi kendisi belirlemeye isteklidir. Bu doğrultuda siyasi partiler, bu imkânı yasanın tanıdığı sınırlar içerisinde mümkün olduğunca kullanmaya çalışır. Bu gözlemden yola çıkarak Türkiye'deki siyasi partilerin adaylarını belirlemede etkili olan ölçütlerle, yönetsel olarak neler hedeflediklerine yönelik edinimlere varılabilir.

Bu kısımda prosedür kapsamında dünyadan örneklerle ifade edilmeye çalışılan aday belirleme işlemi, Türkiye siyasi sistemi içerisindeki AK Parti seçim prosedürüyle ele alınacaktır.

Aday seçim prosedürüne geçmeden önce, aday seçiminde seçim organlarının literatürde nasıl değerlendirildiğine değinilecektir. Ülkemizde aday belirleme işlemi tamamen partilerin inisiyatifine bırakılmamıştır. Partilerin inisiyatifine bırakılmaması durumunun elbette ki olumlu ve olumsuz etkileri söz konusu olmaktadır. Partilerin aday belirleme işleminin seçim kanunuyla sınırlandırılması durumu, merkezileşme eğiliminin önüne geçmek adına olumlu bir yaklaşım olarak ifade edilirken (Ateş, 2007: 142), olumsuz yaklaşım olarak ise partilerin şekil bakımından tek tip bir sistemde olmasıdır. Ancak siyasi partiler kanunun bıraktığı boşlukları, siyasi partiler kendilerine göre yorumlayarak boşlukları doldurmaları da muhtemeldir (Ayan, 2010: 201). Partilerin inisiyatifi dışında şekillenen kısımları ise parti karakteri olarak seçim süreçlerine yansımadağı da ifade edilebilir.

Siyasi partilerin aday belirleme işlemlerinde sistemsal olarak değinilecek kısımlara yönelik sorulacak sorular;

- Adaylar oylanarak mı yoksa atanarak mı seçilir?
- Adaylar oy verenler tarafından mı seçilmektedir ya da yalnızca bir parti lideri tarafından mı belirlenmektedir?

- Başka bir olası durum olarak ise parti üyelerinin oylarıyla mı veya anayasal bir komite tarafından mı belirlenmektedir?
- Bölge organizasyonları veya ulusal organlar tarafından mı belirlenmektedir?

Soruları, sistemsal olarak adayların belirlenme usullerine yönelik cevapları verecektir (Lundell, 2004: 29).

Seçimi gerçekleştiren organlar tek kişiden oluşacağı gibi birçok kişiden de oluşabilir. Seçimi gerçekleştiren organları kapsayıcılıklarına göre şekillendirilirse yerelden merkeze doğru bir yaklaşımla şekillendirilmesi mümkündür. Buna göre;

Seçmen	Parti Üyeleri	Seçilmiş Parti Organı	Seçilmemiş Parti Organı	Parti Lideri
Kapsayıcılık			Dışlayıcılık	

Kaynak: (Türküne, 2007: 275)

Kapsayıcılıktan dışlayıcılığa doğru aday seçiminde etkili olan organlara bakıldığında, seçmenin dahil edilmesiyle gerçekleştirilen seçme işlemi yerelliğin en çok hâkim olduğu sistem olarak ifade edilebilir. Yukarıdaki şekilde gösterildiği gibi, sırasıyla parti üyeleri tarafından gerçekleştirilen aday seçimi yerelliğin biraz daha hafiflediği sistem olarak vurgulanmaktadır. Sonrasında gelen seçilmiş parti organları tarafından gerçekleştirilmesi, ardından seçilmemiş parti organı tarafından gerçekleştirilmesi ve son olarak da parti lideri tarafından gerçekleştirilmesi şeklinde ilerleyen yerellikten merkezciğe doğru bir yönelmenin varlığından söz edilebilir.

Seçilmiş parti organı tarafından gerçekleştirilen aday seçim işlemi, lider kadro etkisinin olmadığını söylemek kaçınılmazdır. Aynı durum seçilmemiş parti organı için de geçerli bir durumdur. Bu her iki organ tarafından gerçekleştirilecek aday seçiminde lider kadrosu veya parti liderinin onayı önemli bir yere sahiptir (Arıkan Akdağ, 2017: 146; Katz, 2001: 284). Bu durumdan yola çıkarak çıkar ekseninde kolektif olarak düşünülebilecek parti çıkarlarının yanında, parti liderinin çıkarlarının da bir o kadar elzem bir durumu oluşturduğu ifade edilebilir.

Aday belirleme yöntemine yönelik bu esaslar, partinin hangi kademesine yönetici veya üye seçilecek olursa olsun aynı şekilde parti adayının belirlenmesinde

etkili olan organa göre yorum yapılabilir. Genel halk seçimleri esasına dayanan iktidar oluşumlarında seçim işlemi sonucunda seçilen aday seçimi gerçekleştirenlerin temsilcisi olarak faaliyet göstermektedir. Aynı durumu parti içerisinde ki seçim sistemi içinde düşündüğümüzde, aday seçimini hangi organ gerçekleştirmiş ise seçilen adayın bu organı temsil etmesini düşünmek yanlış olmayacaktır (Mills, 1974: 389).

Temel olarak seçimlere bakıldığında bir halk temelli yani ulusal olarak nitelendirilen seçimler bir de seçilmiş organlar tarafından oluşturulan parti organları bulunmaktadır ve bu organlarda da demokratik yönetimlerin esas bel kemiği olan temsil esasına dayanan seçim olgusu işlemektedir. Bu parti organlarındaki elit seçimi işleminde yerel adayın belirlenmesi yerel parti toplantılarında veya ulusal boyuttaki adaylık oylamasında, aday seçiminde uygulanan merkezileşmenin en düşük seviyesini temsil eder (Lundell, 2004: 31).

Hazan ve Rahat'ın çalışmasına göre seçim işlemini gerçekleştiren komisyonun demokrasiye yönelik temsil ve rekabet ölçeğine bakıldığında;

Seçimin aday komitesi (nominating committee) tarafından yapılmasında temsil yüksek rekabet düşük,

Seçimin seçilmiş parti kurumu tarafından yapılmasında temsil orta rekabet yüksek,

Seçimin parti üyesi tarafından yapılmasında temsil düşük rekabet orta çıkmıştır (Hazan ve Rahat, 2006: 382).

Genel olarak adayların belirlenmesinde etkili olan sistemsal yaklaşımın ele alındığı aday belirleme işleminde, ilçe teşkilatlarındaki ilçe başkanı seçiminin ne şekilde meydana geldiğine bakılacaktır. Bu kapsamda sorgulanacak hususlar şunlar olacaktır;

- İlçe yönetiminin parti için önemi nedir?
- İlçe başkanının teşkilat içerisindeki önemi nedir?
- İlçe başkanının seçimini hangi organ gerçekleştirmektedir?

İlçe bazında ele alınacak parti teşkilat yapısı, partinin yerel teşkilat birimini oluşturması ve partinin seçim reformlarını, parti propagandalarını, seçim çalışmalarını yerele benimsetmede yakın araç olması durumu, ilçe teşkilatını, merkez yönetiminin yardımcı görev organı haline getirir (Gökçe, 2013: 72). Parti merkez yönetimi

tarafından nabzı tutulamayan belirsiz alanları yani oy durumu belirlenemeyen alanları kontrol etmede bu parti birimleri etkili olmaktadır (Harmel ve Janda, 1994: 274). İlçe teşkilat birimini kullanarak partiler, ilçe düzeyinde de belirsiz olan bölgelerde amaçladıkları hedeflere ulaşmak adına kontrol mekanizmaları oluşturduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Siyasi partilerin gerçekleştirmek istediklerine ulaşmaları örgütlü yapılarla daha kolay olmaktadır (Kışlalı, 1996: 265).

Siyasi partiler büyük çaplı seçim çevresinden küçük çaplı seçim çevresinde daha avantajlı konumdadırlar. Genele hitap etmek genel söylemlerle gerçekleşmektedir. Ancak çoğunluk içerisindeki farklılıklara erişim, merkez yönetim tarafından gerçekleştirilmesi zor bir durumdur. Bunun yerine yereldeki organizasyon yapılarıyla yerel kitleye ulaşım sağlanabilir (Lundell, 2004: 32). Böylece, partiler yerel örgütleriyle seçim çevrelerinde avantajlı olmayı hedefleyerek, bu avantajın seçim sonuçlarına yansımaları beklerler. Partinin iktidar konumunda olan merkez yönetimi, yereldeki organizasyon yapıları sayesinde iktidara ulaşmayı veya gücünü arttırmayı hedeflemektedir.

Ayrıca siyasi partilerin organizasyon düzeyindeki parti teşviklerinin, dağıtımında ve kullanımında ilçe teşkilatları parti adına çalışmaktadır. Böylece partilerin klientalist ağlarını oluşturmalarında ilçe teşkilatları ağın bir parçası haline gelmektedir (Ayan, 2010: 201; Gökçe, 2013: 76). Merkez parti yönetimi ilçe teşkilatına sağladığı bu destekle teşkilatın parti adına çalışmalarını teşvik etmeyi ve parti çalışanlarının motivasyonunu arttırmayı amaçlamaktadır. Merkez yönetiminin ilçeye sağladığı bu gücü kontrol etmek istemesi kaçınılmaz bir durumdur. Bunu da seçecekleri adayla gerçekleştirmeleri beklenmektedir.

Parti organizasyonları belirlenirken organizasyon içerisinde çalışacak kişiler de rastgele seçilmemektedir. Parti yönetimi tarafından sosyal yapıyla (toplumla) temas geçebilecek ve kendi pozisyonlarına çekebilecekleri kişilerin seçimine öncelik tanımaktadırlar. Her organizasyon içerisindeki parti temsilcisi, bulunduğu organizasyonun yöneticisi konumundadır. Merkez yerel parti yönetiminin politika söylemlerinde fonksiyonel olarak bir etkisi bulunmayan bu yönetici kadronun, genellikle parti tarafından oyları maksimize etmeleri beklenmektedir (McDonald, 1961: 63)

İncelenecek ilçe başkanı seçimine geçmeden önce tüzük kapsamında ilçe başkanının teşkilat içindeki yeri ve önemine değinilecektir;

‘‘İlçe başkanı, ilçe kongresi tarafından gizli oylama ile tek derecede seçilir. Partinin, ilçe düzeyindeki çalışma ve faaliyetlerinin koordinasyon ve yürütümünü sağlar, denetimi gerçekleştirir ve ilçe teşkilatını temsil eder’’ (AK Parti Tüzüğü Madde 31).

Parti tüzüğünde geçen ilçe başkanı tanımına göre; ilçe başkanı partinin ilçe düzeyindeki temsilcisi olarak bulunmaktadır. Partilerin kurumlarını temsil etmesi adına seçilen bu başkanlar partilerin doğasını etkilemede etkili bir faktördür (Ware, 1996: 259). Partinin temsilcisi olarak bulunan bu kişilerin ilçe düzeyinde parti adına nabız tutarak amaç ve hedefleri gerçekleştirmeye odaklandıkları ifade edilebilir. İlçe düzeyinde halkın partiye yönelik tutumlarının ne olduğuna dair birinci elden haber almaları parti için bir avantaj sağlamaktadırlar. Partinin ilçe düzeyindeki temsilcisi olduğunu ifade ettiğimiz ilçe başkanı, merkezden gelecek emir ve talimatların ilk muhatabı ve uygulayıcısı olarak bulunmaktadır. İlçe düzeyinde görev yapacak diğer organların belirlenmesinde öncü konumda bulunan ilçe başkanı, ilçe düzeyinde partinin tam resmini oluşturan ana karakter konumunda olup, İlçe Yürütme Kurulu üyelerinin seçilmesinde belirleyici organ olarak işlem yapmaktadır. Tüzükte geçen ifadeye göre ilçe yürütme kurulu üyeleri *‘‘ilçe başkanı tarafından ilçe yönetim kurulu üyeleri arasından belirlenir. İlçe yürütme kurulu üyeleri ilçe başkan yardımcısı sıfatıyla görev yapar.’’* Aynı şekilde bu kurulun görev ve iş yükü ilçe başkanı tarafından belirlenmektedir (AK Parti Tüzüğü Madde 33). Teşkilat içerisindeki yapılanmanın ana belirleyicisi olduğunu ifade ettiğimiz ilçe başkanı aslında tüm parti teşkilatının başarısından veya başarısızlığından sorumlu olmaktadır. Teşkilat yapılanmasının parti adına gerçekleştirdiği çalışmalar neticesinde edinilen kazanımlar; doğru bir teşkilatlanma ve iyi bir çalışmanın neticesi olarak ifade edilebilir. Aksi bir durumda ise başarısızlık olarak ifade edilmesi kaçınılmazdır. Başarısızlık durumunda merkez parti yönetiminin ilçe başkanını değiştirmesi beklenir (Harmel ve Janda, 1994: 268).

Parti tüzüğünde geçen başka bir ifadeye göre parti yönetiminin, ilçe teşkilatı içerisindeki; ilçe başkanı, yönetim kurulu ve yürütme kurulu organlarının bir

hiyerarşik sıraya sahip olduğunu ve alt kademelerin hareket ve işlemlerinin sınırı da tüzükte belirtilen şekliyle hiyerarşik düzene göre sınırlandırılmaktadır;

Alt kademeler, üst kademelerin emir ve talimatlarına, parti yönetmeliği il tüzüğüne ve yasa hükümlerine uygun iş ve işlem yapmakla yükümlüdürler (AK Parti Tüzüğü Madde 55). Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi ilçe başkanı merkez parti teşkilatınca ilk muhatap alınan mercii oluşturmaktadır. İlçe parti teşkilatı yönetimini devrettikleri parti başkanı, parti adına temsili üstlenmekte olup üst yönetimden gelecek emirlerin de ilk uygulayıcısı konumundadır. Partinin istek ve arzularını sorgulamaması ve parti merkez yönetiminin emir ve talimatlarına uyması gerektiği parti yönetimince tüzükteki 55. Maddeyle belirtilmektedir.

Sistemsal aday seçimlerine göre; aday belirleme işlemi, siyasi partiler kanununun ve parti tüzüklerinin izin verdiği ölçüde gerçekleştirilmektedir. Siyasi partiler kanununda belirtilen *‘Siyasi partiler teşkilatı; merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından; Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ile genel meclisi ve belediye meclisi gruplarından ibarettir. (Ek Cümle: 12/8/1999-4445/3 md.) Siyasi partilerin tüzüklerinde ayrıca kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri yan kuruluşlarla, yabancı ülkelerde yurtdışı temsilciliği kurulması ön görülebilir.’*⁴ Siyasi Parti kanununda belirtildiği üzere partilerin çeşitli kollara sahip olabileceği ve teşkilatlanma ölçeklerine değinilmiştir. Siyasi Partiler Kanunu’nda belirttiği ölçekte partiler tabanlarını genişletme fırsatlarını bu doğrultuda kullanabilirler. Aday belirlemeye yönelik tezimizde ele alacağımız parti teşkilatı ilçe teşkilatı olup; İlçe teşkilatında aday belirlemeye yönelik uygulanan sistemi, siyasi partiler kanunu ve parti tüzüğü ekseninde incelemektir.

Siyasi partiler kanununa göre; ilçe teşkilatında aday belirlemeye yönelik seçim şekli partilerin tüzüğüne bırakılmıştır. Buna yönelik kanunda şu ibare geçmektedir” *“İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulu ilçe kongresince seçilir. İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulunun; seçim şekli ve il yönetim kurulunca veya merkez karar ve yönetim kurulunca hangi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı parti tüzüğünde gösterilir.’*⁵ Bu ibareye göre siyasi partilere, aday belirlemeye yönelik usul ve şekilleri düzenlemelerinde serbestlik tanınmıştır. Siyasi Partiler Kanunu’nda geçen

⁴ Siyasi partiler kanunu 7. Madde (değişik: 21/5/1987-3370/1 md.)

⁵ Siyasi partiler kanunu madde 20 (Değişik: 21/5/1987- 3270/7 md.)

aday tespit yöntemine ilişkin adayların seçiminde partilerin tüzüklerine yapılan diğer bir atıf ise;

‘‘Siyasi partiler, milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy, açık tasnif esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile yapabilirler.’’

‘‘Partilerin tüzüklerinde herhangi bir seçim çevresinde bütün üyelerin iştiraki ile yapacakları ön seçimde bu kanunun ön seçimlerle ilgili hükümleri uygulanır.’’⁶

Siyasi partiler kanunu olması muhtemel durumlara karşı, partilerin aday seçim işlemlerine yönelik demokratik ölçütler bazında belirlemelerde bulunmuştur. Ancak önseçim istisnası dışında yöntemlerin neler olması gerektiğine yönelik bir dayatma söz konusu olmamaktadır. Ön seçimin olması durumu halinde siyasi partiler kanunu, hükümler belirlemiştir. Bu doğrultuda partilerin izleyecekleri yollar, partinin aday seçimindeki karakterine yönelik bakış açısı sunacaktır.

AK Parti'nin seçim tüzüğüne bakıldığında ise; ‘‘İlçe teşkilatının en üst karar ve denetim organı olan ilçe kongresi, seçilmiş ve tabi delegelerden oluşur. İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulunun asıl ve yedek üyelerini; ilçeyi temsil edecek il kongre delegelerinin asıl ve yedeklerini seçer.’’ (AK Parti Tüzüğü Madde 28). Bu maddeden de anlaşılacağı gibi adayların kesin seçimlerinin gerçekleşmesi işlemi, kongre düzleminde yapılmaktadır. Bundan önce AK Parti seçim tüzüğünde geçen aday belirleme yöntemi 3 turda gerçekleşmektedir. Bunlar ön seçim, teşkilat yoklaması ve merkez yoklaması şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu seçim usullerinin 3'ü uygulanabileceği gibi, parti seçim kurulunca millet vekilliği aday belirleme işlemi hariç ilçe başkanı ve il başkanı seçimlerinde istenilen herhangi bir oylama tarzı kullanılabilir (AK Parti Tüzüğü 129. Madde). Kullanılan bu yöntemlere geniş ölçüde bakacak olursak; ilçe başkanı seçimlerinde de parti yönetimi ön seçim, teşkilat yoklaması ve merkez yoklaması usulünü verilen sıra ile gerçekleştirmektedir.

Ön seçim yöntemi SPK (Siyasi Partiler Kanunu)'da şu şekilde açıklanmaktadır; *‘‘Her seçim çevresinde, siyasi partiler kanununda yazılı usul ve esaslara göre, o seçim çevresinde partiye kayıtlı bütün üyelerin ön seçimi olarak; yargı gözetim ve denetimi altında gizli oy, açık tasnif esasına göre yapacaklarını seçimle parti adaylarını ve liste sıralamasını*

⁶ Siyasi partiler kanunu madde 37 (Değişik:28/3/1986-3270/9 md.)

belirlemelidir.” (SPK Madde 16). Bu seçim yöntemi parti üyeleri içerisinde gerçekleşmekte olup tek belirleyici seçim ölçütü olmamaktadır. Parti yerel üyelerinin fikirleri doğrultusunda muhtemel adaylar belirlenerek, bir liste hazırlanmaktadır. Liste kapsamında adaylığını koyan kişiler arasında bir rekabetin varlığı kaçınılmazdır. Ancak bu rekabet ortamı daha dar bir platformda meydana geleceği için adayların seçiminde arka perdede bir sonra ki adımda seçici organla görüşmelerin gerçekleşmesi muhtemeldir. Oluşturulacak listede en çok oyu alandan en az oyu olana doğru bir sıralamayla aday listeleri belirlenir. Önseçimde parti seçmeni aday belirleme işlemini gerçekleştiren seçmenlerdir. Parti yönetmeliğinde şu şekilde ifade edilmektedir; “*Ön seçimlerin yapılacağı seçim çevresinde oturan ve üye kayıt defterinde parti üyesi olarak kayıtlı olup ön seçimlerin yapılacağı tarih itibariyle bir önceki yılın son gününe kadar 2820 sayılı kanunun 10. Maddesine göre Yargıtay cumhuriyet başsavcılığına bildiren ve başsavcılığa seçim kuruluna gönderilen listelerde yer alan üyelerdir.*” (2820 SPK. Md. 42/4 ve Seçim İşlemleri Adaylık İşlemleri Yönetmeliği Madde 17). Bu durum partinin yerel üyelerinin fikirlerine bir kademedede öncelik tanındığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak tek belirleyici ölçütün bu liste sonucu olmaması, tamamen öncelik tanındığı söylemine engel olmaktadır.

Ancak oylanacak adayların listeleri parti lider kadrosu tarafından daha önceden oluşturulması muhtemeldir ve oy verecek olan parti üyelerinin bu listedeki isimlere göre oylarını kullanmaları ihtimal içerisinde gerçekleşebilir. Bu ihtimalin varlığına karşı oy kullanacak kişilerin hakları parti tüzüğü ve seçim kanunda saklı kalacaktır.

Sonraki aşama olarak parti sistemi, teşkilat yoklamasını kullanmaktadır. Teşkilat yoklaması aynı şekilde ilçe başkanı seçimlerinde parti tarafından tüzük içerisinde uygulanması ön görülen oylama sistemidir. Bu sistem tüzük içerisinde şöyle belirtilmektedir; “*Seçmeni olarak nitelenen partililer tarafından, siyasi partiler kanununda yazılı usul ve esaslara göre yargı gözetim ve denetimi altında gizli oy, açık tasnif esasına göre, aday ve liste sıralamasının yapılmasıdır.*” (AK Parti Tüzüğü 124/2 Madde 18). Bu kanuna göre teşkilat yoklamasını gerçekleştiren partililerin kimler olduğuna baktığımızda;

“Teşkilat yoklaması seçmenleri, yoklamanın yapılacağı seçim çevresindeki ilçe teşkilatına kayıtlı aşağıda yazılı Parti üyelerinden oluşur:

1. Parti üyeliği devam eden parti kurucuları,

2. İlin Partili bakan ve milletvekilleri,
3. İlin Partili eski bakan ve milletvekilleri,
4. İl disiplin kurulu başkanı ile asıl ve yedek üyeleri,
5. İl yönetim kurulları başkanları ile yönetim kurullarının asıl ve yedek üyeleri,
6. İlçe yönetim kurulları başkanları ile yönetim kurullarının asıl ve yedek üyeleri,
7. Belde yönetim kurulları başkanları ile yönetim kurullarının asıl ve yedek üyeleri,
8. Parti yan kuruluşlarının il ve ilçe yönetim kurulları başkanları ile yönetim kurullarının asıl ve yedek üyeleri,
9. Partili il genel meclisi üyeleri,
10. Partili belediye başkanları ve belediye meclisi üyeleri,
11. İl ve ilçe kongresi asıl ve yedek delegeleri,
12. İlin büyük kongre asıl ve yedek delegeleri,
13. Partili belediye, il, ilçe ve belde eski başkanları,
14. Partili yan kuruluş eski il ve ilçe başkanları,
15. Parti üyeliği devam eden köy ve mahalle muhtarları,
16. Partinin teşkilat yoklaması tarihinden en az bir yıl önce belirlenmiş ve görevi devam etmekte olan mahalle ve köy temsilcileri,
17. İlçe yönetim kurulu kararıyla görevlendirilen müşahitler.

İl içinde birden fazla seçim çevresi olması halinde, yukarıda yazılı “teşkilat yoklama seçmenleri”; üye olarak kayıtlı olduğu ilçenin yer aldığı seçim çevresinde ve sadece bir oy kullanabilir. Partili bakan ve milletvekilleri ise, tek olan oylarını, il içinde dilediği seçim çevresinde kullanabilir.” (AK Parti Tüzüğü 124/2 Madde 19).

Kanunda da belirtildiği gibi yoklama, aday belirleme işleminin gerçekleşeceği seçim alanında ikamet eden ve parti üyeliği bulunan kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Burada oylamada yer alan kişiler bir nevi parti içerisinde bulunan hiyerarşik kademelerdeki yönetici kişilerdir. Bu kişiler yukarıda da şekilsel olarak belirttiğimiz bu işlemi gerçekleştirmek için hususi oluşturulan bir kadro değildir. Parti içerisindeki bu kişiler, yönetimde bulunan, buldukları konumda merkezi temsil eden kişilerden oluşmaktadır. Güç, sadece parti liderine has bir durum olmamakla birlikte parti aktivistlerinin güç arayışlarında parti liderlerince veya parti merkez organlarınca partinin diğer hiyerarşik kademelerinde bulunan seçimi gerçekleştirmeye muktedir olabilecek parti yönetici ve yardımcı aktivistlerine verilen

durumlarda da bulunabilir (Ayan, 2010: 210). Teşkilat yoklamasını gerçekleştirecek olan parti üyelerinin, partinin lider kadrosunun isteklerine ters düşecek şekilde hareket etmeleri beklenemez.

Bir diğer seçim ayağı ise merkez yoklamasıdır. Bu yoklamanın, en son aşamayı ve hemen hemen kesin kararı içerdiği söylenebilir. Siyasi parti tüzüğünün de izin verdiği gibi seçimin usul ve esaslarını belirlemede partilerin özgür olması⁷ partinin bu durumu yorumlamasına olanak sağlamaktadır. Hiçbir parti yönetiminin kontrolü elinden bırakmak istememesini düşünürsek; seçimin bu ayağında, parti yönetiminin hesaplarına göre işlediği söylenebilir. Parti lider kadroları hemen hemen tüm organizasyon içerisindeki lider kadroyu belirlemede de etkin rol oynamaktadır (Arıkan Akdağ, 2017: 146). Tüzükte merkez yoklamasına dair hükme bakacak olursak;

“Merkez yoklaması usulü; tüzüğün 123. Maddesine göre aday adaylıkları kabul edilenlerin, seçim çevresine göre aday ve liste sıralamalarının doğrudan merkez karar ve yönetim kurulu tarafından yapılmasıdır.” (AK Parti Tüzüğü 124/3 ve Seçim İşlemleri Adaylık İşlemleri Yönetmelik Madde 20).

Tüzükte geçen merkez yoklaması sistemi, son karar mercii olup listenin yapılması işlevini kendi bünyesinde yaptığını ifade etmektedir. Merkez yoklaması sisteminin, önseçim ve temayül yoklaması sistemlerine göre daha örtük bir içeriğe sahip olup herhangi bir oylama ölçütüne dair bir vurgu da içermediği görülmektedir. Bu durum merkezi etkinin herhangi bir ölçütle sınırlanmadığının göstergesi sayılabilir. İlk iki adımda seçim işlemi, oylamayı ve gizli sayımı içerirken merkez yoklamasında böyle bir ölçüt belirtilmemiştir. Merkezin listeyi hangi ölçüte göre hazırladığı veya son belirleyici organ olarak hangi kıstasları göz önüne aldığına dair açık bir boşluk söz konusudur. Siyasi parti kanunu da aynı doğrultuda merkez kararlarının belirleyiciliğine dair herhangi bir ölçüt belirtmeyerek serbestlik tanımıştır. Parti üyelerinin oylamalarının, son değerlendirme mercii olan merkez yoklamasında ele alınışı seçimlerin demokrasinin ana noktasını oluşturmasına atıfla, demokrasi olgusu içerisinde de sorunlu olarak durmaktadır. Merkez yoklama uygulaması; parti yönetici kadrosunun yerel ölçekte, parti düzeyindeki gücünü kaybetmek istememelerinin bir karşılığı olarak ifade edilebilir.

⁷ Siyasi partiler kanunu madde 20 (Değişik: 21/5/1987- 3270/7 md.)

Parti merkez yönetimi, bölgedeki oyları arttırmaya yönelik olarak seçimlerini belirlemelerinin sonucunda, parti yönetimi içerisinde parti liderinin güvenini kazanmayı hedeflemektedirler. Bu doğrultuda yeniden seçilme şanslarının da yüksek olacağını düşünürler (Çiftçi ve Yıldırım, 2017: 5). Bu durum parti içindeki, merkezi yoklamayı gerçekleştiren kişiler için avantajlı bir duruma dönüşmektedir. Gerçekleştirecekleri aday belirleme sonucunda seçilen adayın getireceği başarı, seçici merkez kurulunun da prestijini arttıracaktır. Parti yönetimi için merkezi yoklama sistemi yine bir strateji uygulaması olarak görülebilir. Partilerin merkezi yoklamaya karşı bıraktıkları açık kapılar, son kararı alan merkez mercii hesaplarına hizmet edeceği ve bu açık kapıları değerlendirmelerinin kaçınılmaz olacağı söylenebilir.

AK Parti Seçim Tüzüğü ve Seçim Kanunu kapsamında elitlerin nasıl belirlendiğine değinildi. Partinin prosedürler çerçevesinde takip ettiği bir sistem mevcut ancak bu sistem, partinin amaçlarına göre Seçim Kanununun izin verdiği boyutta evrilebilir. İlçe düzeyinde ele aldığımız elit seçimine yönelik yaklaşım elbette ki partinin kendi içinde yürüttüğü hesaplar çerçevesinde de şekillenebilir. Elitlerin, seçim sonuçlarına ve parti içindeki hesaplara göre de değişebileceğine yönelik genel bir çerçeve sunmak adına bir sonraki başlığımızda partinin merkez kanadında buna dair bir inceleme sunulacaktır.

2.2. AK PARTİ'NİN ELİTLERİNİ DEĞİŞTİRMESİNE YÖNELİK İNCELEME

Parti içi değişimler olarak ifade ettiğimiz elit değişimlerine, nelerin sebep olacağına dair literatür içerisinde yer alan söylemlere bir önceki kısımda değinilmişti. Bunun yanında parti yapılanmalarının bir hiyerarşik düzen içerisinde işlediği, bu hiyerarşik düzenin organizasyon kontrolü gerektirdiği ifade edilmektedir (Panebbiaco, 1988). Merkezi yönetimde meydana gelen stratejik, siyasi, bürokratik kriz veya kırılma durumlarında meydana gelen değişimler ve faaliyetler kimlik takipçileri olarak ifade edebileceğimiz alt siyasi parti yönetimleri tarafından da formüle edilerek, uygulanma sürecinde etki mekanizması oluşturmaktadır. (Harmel ve Janda, 1994: 274). Eğer ki politik olarak yaşanan bir olumsuzluk söz konusu ise; bu süreç atlatılana kadar ya da çözülene kadar parti içindeki tüm kademeler bu sancıyı çekmekte ve bu süreç içerisinde konum almak durumundadırlar (Panebbiaco, 1988). Lider kadrolarda

meydana gelen değişimler, organizasyonların güç haritalarının netleştirilmesinin yanında koalisyon yapılarının da taslağının çizilmesine olanak sağlamada yorumlama açısından yardımcı olabilir.

Bu bölümde, AK Parti yönetiminin lider kadrolarında meydana gelen değişimleri, yönetimin yaşadığı kırılma noktaları olarak ifade edeceğimiz olaylar üzerinden ele almaya çalışacağız. Burada parti üst yönetiminin politikalar çerçevesinde ya da yaşanan sorunlar ekseninde, parti içerisinde ki elitlere yaklaşımının, merkezi çember içerisinde ele alınış şekline değinilecektir. Elitler için değişimlerin sebebinin ne olabileceğine dair ileri sürülen noktaların neler olabileceğine değinilmeye çalışılacaktır.

2002 yılında ilk iktidarını kazanan AK Parti yönetimi sonraki gerçekleştirilen seçimlerde de 1. En çok oyu alan parti olarak siyaset arenasında yer aldı. Bu siyasi süreç, ülkede önemli değişimlere sebep olurken ilerleyen dönemlerde parti içerisinde değişen dengelere de şahitlik etmiştir.⁸ AK Parti yönetiminin Türkiye içerisinde güttüğü amaçlar ve politikalar eksenindeki elit değişimlerinin yanında parti içi koalisyon hesaplarının da mevcudiyeti söz konusu olmaktadır. Uzun süre boyunca iktidarda bulunun AK Parti yönetiminin dönüm noktaları veya kırılma noktaları baz alınarak elit değişimlerine değinilecektir.

Bu değişimleri belirtirken merkezi karar alma kurumları içerisinde en güçlü seçilmişler olarak mecliste temsil yetkisi kazanan siyasi elitlerin değişimlerinde etkili olan sebeplerin, güçlü olarak ifade ettiğimiz millet vekili sıfatıyla bulunan kişileri nasıl etkilediğinin yanında bu kırılma noktalarına nazaran yerel siyasi elitlerin etkilenmemelerini beklemek mümkün değildir (Harmel ve Janda, 1994: 266).

AK Parti yönetiminin iktidara geldiğinden beri geçirdiği normal değişim süreçlerinin yanında, farklı hesapların sonucunda gerçekleşen değişimler de partinin kimyasını sorgulatmaktadır. Seçim kazanma kaygısıyla gerçekleşen değişimler mi meydana gelmektedir ya da parti içi hesaplar mı söz konusu olmaktadır?

2002 yılının sonlarına doğru iktidara gelen AK Parti yönetimi, 2007 yılında cumhurbaşkanlığı seçimiyle cumhurbaşkanlığı koltuğunu kazanmıştır. Böylece AK

⁸<http://www.islamianaliz.com/haber/akif-emre-13-yillik-ak-parti-donemini-degerlendirdi-iktidar-in-seckinleri-degisti-ama-%E2%80%98seckinlerin-iktidari-suruyor-15162#sthash.FpJGdbN9.dpbs>
(Erişim Tarihi: 06.05.2019)

Parti yönetimi, hükümet yönetiminde güçlü bir sürece geçmiştir. 2007 yılı referandum sonucuna göre bir sonraki cumhurbaşkanlığı seçiminin halk tarafından gerçekleştirilmesi kabul edilmiştir.⁹ Kabul edilen bu yasayla birlikte cumhurbaşkanını seçme yetkisi halka taşınmış oldu. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce parti içerisinde çok ses getirecek ihraçlar ve istifalar yaşanmıştır. Bu ihraç ve istifaların çoğunluğu parti içerisinde yaşanan görüş ayrılıkları ya da merkez karar alıcılarının parti içerisinde güttüğü çeşitli öncelikler dahilinde gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu değişimlere kronolojik olarak değinilmeye çalışılmıştır.

AK Parti yönetiminde 2013 yılında dersane tartışmalarının başlamasına tepki gösteren AK Parti Kütahya milletvekili İdris Bal, disiplin kuruluna sevk edilmiş; ancak disiplin kurulu kararından önce partiden istifa etmiştir. Aynı sebeple AK Parti İstanbul milletvekili olan Hakan Şükür de dersane karşıtı tutumu dolayısıyla partiden istifa etmiştir.¹⁰ Parti içerisinde ilk kıvılcımları dersane tartışmasıyla başlayan FETÖ (Fethullahçı Terör Örgütü) sürecinde, partinin merkez kurulu tarafından alınan kararlara karşı, sert bir şekilde tepki gösteren milletvekillerine yönelik parti tutumu, parti disiplin kuruluna sevk etme şeklinde olmuştur.

Paralel yapı söylemiyle daha da geniş bir hâl alan bu olaylar hükümetin merkez gündeminde önemli bir yere sahip olduğu gibi Erdoğan'ın kendisinin gündeminde de *‘‘Bu ülkenin hakkını onlardan geri alma mücadelesini veriyorum. Yalnız dahi kalsam sonuna kadar bunu sürdüreceğimi söyledim.’’*¹¹ ifadeleriyle yer almıştır.

İlerleyen süreçte 17-25 Aralık 2013 tarihinde hükümetin üst düzey yöneticilerinin de isminin geçtiği bir operasyon gerçekleştirilmiş ve çok sayıda kişi göz altına alınmıştır. Parti içerisinde seslerin yükselmesine sebep olan bu operasyon kapsamında; ismi geçen İçişleri Bakanı Muammer Güler, Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar, Avrupa Birliği Bakanı Egemen Bağış, Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan partiden istifa etmiştir (Beriş, 2018: 392). Birçok üst düzey ismin partiden ayrılması parti kimliği açısından önem arz etmektedir.

⁹<https://www.yenisafak.com/secim-referandum-2007>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

¹⁰<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ak-partiden-bir-ayda-3-bakan-4-vekil-gitti-25451746>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

¹¹<https://www.haberturk.com/gundem/haber/1155174-cumhurbaskani-erdogan-aciklama-yapiyor>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

Gerçekleşen operasyon sonrasında, parti içinde bulunan çeşitli milletvekilleri duruma tepki göstermiş ve eleştirel olarak seslerini yükseltmişlerdir. Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay, Ankara Milletvekili Haluk Özdalga ve İzmir Millet Vekili Erdal Kalkan bu eleştirel yorumlarından dolayı kesin ihraç istemiyle disiplin kuruluna sevk edilen isimlerden olmuştur.¹² Süreç bu şekilde parti içinde sonlanmış ancak FETÖ ismiyle anılacak olan kapsamlı bir yargı sürecine geçilmiştir¹³

2014 yılında gerçekleştirilmiş olan cumhurbaşkanlığı seçimi, AK Parti genel başkanı olan Recep Tayip Erdoğan'ın kazanmasıyla sonuçlanmıştır. Cumhurbaşkanı olarak seçilen Erdoğan, genel başkanlık koltuğuna, dönemin dışişleri bakanı olan Ahmet Davutoğlu'nun geçmesi yönünde belirlemelerde bulunmuş ve gerçekleştirilen birinci Olağanüstü genel kurul sonucunda Davutoğlu genel başkanlık ve başbakanlık sıfatına ulaşmıştır.¹⁴ Parti içinde kişilerin görev koltuklarının belirlenmesi yönünde Erdoğan'ın ağırlıklı belirleyici rolünü; Davutoğlu'nun genel başkanlık koltuğuna geçmesi durumunda görmekteyiz.

Davutoğlu başbakanlık koltuğuna oturmasıyla kabineyi şu şekilde şekillendirmiştir; 62. Hükümette var olan Ali Babacan ve Bülent Arınç görevlerine devam ederken, Emrullah İşler ve çözüm sürecini yürüten bakan olarak bilinen Beşir Atalay kabine dışı kalmıştır. Bu kişilerin yerine Yalçın Akdoğan ve Numan Kurtulmuş getirilmiştir. Kabine içinde bulunan Mevlüt Çavuşoğlu'nun bakanlığını yaptığı dışişlerinden Avrupa Birliği bakanlığına geçmesiyle boşalan kadroya Volkan Bozkır getirilmiştir. 62. hükümette bulunan Hayati Yazıcı kadro dışı kalarak yerine Nurettin Canikli getirilmiştir.¹⁵

Erdoğan'ın Davutoğlu'nu genel başkan olarak belirlemesinin önceliklerine baktığımızda Erdoğan; '*Paralel yapıyla mücadele ve azmi belirleyici oldu*' ifadesini kullanmıştı. Buna karşılık Davutoğlu'nun başbakanlık dönemindeki gündemleri;

¹²<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ak-partiden-bir-ayda-3-bakan-4-vekil-gitti-25451746>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

¹³<https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/17-25-araliktan-15-temmuza-foto-861258>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

¹⁴https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/08/140821_yeni_basbakan(Erişim Tarihi: 08.05.2019)

¹⁵<https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-iktidarinda-8-hukumet/577659> (Erişim Tarihi:12.06.2019)

‘‘paralel yapı ile mücadele, çözüm süreci ve yeni anayasa’’ şeklinde sınırlandırılabilir.¹⁶

Gelinen dönemle birlikte Davutoğlu yönetiminin bitimine kadar patlak veren olaylara baktığımızda; gezi parkı olayları, dersane tartışmaları, 17-25 Aralık operasyonu ve başkanlık sistemi parti içerisinde muhalif seslerin yükselmesine sebep olan olayları oluşturmuştur.

Davutoğlu’nun Haziran seçimlerinde tek başına hükümet oluşturamaması üzerine geçici hükümet kurulmuştur. Bu hükümette; Yalçın Akdoğan, Numan Kurtulmuş, MHP (Milliyetçi Hareket Partisi)’de önemli bir isim olan Tuğrul Türkeş, HDP (Hak ve Demokrasi Partisi)’de Ali Haydar Konca, Yalçın Topçu, Selami Altınok, Ayşen Gürcan, Müslüm Doğan, Nabi Avcı, Mehmet Şimşek, Vecdi Gönül, Veysel Eroğlu, Mehmet Müezzinoğlu, Fikri Işık, İdris Güllüce, Cevdet Yılmaz, Kenan İpek, Ayşen Gürcan, Ahmet Erdem, Feridun Sinirlioğlu, Ali Rıza Alaboyun, Akif Çağatay Kılıç, Kudbettin Arzu, Cenap Aşçı, Feridun Bilgin kabinede yer alan isimler olmuştur.¹⁷

Erdoğan’ın cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra Ahmet Davutoğlu’nun Başbakanlık koltuğuna oturması sürecinde gerçekleşen 7 Haziran 2015 tarihindeki ilk genel seçim sonucunda AK Parti oyların %40,9 ‘unu alarak tek başına iktidar koltuğuna oturamamıştır. Süreç içerisinde koalisyon birliklerinin sağlanamamasıyla erken seçim kararı alınmış ve 1 Kasım 2015 tarihinde tekrar bir genel seçim gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen seçim sonucunda %49,5 oy alınmasıyla AK Parti tek başına iktidar koltuğuna oturmuştur.¹⁸ Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı olmasından sonra gerçekleşen bu genel seçimde AK Parti’nin oylarında bir düşüş olduğu gözlenmiştir. Ancak ikinci sefer gerçekleştirilen genel seçim sonucunda iktidar kazanılmıştır. Yeni bir genel başkanın ilk seçim sınavının olumsuz olması parti ve Davutoğlu için eksi profil oluşturmuştur.

Kasım ayında gerçekleştirilen genel seçim sonucunda Davutoğlu tekrar kabineyi oluşturmakla görevlendirilmişti. 64. Hükümette yer alan kişiler; Numan Kurtulmuş,

¹⁶<https://www.cnnturk.com/turkiye/ahmet-davutoglundun-basbakanlik-donemi?page=3>(Erişim Tarihi: 08.05.2019)

¹⁷<https://t24.com.tr/haber/davutoglu-erdogana-yeni-kabineyi-sunuyor,307796> (Erişim Tarihi: 12.06.2019)

¹⁸<https://www.bbc.com/turkce/43799117>(Erişim Tarihi: 08.05.2019)

Bekir Bozdağ, Fikri Işık, Süleyman Soylu, Fatma Güldemet Sarı, Mevlüt Çavuşoğlu, Mustafa Elitaş, Berat Albayrak, Akif Çağatay Kılıç, Faruk Çelik, Bülent Tüfekçi, Efkân Ala, Cevdet Yılmaz, Mahir Ünal, Naci Ağbal, Nabi Avcı, İsmet Yılmaz, Veysel Eroğlu, Mehmet Müezzinoğlu, Binali Yıldırım, Sema Ramazanoğlu, Volkan Bozkır isimlerinden oluşmuştur.¹⁹

Davutoğlu gerçekleştirilen 1 Kasım seçimleri sonucunda başbakan koltuğuna oturmuştur. Ancak iktidarı sürecinde, Erdoğan'ın istediği performansları sergilememesi, Davutoğlu'nun iktidar koltuğunun sallanmaya başlamasına sebep olmuştur. Erdoğan'ın Davutoğlu'nun siyasetine karşı yaptığı yorumlara baktığımızda ‘*Küçük şeylerin büyük kazanımlar gibi sunulmasına üzülüyorum.*’²⁰ şeklindeki ifadesi, Davutoğlu'nun siyasetine karşı Erdoğan cephesinde tepkilerin olduğu yönünde yorumlanabilir.

Erdoğan'ın başkanlık sistemine yönelik istemlerinin mevcut olması ve Davutoğlu cephesinden bu isteğe dair adımların atılmaması, ayrıca Davutoğlu'yla Erdoğan'ın çakıştığı bir başka noktayı oluşturmuştur.²¹ İkilinin uyumsuzlukları yönetimde uyumsuzluğun göstergesi olarak kabul edilebilir. Davutoğlu yönetimine yönelik yükselen eleştiriler sonrasında, Davutoğlu dönemi 22 Mayıs tarihinde gerçekleşen ikinci Olağanüstü kongreyle son bulmuştur. Bu dönemin kapanmasıyla birlikte AK Parti tarafından yeni bir döneme geçildiği şeklinde sesler yükselmeye başlamıştır.²² Kongrede Davutoğlu yerine aday gösterilen Binali Yıldırım Parti yönetiminin ve kongredeki milletvekillerinin tam desteğini alarak koltuğu devralmıştır. Yıldırım'ın koltuğu devraldikten sonra ki konuşmasında geçen ifadelerle baktığımızda; "*Başkanlık sistemini yeni Anayasa'yı getirmeye hazır mısınız? Bugün yapmamız gereken en önemli iş, fiili durumu yasal hale getirmek. Anayasayı, bu laf karışıklığını sona erdirmektir. Bunun yolu yeni Anayasa ve başkanlık sistemi*”²³ fiili durum olarak ifade edilen kısımda başkanlık sisteminin işler halde olduğunu ancak

¹⁹<https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-iktidarinda-8-hukumet/577659> (Erişim Tarihi: 12.06.2019)

²⁰<https://www.cnnturk.com/turkiye/ahmet-davutoglundun-basbakanlik-donemi?page=12>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

²¹<https://www.yeniakit.com.tr/haber/basbakan-davutoglundan-baskanlik-sistemi-cikisi-111274.html>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

²²<https://tr.sputniknews.com/analiz/201605051022558296-tayyip-erdogan-ahmet-davutoglu/>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

²³<https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/05/22/binali-yildirimdan-coskulu-kongre-konusmasi?paging=2>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

yasal çerçevesinin de oluşması için girişimlerde bulunacağı mesajlarını görmekteyiz. Yıldırım ayrıca Erdoğan'ın isteklerine yönelik vurgusunu; "*Sayın Cumhurbaşkanım, söz veriyoruz sevdamız davanız davamız, yolunuz yolumuzdur.*" şeklinde dile getirmiştir.²⁴ Yıldırım'ın bu sözleriyle, partinin temel politikasını Erdoğan'ın belirlediği netlik kazanmıştır.

Yıldırım'ın başbakan seçilmesinden sonra kabinede değişen isimler şu şekildedir; Davutoğlu'ndan boşalan koltuğa Binali Yıldırım, Yalçın Akdoğan'ın yerine Nurettin Canikli, Lütfü Elvan'dan boşalan koltuğa Veysi Kaynak, Sema Ramazanoğlu'ndan boşalan koltuğa Fatma Betül Sayan Kaya, Volkan Bozkır yerine Ömer Çelik, Fikri Işık yerine Faruk Özlü, Fatma Güldemet Sarı yerine Mehmet Özhasseki, Mustafa Elitaş yerine Nihat Zeybekçi, Cevdet Yılmaz yerine Lütfü Elvan, Mahir Ünal yerine Nabi Avcı, Nabi Avcı yerine İsmet Yılmaz, İsmet Yılmaz yerine Fikri Işık, Mehmet Müezzinoğlu yerine Recep Akdağ, Binali Yıldırım yerine Ahmet Arslan gelmiştir.²⁵

Bir sonraki adım olarak hükümetin önceliğini başkanlık sistemi ve anayasa oluşturmuştur. 2017 yılında gerçekleştirilen referandum paketi; yeni anayasa ve başkanlık sistemini içermiştir.

16 Nisan 2017 yılında gerçekleşen referandum neticesinde oylamaya sunulan teklifler %51,4 oyla kabul edilmiştir (Miş ve Sobacı, 2018: 129). Gerçekleştirilen referandum sonrasında AK Parti köklü değişikliklerin sinyallerini vererek parti içerisinde birçok isimin istifasını istemiştir. Referandum sonrasında gerçekleşen bu durum kapsamında büyük olağan kongreden önce gerçekleşecek olan ilçe kongreleri düzeyinde, teşkilat içerisindeki birçok isimin seçimler gerçekleşmeden merkez organlar tarafından ya istifaları istenmiş ya da görevlerinden alınmıştı. AK Parti il başkanlığı yapan, 16 il başkanı istifa etmişti. Bu istifaların ardından bazı ilçe teşkilat başkanlarının da aynı şekilde görevleri bırakmaları istenmişti.²⁶ Parti içerisinde gerçekleşen bu köklü değişikliğe yönelik Erdoğan'ın yorumu; "*Her kongrede teşkilatlarımızı bunların altındaki kurullarımızı belli oranlarda değiştirmek sureti ile*

²⁴<https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/05/22/binali-yildirimdan-coskulu-kongre-konusmasi?paging=2>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

²⁵<https://www.star.com.tr/politika/65-hukumette-degis-en-isimler-haber-1113352/> (Erişim Tarihi: 12.06.2019)

²⁶<http://www.milliyet.com.tr/buyuksehir-ilce-kongreleri-siyaset-2534755/>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

yola devam ettik. Ancak bu kez çok köklü bir değişime ihtiyacımız var. Yeni bir süreç... Bütün bunlar bir tasfiye harekâtı değil. AK Parti çatısı altında çalışmak için hiçbir unvana gerek yoktur. Teşkilatlarımızdaki değişim ihtiyacını dile getirmemizin sebebi 2019 seçimleridir. ‘’ şeklinde olmuştur.²⁷ Teşkilat içerisinde girilen bu hazırlıkların seçim kaygısıyla yapıldığı ifade edilmiştir. Bu durumda partilerin elitlerini değiştirmede seçim kaygısının yer aldığını AK Parti siyasetinde de görmekteyiz.

İlerleyen süreçte bazı büyükşehir belediye başkanlarının istifalarının istenmesi de bu kapsamda değerlendirilebilir. İstifaları istenen belediye başkanlarına bakılacak olursa; İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş, Düzce Belediye Başkanı Mehmet Keleş ve Niğde Belediye Başkanı Faruk Akdoğan, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek, Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Ahmet Edip Uğur ve Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Altepe'nin istifaları açık şekilde istenen belediye başkanlarıdır.²⁸ Önemli şehirlerin isimleri olan belediye başkanlarının istifalarının istendiğine dair AK Parti sözcüsü ve başkan yardımcısı Mahir Ünal ; *‘‘Siyasi parti genel başkanının istifa çağırısı hakkıdır ve bu hakkı kullanmıştır’’* şeklinde açıklamasıyla bu istifa çağırısı hükümet ağızından da doğrulanmıştır.²⁹

CNN Türk'ün Mayıs 26 tarihindeki haberine göre; AK Parti Gaziantep Millet Vekili Şamil Tayyar 17 Aralık sonrası ve 15 Temmuz 2016 yılında gerçekleştirilen darbe girişimi sonrası AK Partiden tam 300 ihraç gerçekleştiğini; bunların içinde il genel meclis başkanı, belediye başkanları ve belediye meclis üyelerinin olduğunu ifade etmiştir. Tayyar, başkanlık sistemine yönelik sistem değişikliğiyle birlikte parti kademelerinde de aynı şekilde yenilenmeye gidildiğini belirtmişti. Bu değişiklikler kapsamında, FETÖ örgütü gibi örgütlerle bağlantısı olmayan kişilerin seçilmesine özen gösterildiğini belirtmiştir. Girilen bu parti yapılanmasının Erdoğan'ın liderliğinde şekillendiğini ifade ederek; Erdoğan'ın desteklemeyi bıraktığı kişinin başarılı olamadığına vurguda bulunmuştur.³⁰ Böylece partinin kademe oluşumlarında,

²⁷<http://www.diken.com.tr/teskilati-icin-koklu-degisime-ihtiyac-var-diyen-erdogan-tasfiye-harekati-degil/>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

²⁸<https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/akpdeki-istifa-operasyonunda-son-durum-iste-istifa-edecek-belediye-baskanlari-2054858/>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

²⁹<https://www.haberturk.com/ak-parti-sozcusu-unal-dan-gokcek-in-istifasiyla-ilgili-aciklama-1691691/>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

³⁰<https://www.cnnturk.com/turkiye/samil-tayyar-ak-partiden-ihrac-edilen-kisi-sayisini-acikladi/>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

ana siyaset haritasının belirleyicisi olarak Erdoğan'ın ve merkez organlarının ağırlığı görülmektedir.

2.3. ARAŞTIRMA SORUSU VE METODU

Elitlerin seçiminde göz önüne alınan önceliklere dair ki başlığımızda çeşitli yaklaşımlardan bahsettik bunlar üzerine çeşitli araştırmalarda mevcuttur. Siyasi partiler üzerine yapılan çalışmalarda parti sistemleri, seçmen profili, ideolojik yaklaşım, siyasi elitlerin sosyo-ekonomik yapıları, partilerin oy haznesi ve etnik yaklaşımlarına göre çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaları gerçekleştirirken farklı araştırma tekniklerinden faydalanılmıştır. Bunlar; Röportajlar, görüşmeler, gözlemler, empirik çalışmalar, anketler şeklinde sayılabilir. Bu teknikleri uygularken çeşitli verilerden faydalanılmıştır. Bunlar; birebir kişilerle görüşmeler, kişilerin sosyo-ekonomik yapıları için resmi internet siteleri haber kaynakları resmi istatistik siteleri resmi seçim sonuçları şeklinde veriler kullanılarak araştırmalar yürütülmüştür.

Siyasi parti çalışmaları konusunda sayısız soru mevcuttur. Bir siyasi parti hangi ideoloji yansıtmaktadır? Siyasi partilerin elitlerinin sosyo-ekonomik görünümüne göre parti yapıları nedir? En çok oyu alan siyasi partinin oy haznesini genişletmesinin sebebi nedir? Bir siyasi partiyi destekleyen seçmen profili nedir? Siyasi partideki temsil oranı nedir? Şeklinde çoğaltılabilecek siyasi partilerin en belirgin çalışma alanlarına dair sorular sorulabilir. Bu sorulara verilecek cevaplar çalışmanın yöntemini belirlemek adına önem arz etmektedir. Ne şekilde cevap verilebilir? Bu sorunun yanıtı ise kişinin çalışmasının seyrini belirlemektedir (Bryman; 2003, 2). Soruları cevaplama sürecinde çalışmanın aktörlerine dair detaya inerek çalışmanın ana hatları oluşturulabilir.

Yapılan siyasi partiler çalışmalarındaki elitlere yönelik olan çalışmaların çoğunluğu merkez siyasi elitler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yerel olarak değerlendirdiğimizde ise; birçok yerel birimin varlığı söz konusudur: bunlar belediyeler, il, ilçe ve belde teşkilatları olarak kanunda belirtilen yerel birimler olarak karşımızda çıkmaktadır (SPK Madde 7).³¹ Bu kapsamda elitler üzerinde yapılan

³¹ Madde 7 - (Değişik: 21/5/1987 - 3370/1 md.) Siyasi partilerin teşkilatı; merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından; Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ile il genel meclisi ve belediye meclisi gruplarından ibarettir.

çalışmalar merkez elitler üzerinden gerçekleştirilmiştir (Arıkan Akdağ 2015; Ecevit ve Kocapınar 2018; Yıldırım ve Kocapınar ve Ecevit 2017; Arslan ve Gümüştekin 2004; Karakoyun 2005; Sesli ve Demir 2010; Wuthrich 2013). Elitlerin seçimine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalarda genellikle aday seçim prosedürlerinin etkisi önemle vurgulanarak adayın seçiminde etkili bir yere sahip olduğu ifade edilmiştir (Katz 2001; Hazan ve Rahat 2006a; Detterbeck 2016; Rahat 2007; Rahat 2008) seçim kanunu veya parti prosedürleri, elit seçiminin ele alınması kapsamında önemli bir yere sahip olmaktadır.

Yerel elitlere yönelik yapılan birkaç çalışmadan biri olan Gülnur Kocapınar'ın tez çalışması AKP ve CHP'nin yerel elitlerinin sosyo-ekonomik profillerinin incelenmesi üzerine gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Kocapınar elitlerin yaş eğitim cinsiyet, doğum yerleri ve mesleklerine dair bilgilerle bir karşılaştırmaya gitmiştir. Çalışmasında ele aldığı karşılaştırma sonucunda yerel düzeyde parti yapılarına dair bilgiler edinmeyi hedeflemiştir (Kocapınar, 2013: 20). Siyasi partilerin yerel elitlerinin klientalizm içerisinde değerlendirildiği Gül Arıkan Akdağ'ın çalışmasında; AK Parti'nin yerel teşkilat birimlerinde Kürt elitlerle çalışmalarının ve Kürt politikalarının, Kürt seçmenler üzerindeki oy kapsamlı etkisi incelenmiştir. Bu çalışmasıyla Arıkan Akdağ partilerin, etnik olarak farklı köklerdeki seçmenleri kazanma amacıyla giriştikleri stratejileri açıklamıştır (Arıkan Akdağ, 2013: 9-10).

Bir diğer yerel elitlere yönelik yapılan çalışmaya baktığımızda ise elitlerin seçimi konusunda daha önceden görevli olan kişilerin, aday gösterilip seçilmeleri imkânın yüksekliğine yönelik bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmada amaç parti içerisinde görevli olan kişinin seçimleri kazanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ve bu doğrultuda parti tarafından aday gösterilmesi durumunun yüksekliğini araştırmıştır (Trounstine, 2011: 255).

Siyasi partilerin birçok işleve sahip olması onların birçok alandan araştırılmasına olanak sağlamaktadır. Partilerin organizasyon yapısının olması ve bir hiyerarşik düzene sahip olmaları her kademesinin değerlendirilmesine fırsat tanımaktadır. Değerlendirilen bu kademelerin her biri partinin yapısında tanımlayıcı bir fonksiyona sahip olmaktadır. Parti içerisindeki elitlerin değerlendirilmesi de bu açıdan önemlidir. Adayların belirlenmesinde birçok ölçüt mevcut bulunmakta bunların neler olduğuna değinilmiştir. Nasıl ölçüldüklerine dair çalışma örneklerini incelediğimizde; Ecevit

ve Kocapınar'ın çalışmasında parlamento elitleri üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada 1999 ve 2015 yılı arasında gerçekleşen genel seçimler sonucunda partilerin aday listelerini nasıl değiştirdiklerine yönelik bir inceleme gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada veriler nicel veri yöntemiyle analiz edilmiştir. Ecevit ve Kocapınar'ın çalışmasında partilerin rekabet oranına göre bir önceki seçimdeki adaylarını değiştirdiklerini; seçim sonuçlarının partilerin aday listesinde belirleyici unsura sahip olduğunu ileri sürmüşlerdir ve çoğunluklu durumu açıkladığını bulmuşlardır. Tek etkinin seçim sonuçları olmadığını klientalist bağların mevcudiyetinin de etki ettiğini ileri sürerek bu durumu da ekonomik gelişmişliği değerlendirerek sosyo-ekonomik kapsamda ölçmüşlerdir (Ecevit ve Kocapınar, 2018) Bu durumda partilerin elitlerini değiştirmelerinde etki ettiğini bulmuşlardır. Tez çalışmamızda seçim sonuçları referans alınarak partilerin ilçe başkanlarını değiştirip değiştirmedikleri yerel bazda ölçülecektir. Seçim sonucuna göre mi ya da rekabete göre mi elit değişikliğine gidildiği araştırılacaktır. Ayrıca diğer etkilerin varlığını ölçmek için klientalist bağlar çerçevesinde okuma yazma oranı ele alınacaktır. Literatürde seçim sonuçları ve klientalist bağların mevcudiyeti araştırılarak elit seçimine etkisi ölçülmektedir. Yerel elitler kapsamında değerlendirme yapılması literatüre bu kapsamda kaynaklık edecektir.

Bir başka çalışma olan Frech'in araştırmasında Avrupa seçimleri boyunca Alman partilerin aday seçimini incelemiştir. Genel parti isimlerini oluştururken seçmenlerin etkisinin olmadığı kapalı liste yönteminde partilerin nasıl bir stratejiye göre adaylarını belirlediklerini adayların biyografik bilgileri ve 1999- 2009 yılları arasında partilerin aday liste pozisyonlarını değerlendirmiştir. Yeniden seçilmeyi etkileyeceği düşünülen ölçütler parti seçmeniyle gerçekleştirilen görüşmeler ve sorularla değerlendirilmiştir. Bu ölçümü nicel veriye dönüştürerek test etmiştir. Nicel verilerin partilerin adaylarını nasıl belirledikleri sorusuna yeterli cevabı alamaması durumunda aday seçim prosedürünü incelemiştir. Parti hedeflerinin parti seçim prosedürlerinin ve sadakatın etkili olduğu yönünde verilere ulaşmıştır. Nicel veri yöntemiyle ölçülemeyen sadakat parti hedefleri ve parti içi hesaplar nicel veri yöntemlerinin çıktıklarına göre yorumlanmıştır (Frech, 2015). Avrupa seçimleri sürecinde Alman partilerinin adaylarını belirlemelerine yönelik yaptığı bu çalışmadan farklı olarak Türkiye'deki AK Parti ilçe teşkilatlarına yönelik ele alınan aday belirleme

ölçütlerini değerlendirildiğinde; Çalışmada ele alınan parti içi hesaplar değerlendirmesi aynı doğrultuda nicel veri yöntemiyle elde edilemeyen seçim sonuçlarının etkisinin azlığına göre kuvvet kazanacaktır. İncelenen seçim prosedürünün etkisi de aday seçim sürecinde adayın belirlenmesi ölçütünde yorum yapılmasına olanak tanıyacaktır. Seçimler sırasında adayların belirlenmesinde adayın etkililiğinin yanında yani oyları maksimize etmesi beklentisi, merkez parti liderlerini ve yönetimlerini seçim sürecinde etkileyen ölçüt olarak görülmektedir (Strom, 1990). Bu durum örtük bir şekilde kalmaktadır; ancak parti liderlerinin ve parti yönetimlerinin aday belirleme sürecindeki etkisi parti prosedürleri incelenerek görülebilir.

Çalışmamızda elitlerin seçiminde etkili olabilecek literatür söylemlerine yer verdik. Bu doğrultuda ele almayı hedeflediğimiz elitlerin değişiminde nelerin etkili olabileceğine örneklemimiz üzerinden değineceğiz. Adayların belirlenmesinde, ölçülmesi en güçlü olan seçim sonuçları mı etkili, yoksa parti içi değişkenler mi etkili olmaktadır? Sorularına yanıt arayacağız.

A1: Seçim sonuçlarına göre mi elit değişikliğine gidilmektedir?

A2: Rekabet oranına göre mi değişikliğe gidilmektedir?

A3: Parti içi hesaplara göre mi değişikliğe gidilmektedir?

Sorularına alacağımız cevaplar doğrultusunda elitlerin değişiminde nelerin etkili olduğunu AK Parti ilçe teşkilatları yerel ölçeğinde ele alınacaktır. Tüm Türkiye'deki seçim sonuçları TÜİK'den sağlanarak elde edilmiştir. İkincil verilerle nicel veri analiz yöntemiyle ölçülmüştür.

Parti seçim sonuçlarına veya rekabete göre elit değişiminin gerçekleşmemesi durumunda parti içindeki sadakat ölçütüne göre mi ya da klientalist bağlara göre mi değişime gidildiği yönünde sonuçlar elde edilecektir. Sayısal verilerle elde edilemeyen bu ölçütlerin varlığı, sayısal ölçütlerin etkili olmadığı sonucundan yola çıkılarak elde edilebilir. Bölgenin sosyo-ekonomik durumu da aynı zamanda bizlere partilerin elitlerini değiştirmelerinde güttükleri sebepleri gösterebilir. Böylece partinin klientalist bağları içerisinde bu durum yorumlanabilir.

3 Araştırma sorusunu AK parti örneklemini üzerinden incelenecektir. AK Parti'yi ele almamızdaki sebep olarak üst elitlerin değişme dönemine denk gelen ilçe başkanları değişim kongresinin üst elitlerin değişiminden etkilenip etkilenmediği ve

merkez yönetimin etkisinin net bir şekilde görüleceği düşünülerek belirlenmiştir. İncelemenin boyutu olarak Tüm Türkiye'deki AK partinin ilçe teşkilatları ve İlçe seviyesinde ki oy oranları ele alınacaktır. Çalışmada yerel düzeyde destek olması için ayrıca il seviyesinde de aynı şekilde veriler elde edilmiştir. Nicel veri yöntemiyle ikincil veri seti

Veriler şu şekildedir; ilçe seviyesindeki veriler Türkiye'nin 970 ilçesi ve 81 ili baz alınarak elde edilmiştir. Edinilen verilerin kaynaklarına bakıldığında; halk oylamasına dair veriler ve okuma yazma düzeyine dair veriler Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) elde edilmiştir. İl ve ilçe başkanlarına dair veriler ise AK Partinin resmi internet sitesinden elde edilmiştir. Edinilen veriler çapraz tablo yöntemi, grup istatistiği ve T-testi uygulanarak incelenmiştir.

Elde ettiğimiz veriler sürekli veri formatından sıralı veri formatına dönüştürülmüştür. Bunun içinde uygulanan ölçütler şu şekildedir; İlçe başkanlarının 2014 yılı seçilen ve 2017 yılı seçilen ilçe başkanlarının isimleri karşılaştırılarak değişen ilçelerdeki ilçe başkanları verilerine 1 değişmeyen ilçe başkanları verilerine de 0 kodu girilmiştir. İlçe başkanlarının değişimini etkilediği düşünülen seçim sonuçları çapraz tablolamada kullanmak için sıralı ölçüm veri formatına dönüştürülmüştür. Bu dönüşümde dikkate alınan ölçümler şu şekildedir; 970 ilçeden ve 81 ilden toplanan seçim sonuçlarına ilişkin verilerimiz rekabeti ölçmek adına 2015 yılı haziran ve kasım seçimlerinde AK partinin oyları ile en çok oyu alan rakip partinin oylarının farkı elde edilmiştir. 2017 yılı referandum sonucunda da evet ve hayır oylarının farkı elde edilmiştir. Aynı şekilde 2015 yılı Kasım AK Parti oyları ve Haziran AK Parti oyları ayrı ayrı olarak kodlanmıştır. Ayrıca AK partinin 2015 Kasım seçimlerinde aldığı oy oranları ile 2015 Haziran oy oranlarının farkı da elde edilmiş ve kodlanmıştır. Seçim sonuçlarına yönelik kodlamalar şu şekildedir; Yüzdeler veri olarak elde ettiğimiz veriler yüzdeler aralıklarda kodlanmıştır. -0 ile -25,99 oy aralığı 1, -26 ile -50,99 oy aralığı 2, -51 ile -75,99 oy aralığı 3, -76 ile -100 oy aralığı 4, 0 ile 25,99 oy aralığı 5, 26 ile 50,99 oy aralığı 6, 51 ile 75,99 oy aralığı 7, 76 ile 100 oy aralığı 8 olarak kodlanmış ve değerlerin etiket ismi oy aralıklarının tabloda net olarak gözükmesi için oy aralıklarına göre belirtilmiştir. Okuma yazma oranına yönelik elde ettiğimiz veriler ise yüzdeler dönüştürülerek analize dahil edilmiştir. Edinilen bu verilerin ilçe başkanlarının değişimine etki edip edilmediğine dair çapraz tablo

oluşturulmuştur. Aynı şekilde il başkanlarının değişiminde etkili olduğunu düşündüğümüz seçim sonuçları çapraz tablolamaya dahil edilmiştir. Bir diğer seçim sonucu ise 2015 yılı haziran seçimlerinde AK Partinin oy oranlarının 2015 Kasım AK Parti oy oranları farkı ilk önce kasım seçimler baz alınarak fark elde edilmiştir. Elde edilen bu verinin ortalaması alınarak ortalamanın altında kalan değerlere 0 ortalamanın üstünde kalan değerlere 1 kodu verilere ilçe ve il düzeyinde ilçe ve il başkanlarıyla değişimindeki etki ölçülmüştür.

Okuma yazma verilerine dair TÜİK' den edindiğimiz 18 yaş üstü okuma yazma bilenler ise tüm okuma yazma bilen verilerinin ortalaması alınarak ortalamanın üstündeki değerlere 1 ortalamanın altındaki değerlere 0 kodu girilerek kodlanıp ilçe başkanları ile çapraz tablo şeklinde ölçülmüştür. Aynı şekilde il düzeyinde de 18 yaş üstü okuma yazma bilenlerin ortalaması alınarak ortalamanın altında kalanlar 0 ortalamanın üstünde kalanlar 1 olarak kodlanarak il başkanlarının değişimiyle çapraz tablo şeklinde gösterilmiş ve T-testiyle ölçülmüştür.

Çalışmamızda her çapraz tablo için T-Testi uygulanmıştır. Bu testle değişkenlerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ölçülecektir. T-Testiyle kayıp standart sapmaları göz ardı etmemek için uygulanacaktır. Bu testle modellerimizin sonuçları, hipotezlerimizi ispat edip etmediği gösterilecektir (Eymen, 2007: 109).

Çalışmamızda t-Testi sonucuna göre anlamlı çıkan verinin etki derecesine bakılacaktır. İlçe başkanları değişiminde etkisi bulunan değişkenin etki derecesine göre sonuçlar elde edilecektir. Böylece değişkenlerin etkisi tartışılarak ilçe başkanları değişiminde nelerin etkili olduğuna dair sonuçlar elde edilecektir. Bu işlemi gerçekleştirmek için aşağıdaki Cohen's d formülü kullanılacaktır (Lakens, 2013: 3);

$$d=t * \sqrt{\frac{n1+n2}{n1*n2}}$$

3. BULGULAR

3.1. İLÇE DÜZEYİNDE

Bu bölümde İlçe düzeyinde ele alınacak örneklemin bulguları işlenecektir. Elit değişimi öncelikle, oy eksenli olarak değerlendirilecek ardından rekabet eksenli ve okuma-yazma oranına göre değerlendirilecektir. Seçim eksenli olarak oyların az olduğu veya azaldığı ya da rekabetin arttığı yerlerde partinin elitlerinin değiştiği yönünde beklentimiz bulunmaktadır. Ayrıca bölgenin sosyo-ekonomik yapısını okuma yazma oranı boyutunda ele alarak klientalist bağlara göre mi değişime gidildiği yönünde sonuçlar elde edilmesi umulmaktadır. Seçim sonuçlarının değişimde herhangi bir anlamlı etkisinin olmaması bizleri parti içi hesaplara yönlendirecektir. Bu durumda partinin iç hesaplara göre elitlerini değiştirdiği yönünde yorum yapılacaktır. Bu parti içi değişimler partinin sadakat ölçütüne göre mi parti içi anlaşmazlıklara göre mi ya da partinin merkezileşme eğilimlerine göre mi şekil aldığı yönünde yorumları kuvvetlendirecektir.

Ele aldığımız ilçe başkanı değişim durumu, 970 veride 497 ilçede ilçe başkanı değişmemiş ve 473 ilçede ilçe başkanı değişmiş olarak gözükmektedir. Bunların oy ve okuma yazma oranı ekseninde olarak dağılımına tablolarda bakılacaktır.

3.1.1. AK Parti 2015 7 Haziran Genel Seçim Oy Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu

AK Partinin Ahmet Davutoğlu'yla girdiği ilk seçim sonuçlarında AK Partinin 7 Haziran 2015 genel seçimleri sonucunda aldığı oy oranlarına bakıldığında bir önceki seçimlere göre genel bir düşüş olduğu gözlenmiştir (Çarkoğlu, 2018: 116). Bu seçim AK Partinin oy oranlarındaki başarısızlığını göstermektedir. Bu seçim sonucuna göre yerel teşkilat birimlerinde AK Parti'nin oy oranları ekseninde anlamlı değişime gidip gidilmediğine bakılacaktır.

İlçe başkanlarının değişim durumuna, Haziran oy oranların dağılımının ortalamasına göre bakıldığında;

İlçe Bşk. değişimi	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015 AKP Haziran _ Değişmeyenler	497	44,375	17,5667	,7880
Değişenler	473	44,425	16,7857	,7718

Tablo1: AKP 2015 Haziran Oylarının Elit Değişimindeki Grup İstatistiği

İlçe başkanlarının değişimi haziran oy oranlarına dağılımındaki ortalamalarına göre tablo1’de gösterildiği gibi değişen ilçe başkanlarıyla değişmeyen ilçe başkanlarının oy dağılımına göre ortalamalarında uç bir farklılık gözlenmemektedir. %44’lük bir ortalamayla nerdeyse eşit şekilde dağıldığı görülmektedir. Haziran oylarının ortalama dağılımının anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına tablo2 de bakıldığında anlamlı bir fark gözlenmemektedir. Tablo2’ye göre ortalama karşılaştırması başkanların değişimine etki etmediği yönünde gözükmemektedir.

		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2015 AKP Haziran	Equal variances assumed	-0,046	968	0,963	-0,0507	1,1042
	Equal variances not assumed	-0,046	967,984	0,963	-0,0507	1,103

Tablo2: Haziran oy ortalamalarının eşit dağılım ölçümü

Tablo2’de Sig. (2-tailed) kısmı analiz sonucunda anlamlı bir farklılığa ulaşip ulaşmadığımız yönünde 0,05 değerinden küçük olmaması sonucu bizlere Ak Partinin elitlerini değiştirmelerinde haziran oylarının etkili olmadığını göstermektedir (Eymen, 2007: 113).

AK Parti’nin oy oranlarının ilçe başkanlarının değişme durumuna göre dağılımına baktığımızda ise;

			İlçe Başkanı Değişimi		Total
			Değişmeyenler	Değişenler	
İlçe Haziran AKP	0_25,99	Count	81	66	147
		% within İlçe Haziran AKP	55,1%	44,9%	100,0%
	26_50,99	Count	228	232	460
		% within İlçe Haziran AKP	49,6%	50,4%	100,0%
	51_75,99	Count	174	171	345
		% within İlçe Haziran AKP	50,4%	49,6%	100,0%
	76_100	Count	14	4	18
		% within İlçe Haziran AKP	77,8%	22,2%	100,0%
Total		Count	497	473	970
		% within İlçe Haziran AKP	51,2%	48,8%	100,0%

Tablo3: İlçe Haziran Oylarına göre İlçe Başkanı Değişiminin Dağılımı

İlçe başkanlarının değişiminde oyların dağılımına bakıldığında yoğun olarak %26 ile %75 oy değerleri aralığında gerçekleşmiş durumdadır. Oylarının az olduğu yerlerde daha fazla bir elit değişimi beklenirken oyların uç bir durumda olmayan değerler aralığında gerçekleştiği gözlenmektedir. Yine yoğun olarak en çok elit değişiminin gerçekleştiği oy değer aralığı olarak %26 ile %50 oy değer aralığında %50,4 oranında elitlerin değiştiği görülmektedir. Oy oranlarının düşük olduğu oy değer aralığında beklediğimiz yüksek değişim beklediğimiz gibi görülmemektedir. Elitlerin değişmeme durumunun ise oy değerlerinin yüksek olduğu değer aralığında yüksek olması beklediğimiz durumdur. Haziran oy oranlarının dağılımında %76 ile %100 oy değer aralığı beklediğimiz durumu göstererek %77 oranında bir değişmeme durumu gözlenmektedir. Oy değer aralıklarının değişme ve değişmeme durumuna göre yorumlaması kendi içinde hemen hemen uç bir farklılık göstermemektedir. Herhangi bir oy kaygısıyla değişime gidilmediği tablo2 sonucunda görülmesinin yanında oy değer aralıklarına göre elitlerin değişim durumunun dağılımında tablo3 de gösterildiği gibi düşük oyların olduğu yerde yoğun bir değişim gözlenmemiştir.

AK Parti'nin Haziran seçim sonuçlarını kıstas alarak elitlerini değiştirmedini görmekteyiz. Bu durumda seçim sonuçlarına göre elitlerin değişimi gözlenmektedir beklentimizi haziran seçim sonuçları karşılamamıştır. Diğer seçim sonuçlarına bakıldıktan sonra daha net ifadelerle partinin elitlerini değiştirmesinde parti içi değişimler ve hesaplar etkili olmaktadır yönünde yorumumuz kuvvetlenecektir.

3.1.2. AK Parti 2015 1 Kasım Genel Seçim Oy Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu

Haziran seçimlerinin ardından seçimlerin yenilenmesi adına 1 Kasım tarihinde erken seçime gidildi. Seçim sonuçlarına göre AK Parti hükümeti oylarını arttırmış ve iktidara tek başına gelmiştir. Seçim sonuçlarına göre oyların dağılımının ilçe başkanlarına dağılım oranına ve etki edip etmediğine dair bulgular için elde ettiğimiz analiz tablolarına değinilecektir.

ilçe bşk değişimi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015 Akp Kasım	değişmeyenler	497	53,192	19,0298	,8536
	değişenler	473	52,557	18,7868	,8638

Tablo4: AKP 2015 Kasım Oylarının Elit Değişimindeki Grup İstatistiği

Kasım istatistiğine göre grup istatistik sonuçlarına göre ilçe başkanlarının değişiminde oy oranlarına göre değişen değişmeyen başkanların oy dağılımlarına bakıldığına tablo4 de bakıldığında %1’lik bir fark gözükmektedir. Oyların haziran seçimlerine göre kasım oylarında, ortalama dağılımlarında farklılık gözlenmektedir. Bu farklılıkların anlamlı bir istatistik oluşturup oluşturmadığına bakılacak olursa;

		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2015 Akp Kasım	Equal variances assumed	0,523	968	0,601	0,6349	1,2148
	Equal variances not assumed	0,523	966,698	0,601	0,6349	1,2144

Tablo5: Kasım Oy Ortalamalarının Eşit Dağılım Ölçümü

Tablo5’e göre ilçe başkanlarının değişim durumuyla oyların dağılımı arasında Sig. Değerine göre anlamlı bir değişim gözlenmemektedir. Bu durumda Kasım oy oranlarının ilçe başkanlarının değişimine etki ettiği yönünde bir bulguya ulaşılamamaktadır. İlçe başkanlarının değişim durumuna oy oranlarına göre dağılımına bakacak olursak;

			ilçe bşk değişimi		Total
			değişmeyenler	değişenler	
ilçeKasımAKP	0_25,99	Count	46	45	91
		% within ilçeKasımAKP	50,5%	49,5%	100,0%
	26_50,99	Count	163	158	321
		% within ilçeKasımAKP	50,8%	49,2%	100,0%
	51_75,99	Count	236	227	463
		% within ilçeKasımAKP	51,0%	49,0%	100,0%
	76_100	Count	52	43	95
		% within ilçeKasımAKP	54,7%	45,3%	100,0%
Total		Count	497	473	970
		% within ilçeKasımAKP	51,2%	48,8%	100,0%

Tablo6: İlçe Kasım Oylarına Göre İlçe Başkanı Değişiminin Dağılımı

Oy oranlarının yüksek olduğu yerlerde yoğunluklu bir değişim beklenmezken düşük olan oy değerleri aralığında da değişim beklenmektedir. Tablo6'ya karşılaştırmalı şekilde bakılacak olursa; %25 ile %0 oy değerleri aralığında değişim durumu %1'lik bir farkla hemen hemen aynı gözükmemektedir. Tablonun genelinde en çok değişim durumu %25 ile %0 oy değerleri arasında gözlemlenirken değişmeme durumunun en çok gözlemlendiği aralık ise beklendiği gibi en yüksek oy değer aralıkları olan %76 ile %100 oy değerleri aralığında %54 oranında görülmektedir. Ancak tablonun genelinde değişimlerin oy bazlı olarak gerçekleştiğine dair yorum yapılması için keskin bir fark görülmemektedir.

3.1.3. AK Parti 2015 7 Haziran-1 Kasım Genel Seçim Oy Farkı Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu

AK Parti'nin her iki seçimde de aldığı oy oranlarına göre elde edindiğimiz fark yüzdelere göre analiz gerçekleştirilmiştir. Haziran seçimlerinde düşen AK Parti oyları Kasım seçimlerinde yükselmiştir. Bu tabloyla ulaşmak istediğimiz sonuç; AK Parti'nin oylarının farklılaşması durumunun ilçe başkanlarının değiştirilmesi durumunda ölçüt olarak göz önüne alınıp alınmadığıdır.

ilçe bşk değişimi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
AKP 2015 kasım-haziran	değişmeyenler	497	8,817	4,8772	,2188
	değişenler	473	8,132	3,8659	,1778

Tablo7: AKP 2015 Kasım-Haziran Oy Farklarının Elit Değişimindeki İstatistiği

İlçe başkanlarının değişim durumunun Haziran ve Kasım oy oranlarına göre dağılımının gösterildiği tablo7'ye göre ortalamalar %8'lik oranla hemen hemen aynı gözükmektedir. Ancak değişmeyenlerin ortalaması daha yüksektir. Bu ortalamalara göre oy oranlarının ilçe başkanlarının değişiminde anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığına bakacak olursak;

		t-test for Equality of Means				
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2015 kasım-haziran	Equal variances assumed	2,419	968	,016	,6856	,2835
	Equal variances not assumed	2,432	937,638	,015	,6856	,2819

Tablo8: Kasım-Haziran Oy Farkı Ortalamalarının Eşit Dağılım Ölçümü

Kasım ve Haziran AK Parti oy oranları farkının ilçe başkanlarının değişim durumuna göre ortalamalarında anlamlı bir fark olup olmadığına tablo8 de bakılacak olursa Sig. Değerinin 0,05'den küçük olduğu gözükmektedir. P 0,016 değeri ilçe başkanlarının değişiminde kasım ve haziran oy farklarının etki ettiği yönündedir. Etki derecesi ise t değerinin $d > 1$ şartını 2,419'la sağlaması, etkinin çok büyük olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu duruma göre değişmeyenlerin oranının değişenlere göre daha fazla olması seçim sonucuyla arasındaki ilişkide anlamlı bir sonuç gözlenmektedir. Tablo şeklinde oyların dağılımına bakılırsa;

			ilçe bşk değişimi		Total
			değişmeyenler	değişenler	
İlçeH_K_2015	-0_-25,99	Count	8	11	19
		% within İlçeH_K_2015	42,1%	57,9%	100,0%
	0_25,99	Count	484	462	946
		% within İlçeH_K_2015	51,2%	48,8%	100,0%
	26_50,99	Count	5	0	5
		% within İlçeH_K_2015	100,0%	,0%	100,0%
Total		Count	497	473	970
		% within İlçeH_K_2015	51,2%	48,8%	100,0%

Tablo9: Kasım- Haziran Oy Farkının İlçe Başkanları Değişim Dağılımı

İlçe başkanlarının değişim durumunun iki genel seçim sonucunun farkına göre yapılması durumunda AK Parti'nin 7 Haziran seçiminde 1 Kasım'a göre oylarının düşük olduğu yerlerde olması beklenmektedir. Aynı şekilde haziran seçimlerine göre

düşük kalan kasım seçim bölgelerinde de değişim beklenmektedir. Bu iki duruma göre ayrı ayrı AK Parti'nin oylarının düşmesinde teşkilat yönetimleri sorumlu tutularak ilçe başkanları değiştirildiği yönünde yorum yapılabilir. Tablo 8'e göre istatistik sonucunda elde edilen yüzdelerin ilçe başkanlarının değişimine etki ettiği yönündedir. Bu durumda AK Parti oylarının düşmesinde ilçe teşkilatlarını sorumlu tutmuştur. Böylece ilçe başkanlarını değiştirerek başarısızlığı cezalandırmıştır. Tablo 9 'a göre bu değişimlerin oy aralıklarına bakıldığında haziran oy oranlarının düşük olduğu oy aralıklarında ilçe başkanlarının değiştiği oranının yüksek olması beklenmektedir. Bu durum şu şekilde yorumlanabilir. Kasım genel seçim sonuçlarına göre düşük olan bölgelerdeki ilçe teşkilatları seçim çalışmalarında yüksek performans gösteremedikleri için ilçe başkanları değiştirilmiştir. Tablo 9'daki sonuç bu yorumumuzu desteklemektedir. Değişen ilçe başkanları yüzdesi değişmeyen ilçe başkanları yüzdesine göre %57'lik oranla haziran oylarının daha düşük olduğu oy değerleri aralığı olan %-25 ile %-0 arasında daha yüksek olduğu görülmektedir. Haziran oy oranının kasım oy oranına göre daha yüksek olan yerlerde de değişimin ilçe başkanlarının değişim durumuna göre yüksek olması beklenmektedir. Bu durumda da kasım seçiminde haziran seçimlerindeki kadar başarılı olmayan ilçe teşkilat başkanları cezalandırılarak değiştirilmeleri beklenmektedir. Tabloya bakılacak olursa bu %25 ile %0 oy değerleri aralığında uç bir değişim gözlenmemektedir. Değişim durumu oy değerleri aralığında %2'lik küçük bir fark gözlenmektedir. Ancak t-testi sonucunun ortalamalar arasındaki fark durumunun değişmeyenlerde anlamlı çıkması durumu beklenenleri tersinden yorumlamamıza sebep olmaktadır. Bu durumda oy oranlarının pozitif olduğu veya oy farkının az olduğu yerlerde değişmeme durumu daha yüksektir. Tablo9'a baktığımızda %0 ile %25 oy değerleri aralığında %51 oranında gözlenmektedir. Bir diğer oy aralığı olan %26 ile %50 oy değerleri aralığında %100 oranında değişmeme gözlenmektedir. Bu durumda parti yönetimi oylarının yüksek olduğu aralıktaki parti yöneticilerini değiştirmeyerek bu bölgenin yöneticilerinin başarısından emin oldukları söylenebilir. Oylarının düştüğü yerlerdeki yöneticileri de değiştirerek bu parti yöneticilerini başarısızlıklarından dolayı cezalandırmıştır şeklinde yorumlanabilir.

3.1.4. AK Parti 2017 Referandum Evet-Hayır Oy Farkı Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu

AK Parti 2017 yılında gerçekleştirilen referandum oylamasında evet destekli oy kampanyası yürütmüştür. Bu ölçüte göre yerel teşkilatlarının da bu doğrultuda çalıştığı varsayılmaktadır. İlçelerde elde edilen başarısızlıklar ilçe başkanlarına mal edilerek bir değişime gidilip gidilmediğine bakılacaktır. Böylece AK Parti'nin yürüttüğü politikalarda ilçelerin performansına göre ilçe başkanlarını değişim durumu gözlemlenecek ve sonuca göre ilçe düzeyinde politika eksenli olarak değişimler olması beklenecektir.

ilçe bşk değişimi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2017 referandum evet-hayır farkı ilçe	değişmeyenler	497	15,3107	36,20734	1,62412
	değişenler	473	12,7251	35,70793	1,64185

Tablo10: 2017 Referandum Evet-Hayır Farkının İlçe Başkanlarının Değişimine Göre Grup İstatistiği

Referandum evet hayır farkının ilçe başkanlarının değişim durumuna göre ortalamasına bakıldığında %3 lük bir fark gözlemlenmektedir. Bu ortalama farkının anlamlı olup olmadığına baktığımızda ise;

	t-test for Equality of Means				
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2017 referandum evet-hayır farkı ilçe	1,119	968	,263	2,58561	2,31022
Equal variances assumed					
Equal variances not assumed	1,120	966,770	,263	2,58561	2,30943

Tablo11: 2017 Referandum Evet-Hayır Farkı ortalama dağılımı

Referandum sonucunda evet- hayır yüzde farklarına göre ilçe başkanlarının değişim durumuna göre ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmamasına göre oluşturulan tablo 11 sonucuna göre P değeri anlamlı bir fark olmadığı yönündedir. Bu durumda ortalamalar üzerinden gerçekleştirdiğimiz istatistiksel dağılım sonucu referandum sonucuna göre ilçe başkanlarının değişmediği yönündedir. Referandum oy farklarına göre oylara göre ilçe başkanlarının dağılımına bakılacak olursa;

			ilçe bşk değişimi		Total
			değişmeyenler	değişenler	
ilçeReferandumE_H	-0_-25,99	Count	85	93	178
		% within ilçeReferandumE_H	47,8%	52,2%	100,0%
	-26_-50,99	Count	53	58	111
		% within ilçeReferandumE_H	47,7%	52,3%	100,0%
	-51_-75,99	Count	18	14	32
		% within ilçeReferandumE_H	56,3%	43,8%	100,0%
	-76_-100	Count	2	3	5
		% within ilçeReferandumE_H	40,0%	60,0%	100,0%
	0_25,99	Count	133	122	255
	% within ilçeReferandumE_H	52,2%	47,8%	100,0%	
26_50,99	Count	115	112	227	
	% within ilçeReferandumE_H	50,7%	49,3%	100,0%	
51_75,99	Count	75	64	139	
	% within ilçeReferandumE_H	54,0%	46,0%	100,0%	
76_100	Count	16	7	23	
	% within ilçeReferandumE_H	69,6%	30,4%	100,0%	
Total	Count	497	473	970	
	% within ilçeReferandumE_H	51,2%	48,8%	100,0%	

Tablo12: Referandum Evet-Hayır Oy Farklarının İlçe Başkanları Değişimine Göre Dağılımı

Evet oy oranlarının eksiye düştüğü oy değerleri aralığına bakıldığında satır olarak değerlendirilirse eksi değerinin en yüksek olduğu aralıkta %60'lık bir değerle ilçe başkanlarının değiştiği görülmektedir. Evet oy oranının hayır oy oranına göre en fazla olduğu oy aralığında, ilçe başkanlarının değişim durumu dağılımlarına bakıldığında %69 oranında bir değişmeme durumu söz konusudur. Evet oy oranının eksiye düştüğü oy değer aralıklarında genel itibariyle ilçe başkanı değişim durumu daha fazla olduğu gözlenirken; evet oy oranının hayır oy oranından fazla olduğu oy aralıklarında ise ilçe başkanı değişmeme durumunun daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Ancak bu farklılıkların tablo 11'de gösterildiği gibi anlamlı bir farklılığa yol açmadığı yönündedir. Referandum sonuçlarını baz alınarak ilçe başkanları değişiminde politikalar eksenli net bir değişim gözlenmemektedir.

3.1.5. AK Parti 2015 7 Haziran Genel Seçim Rekabet Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu

Haziran ayında gerçekleştirilen seçim sonucunda AK Parti'nin aldığı oylarla birlikte en çok oyu alan rakip partinin oy yüzdeleri bulunarak farkları alınmıştır. Elde edilen bu fark rekabet yüzdelerini ifade etmektedir. Rekabet oranlarına göre AK

Parti'nin ilçe başkanlarını değiştirme durumu incelenecektir. Buradaki beklentimiz rekabetin arttığı yerlerde AK Parti'nin başkanlarını değiştirmesidir.

ilçe bşk değişimi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015 rekabet Yüzdeleri (H) ilçe	değişmeyenler	497	9,880	35,0116	1,5705
	değişenler	473	10,688	32,9858	1,5167

Tablo13: Haziran Rekabet Oranlarının Değişim Durumuna Göre Grup İstatistiği

Tablo 13 grup istatistiğine göre değişenler ile değişmeyenler arasında %1'lik bir fark görülmektedir ve oyların dağılımında değişmeyenlerin daha çok yer aldığı görülmektedir. Bu ortalamaların anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına bakılırsa;

	t-test for Equality of Means				
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2015 rekabet Yüzdeleri (H) ilçe Equal variances assumed	-,370	968	,712	-,8083	2,1865
Equal variances not assumed	-,370	967,902	,711	-,8083	2,1833

Tablo14: Haziran Rekabet Oy Oranları ile İlçe Başkanları Değişiminin Ortalama Dağılımı

Tablo 14'de ilçe başkanları değişimi ile rekabet oy oranları arasında anlamlı bir farklılık olup olmamasına göre ortalamalar arasındaki ilişkiye bakılacaktır. İlçe başkanlarının değişimiyle Haziran oy rekabet oranları arasındaki ilişkiye Sig. (2-tailed) P değerinden bakacağız bu değer 0,05'den küçük olması anlamlı bir farklılık olduğunun göstergesi olacaktır. Ancak Haziran rekabet oranları için yaptığımız -Testi sonucu 0,05'den büyük çıkmıştır. Bu da anlamlı değişiklik olmadığını göstergesidir. Bu durumda ilçe başkanlarının değişimine Haziran ilçe rekabetinin etki etmediğini söyleyebiliriz. Rekabet oy oranlarının değişimdeki dağılımına tablo şeklinde bakılacak olursa;

			ilçe bşk değişimi		Total
			değişmeyenler	değişenler	
ilçeHaziranRekabet	-0_-25,99	Count	84	87	171
		% within ilçeHaziranRekabet	49,1%	50,9%	100,0%
	-26_-50,99	Count	43	27	70
		% within ilçeHaziranRekabet	61,4%	38,6%	100,0%
	-51_-75,99	Count	18	17	35
		% within ilçeHaziranRekabet	51,4%	48,6%	100,0%
	-76_-100	Count	14	15	29
		% within ilçeHaziranRekabet	48,3%	51,7%	100,0%
	0_25,99	Count	157	156	313
	% within ilçeHaziranRekabet	50,2%	49,8%	100,0%	
26_50,99	Count	136	139	275	
	% within ilçeHaziranRekabet	49,5%	50,5%	100,0%	
51_75,99	Count	44	30	74	
	% within ilçeHaziranRekabet	59,5%	40,5%	100,0%	
76_100	Count	1	2	3	
	% within ilçeHaziranRekabet	33,3%	66,7%	100,0%	
Total	Count	497	473	970	
	% within ilçeHaziranRekabet	51,2%	48,8%	100,0%	

Tablo 15: Haziran Rekabet Oy Oranının İlçe Başkan Değişimine Dağılımı

Haziran ayında gerçekleştirilen genel seçim sonucunda elde edilen rekabet oy oranlarının ilçe başkanlarının değişimine dağılımına bakıldığında beklenen durum rekabetin arttığı yerlerde değişim oranının yüksek olması yönündedir. Rekabetin en yüksek olduğu oy oranı aralığı olan %-76 ile %-100 arasında %3'lk bir farkla değişim oranının daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Rekabetin az olduğu yerlerde değişim oranının düşük olması beklenmektedir. Tablo15'e baktığımızda rekabet oranının en düşük olduğu oy aralığı olan %76 ile %100 değerleri arasında %33 oranında bir farkla beklentimizin tersi durum söz konusudur. Eksi oy değerleri aralığında daha toplam olarak daha çok elit değişimi beklenirken tersi bir durum mevcuttur. Rekabetin az olduğu pozitif oy oranları aralığında değişim sayısının daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 15'deki dağılımda belirgin bir fark görülmektedir. Bu durumda tablo13 tablo 14 ve tablo 15 in hiçbirinde haziran rekabet oy oranının ilçe başkanı değişimine etsi yönünde anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

3.1.6. AK Parti 2015 1 Kasım Genel Seçim Rekabet Oranlarına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu

Haziran seçimleri rekabet oylarının ardından Kasım da gerçekleştirilen genel seçim sonucunda alınan oylara göre de rekabet oranı bulguları elde edilmiştir. Bu seçim sonucunda AK Parti yönetiminin rekabet eksenli olarak ilçe başkanlarını değiştirip değiştirmediğine bakılacaktır.

ilçe bşk değişimi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015 Rekabet yüzdeleri (K)ilçe	değişmeyenler	497	22,618	37,0847	1,6635
	değişenler	473	22,061	36,3742	1,6725

Tablo16: Kasım İlçe Rekabet Grup İstatistiği

Tablo 16'ya göre kasım ayındaki oy oranlarına ilçe başkanlarının değişime ve değişmeme sayılarının dağılımı sonucunda elde edilen ortalama mevcut görülmektedir. Bu ortalamaya göre %22 ile hemen hemen aynı oran söz konusudur. Oy oranlarına dağılımları sonucunda elde edilen ortalamaya göre uç bir durum mevcut değildir. Bu ortalamaların anlamlı bir farklılığı sahip olup olmadığına bakacak olursak;

		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2015 Rekabet yüzdeleri (K)ilçe	Equal variances assumed	0,236	968	0,814	0,5568	2,36
	Equal variances not assumed	0,236	967,118	0,813	0,5568	2,3589

Tablo17: Haziran Rekabet Oy Oranları ile İlçe Başkanları Değişiminin Ortalama Dağılımı

Haziran rekabet oy oranlarına göre ilçe başkanlarının değişim durumuna T-testinde bakacak olursak; tablo17 de P değerinin 0,814 olması sonucunda ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. Yapılan analiz sonucuna göre Kasım rekabet oranının ilçe başkanlarının değişiminde bir etkiye sahip olmadığı yönündedir. Oy oranlarının dağılımına göre ilçe başkanlarının değişim durumuna tablo şeklinde bakacak olursak;

			ilçe bşk değişimi		Total
			değişmeyenler	değişenler	
ilçeKasımRekabet	-0_-25,99	Count	71	61	132
		% within ilçeKasımRekabet	53,8%	46,2%	100,0%
	-26_-50,99	Count	35	24	59
		% within ilçeKasımRekabet	59,3%	40,7%	100,0%
	-51_-75,99	Count	8	21	29
		% within ilçeKasımRekabet	27,6%	72,4%	100,0%
	-76_-100	Count	11	6	17
		% within ilçeKasımRekabet	64,7%	35,3%	100,0%
	0_25,99	Count	106	109	215
		% within ilçeKasımRekabet	49,3%	50,7%	100,0%
	26_50,99	Count	147	141	288
		% within ilçeKasımRekabet	51,0%	49,0%	100,0%
	51_75,99	Count	105	103	208
		% within ilçeKasımRekabet	50,5%	49,5%	100,0%
	76_100	Count	14	8	22
		% within ilçeKasımRekabet	63,6%	36,4%	100,0%
Total		Count	497	473	970
		% within ilçeKasımRekabet	51,2%	48,8%	100,0%

Tablo18: Kasım Rekabet Oy Oranının İlçe Başkan Değişimine Dağılımı

Rekabet oranının yüksek olması ve az olması durumuna göre ilçe başkanlarının değişim durumu tablo18'e göre yorumlanacak olursa; rekabetin en yüksek olduğu %-76 ile %-100 oy değerleri aralığında ilçe başkanlarının değişim durumunun yüksek olması beklenirken %29'luk bir fark ile değişmeme durumu daha yüksek görölmektedir. Bir aşağı seviyesinde olan rekabetin yüksek olduğu %-51 ile %-75 oy değerleri aralığında %44 'lük bir fark ile beklenen durumu sağlayarak değişim durumunun yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Ancak rekabet oranının azaldığı diğer eksi oy değer aralıklarında da beklenen durumun aksi söz konusudur. Rekabetin azaldığı pozitif oy değerleri aralığında ise; rekabetin en az olduğu %76 ile %100 oy değer aralığında %27'lik bir farkla değişmeme durumu beklenen şekilde yüksektir. Ancak diğer pozitif oy değerleri aralığında uç bir fark gözlenmemektedir.

3.1.7. Okuma Yazma Oranına Göre İlçe Başkanlarının Değişim Durumu

TÜİK'den 970 ilçenin okuma yazma bilen sayısı ve okuma yazma bilmeyen sayısı elde edilmiştir. Bu kişi sayıları 18 yaş üstü baz alınarak oluşturulmuştur. Bölgenin okuma yazma ekseninde sosyo-ekonomik profiline göre mi AK Parti yönetiminin ilçe başkanlarını değiştirip değiştirmediğine bakılacaktır. Böylece parti yönetiminin klientalist bağları yerel ölçekte gözetip gözetmediği bu kıstasla ölçülecektir.

ilçe bşk değişimi		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
oku-yaz ilçe	değişmeyenler	497	,8586434891	09776479150	00438535024
	değişenler	473	,8748532699	09046563720	00415961443

Tablo19: İlçe Okuma Yazma Sayısıyla İlçe Başkanlarının Grup İstatistiği

İlçe başkanlarının değişmeyenlerdeki okuma yazma ortalamasıyla ilçe başkanlarının değişenlerdeki okuma yazma ortalaması arasında -0.016'lık bir fark gözlemlenmektedir. İlçe başkanları değişen ilçelerin okuma yazma ortalamasının daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Ortalamalar arasında anlamlı bir ilişkiye yol açıp açmadığına bakmak için ise tablo 20'ye bakıldığında;

		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
oku-yaz ilçe	Equal variances assumed	-2,677	968	0,008	-0,01621	0,006056
	Equal variances not assumed	-2,682	967,241	0,007	-0,01621	0,006044

Tablo20: İlçe Okuma Yazma Oranı Ortalama Dağılımı

Değişkenlerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olması durumunda okuma yazma oranının ilçe başkanları değişiminde etkili olduğu yönünde yorum yapılabilir. Bunun için baktığımız P (sig.) değerinin 0,05'den küçük olması gerekmektedir. Tablo 20'deki P değerinin 0,008 olduğu görülmektedir. Bu durumda da ortalamalar arasında anlamlı bir fark olduğunu ve okuma yazma oranının ilçe başkanların değişiminde etkili olduğu yönünde yorum yapılabilir. Genel olarak dağılım tablosuna bakacak olursak;

			ilçe bşk değişimi		Total
			değişmeyenle r	değişenler	
İlçe_Okuma_Yazma	ortalamanın_altı	Count	239	198	437
		% within İlçe_Okuma_Yazma	54,7%	45,3%	100,0%
	ortalamanın_üstü	Count	258	275	533
		% within İlçe_Okuma_Yazma	48,4%	51,6%	100,0%
Total		Count	497	473	970
		% within İlçe_Okuma_Yazma	51,2%	48,8%	100,0%

Tablo21: Okuma Yazma Oranına Göre İlçe Başkanı Değişim Dağılımı

Okuma yazma oranına göre dağılım tablosundan beklentimiz okuma yazma oranının düşük olduğu yerlerde değiştirmemesi ve okuma yazma oranının yüksek olduğu yerlerde değiştirmesi yönündedir. Sosyo-ekonomik statülerinin genellikle düşük olduğu alanlarda okuma yazma oranları daha düşük olmaktadır ve kleantalist bağlarla seçmenlerin desteğinin alınması daha fazla beklenmektedir. Bu nedenle de bu yerlerde elit değişimi daha az olacaktır.

Tablo21’de okuma yazma ortalamasının altında olan yerlerde beklenen durum görülmektedir. %54 bir oranla değişmeme durumu değişen durumdan yüksektir. Ortalamanın üstü durumda da aynı şekilde beklenen durum karşılanmaktadır. %51 oranında değişenler kısmının yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu durumda okuma yazma durumunun AK Parti tarafından dikkate alındığı ve bu duruma karşılık ilçe başkanlarını değiştirmelerinde etkili olduğu söylenmektedir. Böylece yerel klientalist yaklaşımların gözlemlendiği de söylenebilir.

3.2. İL DÜZEYİNDE

İlçe düzeyinde değerlendirdiğimiz değişkenlerin yanında il düzeyinde de değişkenlerimizi değerlendireceğiz bu durumun bizlere Mosca’nın ileri sürdüğü parti üst elitlerinin değiştirilmesinin alt elitlere yansıdığı noktasında örnek teşkil edecektir. (Aktaran. Turhan, 1984; 90). Böylece il elitlerinin değiştirilmesine sebep olacağı düşünölen değişkenler değerlendirilecektir. Ardından il elitlerinin değiştirilmesinin ilçe elitlerinin değiştirilmesine sebep olup olmadığına bakılacaktır.

81 ilden elde ettiğimiz verilerimiz TÜİK’ den sağlanmışır. İl başkanlarının değişimine dair veriler AK Partinin kendi resmi sitelerinden elde edilmiştir. Edinilen verilere göre 25 ilde il başkanı değişmemiş, 56 ilde il başkanı değişmiş durumda

gözükmektedir. Bu doğrultuda elde ettiğimiz analiz sonuçlarına bakılacaktır. Ele alacağımız il başkanı değişimi örnekleme 81 veriden oluşmaktadır. Bu örnekleminizin küçük olması sebebiyle anlamlı bir ilişki bulunmayabilir.

3.2.1. AK Parti 2015 7 Haziran Genel Seçim Oy Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu

Haziran ayında gerçekleştirilen genel seçim sonuçlarının il başkanlarının değiştirilmesinde etkili olup olmadığına baktığımızda;

İl Başkanları Değişim		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Akp 2015 haziran il	değişmeyenler	25	42,4560	12,70702	2,54140
	değişenler	56	40,9866	15,36852	2,05370

Tablo22: İl Başkanları Değişimi ve Haziran İl Oy Oranları Grup İstatistiği

Haziran il seçimleri sonuçlarının il başkanlarının değişimine göre ortalamasına baktığımızda değişmeyenlerin 42 değişenlerin 40 olduğunu görmekteyiz. 2'lik bir farkla değişmeyenlerin daha yüksek olduğu gözükmektedir. Bu değişimin anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığına baktığımızda;

	t-test for Equality of Means				
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Akp 2015 haziran il Equal variances assumed	,418	79	,677	1,46939	3,51454
Equal variances not assumed	,450	55,291	,655	1,46939	3,26748

Tablo23: Haziran İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı

Tablo23'e göre P değeri sonucu il başkanları değişim durumu ve Haziran AK Parti oy oranlarının ortalaması arasında anlamlı bir farklılık olmadığı yönündedir. Bu durumda Haziran oy oranlarının il başkanlarının değişiminde anlamlı bir değişikliğe yol açmadığı yönündedir. Oyların değişimlere dağılımını gösteren tabloya bakacak olursak;

			İl Başkanları Değişim		Total
			değişmeyenler	değişenler	
İlHazaranAKP_2015	0_25,99	Count	2	11	13
		% within İlHazaranAKP_2015	15,4%	84,6%	100,0%
	26_50,99	Count	14	27	41
	% within İlHazaranAKP_2015	34,1%	65,9%	100,0%	
	51_75,99	Count	9	18	27
	% within İlHazaranAKP_2015	33,3%	66,7%	100,0%	
Total		Count	25	56	81
		% within İlHazaranAKP_2015	30,9%	69,1%	100,0%

Tablo24: İl Haziran Oylarına Göre İl Başkanı Değişiminin Dağılımı

İl başkanlarının değişiminde Haziran seçim sonucunun etkisini gözlemleyecek olduğumuzda oy oranlarının düşük olduğu aralık olan %0 ile %25 değerlerinde değişim yüzdesinin %84 oranıyla en fazla olduğunu görmekteyiz. Oy oranının fazla olduğu %51 ile %76 aralığında değişim durumunun az olması beklenirken zıddı bir durum söz konusudur. %66 bir oranla değişimin yüksek olduğu gözlenmektedir. Oy oranlarının arttığı yerlerde değişime gidilmemesi beklenen durumumuzda ancak tablo 24'e göre tersi bir durum söz konusudur. Oy oranının düşük olduğu aralıkta ise değişim oranının yüksek olması beklenen durumdur. Tablo24'e göre bu durum beklentiyi karşılamaktadır. Ancak anlamlı bir farklılık olmadığı tablo 22 de tablo23 de tablo24 de görülmektedir. Bu durumda değişim durumuna haziran seçim sonuçlarının etki etmediğini söyleyebiliriz.

3.2.2. AK Parti 2015 1 Kasım Genel Seçim Oy Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu

Haziran seçimlerinin ardından gidilen erken seçim sonucunda 1 Kasım'da seçimler yenilenmiştir. Bu seçim sonucunun il başkanlarının değişiminde etkili olup olmadığına baktığımızda;

İl Başkanları Değişim		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Akp 2015 kasım il	değişmeyenler	25	51,7760	13,88369	2,77674
	değişenler	56	50,2157	17,42439	2,32843

Tablo25: Kasım İl Oy Oranları ve İl Başkanları Değişimi Grup İstatistiği

Grup istatistiği için oluşturulan tablo25'e göre değişenler ve değişmeyenlere dağılan kasım oy oranlarının ortalamaları arasından %1'lik bir fark görülmektedir. Bu farkın etki edip etmediğine bakacak olursak;

		t-test for Equality of Means				
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Akp 2015 kasım il	Equal variances assumed	,395	79	,694	1,56029	3,95190
	Equal variances not assumed	,431	57,264	,668	1,56029	3,62379

Tablo26: Kasım İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı

Kasım seçimlerinin il başkanlarının değişimine etki edip etmediğine yönelik oluşturulan tablo26 sonucuna göre P değeri 0,05'in üstünde çıkarak anlamlı bir sonuç vermemiştir. Bu durumda Kasım seçim sonuçlarının ortalamasıyla il başkanlarının değişiminin ortalaması arasında anlamlı bir fark yoktur. Kasım seçim sonuçlarının il başkanlarının değişiminde önemli bir farka sahip değildir yorumunu yapabiliriz. Tablo dağılımına baktığımızda;

			İl Başkanları Değişim		Total
			değişmeyenler	değişenler	
İlKasımAKP_2015	0_25,99	Count	0	4	4
		% within İlKasımAKP_2015	,0%	100,0%	100,0%
	26_50,99	Count	12	23	35
	% within İlKasımAKP_2015	34,3%	65,7%	100,0%	
	51_75,99	Count	13	29	42
	% within İlKasımAKP_2015	31,0%	69,0%	100,0%	
Total		Count	25	56	81
		% within İlKasımAKP_2015	30,9%	69,1%	100,0%

Tablo27: İl Kasım Oylarına Göre İl Başkanı Değişiminin Dağılımı

Kasım seçim sonuçlarına göre başkanlarının değişimini yorumladığımızda seçim sonuçlarına göre oy oranının az olduğu yerlerde daha fazla değişimin olması beklenirken oy oranlarının yüksek olduğu yerlerde de değişimeme durumunun yüksek olması beklenmektedir. Tablo27'ye baktığımızda il başkanlarının değişiminin en yüksek olduğu oy değerleri tablo27'ye göre en düşük olan %0 ile %25 oy değerleri aralığıdır. Tablo27'ye göre en yüksek oy değerleri aralığında ise yine aynı şekilde

değişim durumunun %69 ile değişmeme durumundan yüksek olduğu gözlenmektedir. Kasım seçim sonuçlarının il başkanlarının değişimine göre dağılımını gösteren tablo27'ye göre il başkanlarının değişimine yönelik belirgin bir yorum yapmak mümkün gözükmemektedir.

3.2.3. AK Parti 2015 7 Haziran 1 Kasım Genel Seçim Oy Farkı Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu

2015 yılında gerçekleşen 2 seçim sonucuna göre AK Parti'nin aldığı oy oranlarının farkı elde edilmiştir. Böylece oy kaybının olduğu yerler net şekilde görülmüştür. Bu farkın fazla olduğu yerler ve az olduğu yerlerde AK Parti'nin il başkanlarını değiştirip değiştirmediğine yönelik bu sonucun etkileri incelenecektir.

İl Başkanları Değişim		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015 AKP kasım-haziran il	değişmeyenler	25	9,3200	4,53808	,90762
	değişenler	56	9,2291	3,52491	,47104

Tablo28: Kasım-Haziran İl Oy Oranları ve İl Başkanları Değişimi Grup İstatistiği

Haziran ve Kasım AK Parti oy oranları farkı sonucunda elde edilen verilerle il başkanları değişim durumunun grup istatistiğine göre kasım ve haziran farkı oy oranlarının değişenler ve değişmeyenlere ortalaması arasında uç bir fark gözlenmemektedir. 9 ile hemen hemen aynı olduğu görülmesine rağmen değişmeme durumu daha yüksektir. Bu ortalamanın il başkanlarının değişiminde anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığına baktığımızda;

		t-test for Equality of Means				
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2015 AKP kasım-haziran il	Equal variances assumed	,098	79	,922	,09089	,92869
	Equal variances not assumed	,089	37,483	,930	,09089	1,02257

Tablo29: Kasım-Haziran Farkı İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı

Ortalamaların anlamlı dağılıp dağılmadığına baktığımız tablo29'a göre iki seçim sonucu farkının anlamlı bir farklılık oluşturulmadığı görülmektedir. Bu durumda 2 seçim sonucu farkının il başkanlarının değişimde önemli bir etkiye sahip olmadığını görmekteyiz. Bu oyların dağılımına bakacak olursak;

			İl Başkanları Değişim		Total
			değişmeyenler	değişenler	
İlKasımHaziranAKP	-0_-25,99	Count	1	0	1
		% within İlKasımHaziranAKP	100,0%	,0%	100,0%
	0_25,99	Count	24	56	80
		% within İlKasımHaziranAKP	30,0%	70,0%	100,0%
Total		Count	25	56	81
		% within İlKasımHaziranAKP	30,9%	69,1%	100,0%

Tablo30: Kasım Haziran Oy Farklarına Göre İl Başkanı Değişim Dağılımı

İki seçim sonucunun farkı alınarak oluşturulan değişken sonucunun il başkanlarının değişim durumuna göre oluşturulan tablo30'a göre %0 ile %25 oy değerleri aralığında %70 oranında bir değişim olduğu gözlenmektedir. Kasım seçimlerinde Haziran seçimine göre oyların arttığı yerlerde değişime gidildiği söylenebilir. Bu durumda Haziran seçimlerinde arttırılmayan oylar Kasım seçiminde arttırılmıştır. Haziran seçiminde çalışmayan teşkilatların Kasım seçiminde daha iyi çalıştığı yönünde yorum yapılabilir. Ancak bu durum sonucunda parti tarafından bir değişimin yine yoğun olarak buralarda yapıldığı görülmektedir. Tablo30'a göre; 'AK Parti yönetimi güveni sarsan bölgelerde değişikliğe gitmiştir' şeklinde bir çıkarımda bulunulabilir.

3.2.4. AK Parti 2015 7 Haziran Genel Seçim Rekabet Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu

Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen genel seçim sonucunda AK Partinin aldığı oy oranları ile en çok oy alan rakip parti oylarının farkı elde edilerek rekabet yüzdeleri oluşturulmuştur. Bu doğrultuda rekabetin arttığı veya azaldığı yerlerde, AK Partinin il başkanlarını rekabet ölçütüne göre değiştirip değiştirmediğine bakılacaktır.

İl Başkanları Değişim		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015 Rekabet Yüzdeleri (H) il	değişmeyenler	25	9,0040	24,89693	4,97939
	değişenler	56	3,9604	33,03251	4,41415

Tablo31: Haziran İl Rekabet Oy Oranları ve İl Başkanları Değişimi Grup İstatistiği

Tablo31 grup istatistiği sonucuna göre değişenler ile değişmeyenlerin haziran rekabet oranlarına göre ortalamaları arasında 5'lik bir farkla değişmeyenlerin daha

yüksek olduğu gözlenmektedir. Daha önceki grup istatistiği tablolarına göre yüksek bir ortalama farkı olduğu görülmektedir. Bu farkın il başkanlarının değişiminde anlamlı olup olmadığına bakacak olursak;

		t-test for Equality of Means				
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2015 Rekabet Yüzdeleri (H) il	Equal variances assumed	,681	79	,498	5,04364	7,40587
	Equal variances not assumed	,758	60,294	,451	5,04364	6,65425

Tablo32: Haziran Rekabet Oranına Göre İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı

Haziran rekabet oranının il başkanlarının değişimine göre ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına dair oluşturduğumuz tablo32'ye göre P değeri 0,05'den büyük gözükmemektedir. Böyle bir durum sonucun anlamsız olduğunu gösterir. bu durumda seçim sonucunun il başkanları değişimine etki etmediği söylenebilir. Tablo olarak dağılımına bakacak olursak;

			İl Başkanları Değişim		Total
			değişmeyenler	değişenler	
İlHaziranRekabet	-0_-25,99	Count	4	7	11
		% within İlHaziranRekabet	36,4%	63,6%	100,0%
	-26_-50,99	Count	4	3	7
		% within İlHaziranRekabet	57,1%	42,9%	100,0%
	-51_-75,99	Count	0	5	5
		% within İlHaziranRekabet	,0%	100,0%	100,0%
	-76_-100	Count	0	2	2
	% within İlHaziranRekabet	,0%	100,0%	100,0%	
	0_25,99	Count	8	24	32
	% within İlHaziranRekabet	25,0%	75,0%	100,0%	
	26_50,99	Count	9	15	24
	% within İlHaziranRekabet	37,5%	62,5%	100,0%	
Total	Count	25	56	81	
	% within İlHaziranRekabet	30,9%	69,1%	100,0%	

Tablo33: Haziran Rekabet Oranı ve İl Başkanı Değişimi Dağılımı

İl başkanlarının değişiminde Haziran rekabet oylarının dağılımına tablo33'de baktığımızda en yüksek ilçe başkanı değişim oranının rekabetin en yüksek olduğu oy aralıklarında görülmektedir. Buna nazaran eksi oy değer aralıklarında yüksek bir elit

değişim sayısı gözlenmemektedir. Rekabet oranının düştüğü pozitif oy değer aralıklarında elitlerin değişimi %75 ile %15 oranındadır. Tablo33’de rekabetin yüksek olduğu yerlerde değişim oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.2.5. AK Parti 2015 1 Kasım Genel Seçim Rekabet Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu

İl başkanlarının değişiminde nelerin etkili olabileceğine yönelik olarak 1 Kasım tarihinde gerçekleştirilen seçim sonucu değerlendirilecektir. Ancak rekabet bazlı olarak değerlendirmeye alacağımız Kasım seçimi sonucunu AK Parti oyları ve rakip olarak en çok oy alan 1. Partinin oyları farkı elde edilerek bakılacaktır.

İl Başkanları Değişim		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015 Rekabet yüzdeleri (K) il	değişmeyenler	25	20,8680	27,04148	5,40830
	değişenler	56	17,4600	35,75533	4,77801

Tablo34: Kasım İl Rekabet Oy Oranları ve İl Başkanları Değişimi Grup İstatistiği

Grup istatistiği tablosuna göre rekabet yüzdelerinin il başkanları değişim ortalamasında 3’lük bir fark gözlenmektedir. Bu farka göre değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakıldığında;

		t-test for Equality of Means				
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2015 Rekabet yüzdeleri (K)ilçe	Equal variances assumed	,236	968	,814	,5568	2,3600
	Equal Variances Not assumed	,236	967,118	,813	,5568	2,3589

Tablo35: Kasım Rekabet Oranına Göre İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı

T-testi sonucuna göre; sig değerinin 0,05’den küçük olması durumunda ortalamalar arasında anlamlı bir farkın olduğu söylenebilir. Tablo35’e göre sig değeri 0,814 olarak görülmektedir. Bu durumda ortalamalar arasında anlamlı bir fark olduğu söylenemez. Bu sonuç bizleri Kasım rekabet oy oranlarının il başkanları değişiminde belirgin etkiye sahip olmadığına götürür. Çapraz tablo sonucuna baktığımızda;

			İl Başkanları Değişim		Total
			değişmeyenler	değişenler	
İlKasımRekabet	-0_-25,99	Count	6	2	8
		% within İlKasımRekabet	75,0%	25,0%	100,0%
	-26_-50,99	Count	1	7	8
		% within İlKasımRekabet	12,5%	87,5%	100,0%
	-51_-75,99	Count	0	3	3
		% within İlKasımRekabet	,0%	100,0%	100,0%
	0_25,99	Count	5	15	20
		% within İlKasımRekabet	25,0%	75,0%	100,0%
26_50,99	Count	9	19	28	
	% within İlKasımRekabet	32,1%	67,9%	100,0%	
51_75,99	Count	4	10	14	
	% within İlKasımRekabet	28,6%	71,4%	100,0%	
Total	Count	25	56	81	
	% within İlKasımRekabet	30,9%	69,1%	100,0%	

Tablo36: Kasım Rekabet Oranı ve İl Başkanı Değişimi Dağılımı

Rekabetin yüksek olduğu yerlerde elitlerin değişiminin yüksek olması durumu partinin, elit değişiminde rekabeti ölçüt olarak kullandığı sonucuna götürür. Tablo36'ya baktığımızda rekabetin yüksek olduğu %-51 ile %-75 oy değer aralığında %100 oranında bir değişim söz konusudur. Rekabetin azaldığı %-26 ile %-50 oy değerleri aralığında %87 oranında bir değişim olduğu görülmektedir. Rekabetin az olduğu %51 ile %75 oy değer aralığında %71 oranında değişim olduğu gözlenmektedir. Tablo36'ya göre Kasım rekabet oy oranlarının belirgin bir fark oluşturmadığı görülmektedir.

3.2.6. AK Parti 2017 Referandum Evet-Hayır Oy Farkı Oranlarına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu

İl başkanı elitlerinin değiştirilmesinde etkili olabileceğini düşündüğümüz bir başka değişkenimiz 2017 yılında gerçekleştirilen referandum oylaması sonucudur. Referandum oylamasında evet-hayır tercihlerinin farkı elde edilerek değişkenler incelenecektir.

İl Başkanları Değişim		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Referandum evet-hayır farkları il	değişmeyenler	25	11,008	26,5575	5,3115
	değişenler	56	8,668	30,0685	4,0181

Tablo37: Referandum Evet Hayır Farkı ve İl Başkanları Değişim Grup İstatistiği

Referandum oylarının il başkanları değişimine dağılımı sonucu ortalamalar arasında 3'lük bir fark görülmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığına bakmak için tanlo38'e bakacak olursak;

		t-test for Equality of Means				
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
2017 referandum evet-hayır farkı ilçe	Equal variances assumed	1,119	968	,263	2,58561	2,31022
	Equal variances not assumed	1,120	966,770	,263	2,58561	2,30943

Tablo38: Referandum Sonuçlarına Göre İl Seçim Sonuçları Ortalama Dağılımı

Tablo 37'de edindiğimiz ortalama değerlerinin anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığına Tablo38'de bakacak olursak; P değerinin 0,05'den küçük olmadığını yani anlamlı olmadığını görmekteyiz. Bu durumda ortalamalar arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ifade edebiliriz. Çapraz tablo sonucuna baktığımızda;

			İl Başkanları Değişim		Total
			değişmeyenler	değişenler	
İlReferandumH_E_2015	-0_-25,99	Count	7	14	21
		% within İlReferandumH_E_2015	33,3%	66,7%	100,0%
	-26_-50,99	Count	3	8	11
		% within İlReferandumH_E_2015	27,3%	72,7%	100,0%
	-51_-75,99	Count	0	1	1
		% within İlReferandumH_E_2015	,0%	100,0%	100,0%
	0_25,99	Count	7	13	20
	% within İlReferandumH_E_2015	35,0%	65,0%	100,0%	
	26_50,99	Count	8	17	25
	% within İlReferandumH_E_2015	32,0%	68,0%	100,0%	
	51_75,99	Count	0	3	3
	% within İlReferandumH_E_2015	,0%	100,0%	100,0%	
Total	Count	25	56	81	
	% within İlReferandumH_E_2015	30,9%	69,1%	100,0%	

Tablo39: İl Referandum Oy Farkı ve İl Başkanları Değişim Dağılımı

Evet oy oranlarının düştüğü yerlerde değişim oranının daha yüksek olması beklenmektedir. Ancak tablo39'a bakıldığında oy dağılımına göre en yüksek değişim oranının %-51 ile %-75 oy değerleriyle %51 ile %75 aralığında %100 olarak

görülmektedir. Diğer yüksek değişim oranı için oy aralığına baktığımızda %-26 ile %-50 değerlerinde %72 şeklinde gözlenmektedir. Beklenen durum tablo39'a göre sağlanmamış görülmektedir.

3.2.7. Okuma Yazma Oranına Göre İl Başkanlarının Değişim Durumu

İl başkanlarının değişim durumuna etki edip etmediği bakımından okuma yazma oranlarına bakılacaktır. Bu ölçüte göre bölge halkının eğitim seviyesine göre AK Parti yönetiminin değişime gidip gitmediğine bakılacaktır. Bu durum sonucunda halkın eğitim seviyesinin AK Parti yönetimi tarafından halkla aralarında bağ olarak değerlendirilme durumu gözlemlenecektir. Bu durum sonucunda klientalist bir bağ olarak kullanılma durumuna bakılacaktır.

İl Başkanları Değişim		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
oku-yaz il	değişmeyenler	25	,8976073012	05607412087	01121482417
	değişenler	56	,8764486846	06997777393	00935117338

Tablo40: Okuma Yazma Oranı ve İl Başkanları Değişim Grup İstatistiği

Okuma yazma durumuna göre ortalamalar arasında 0,02'lik bir fark gözlenmektedir. Bu farkın değişkenler arasında anlamlı bir ilişkiye sebep olup olmadığına bakacak olursak;

		t-test for Equality of Means				
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Oku-yaz il	Equal variances assumed	1,332	79	,187	,02115861656	,01589072445
	Equal variances not assumed	1,449	56,959	,153	,02115861656	,01460194250

Tablo41: İl Okuma Yazma Oranı ve İl Başkanları Ortalama Dağılımı

Bölgenin okuma yazma durumuna göre AK Parti yönetiminin elitlerini belirleyip belirlemediğine dair ortalamalar üzerinden oluşturduğumuz tablo41'e göre anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir. Sig değerinin 0,187 olması 0,05 değerinden büyük olma şartına bağlı olarak anlamlı ilişki ölçütünü sağlamamaktadır. T-testi sonucumuza göre okuma yazma oranına göre bir değişimin olmadığını söyleyebiliriz. Çapraz tablo dağılımına bakacak olursak;

			İl Başkanları Değişim		Total
			değişmeyenler	değişenler	
İl_Okuma_yazma	ortalamanın_altı	Count	6	27	33
		% within İl_Okuma_yazma	18,2%	81,8%	100,0%
	ortalamanın_üstü	Count	19	29	48
		% within İl_Okuma_yazma	39,6%	60,4%	100,0%
Total		Count	25	56	81
		% within İl_Okuma_yazma	30,9%	69,1%	100,0%

Tablo42: Okuma Yazma Oranı ve İl Başkanı Değişim Dağılımı

Ortalamanın üstü olan yerlerde değişim durumunun daha yüksek olması beklenmektedir. Sütun ölçütünden değerlendirirsek ortalamanın altı olan yerlerde değişenler değişmeyenlerden 63,6 oranında fazladır. Ortalamanın üstü olan yerlerde değerlendirirsek 20,8 oranında değişenler değişmeyenlerden yüksektir. Ortalamanın altı olan yerlerde değişim oranının daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada Siyasi partilerin elit seçiminde nelerin etkili olduğu incelenmiştir. Nelerin etkili olduğu sorusunun cevabı yerel elitler ölçeğinde AK Parti ilçe elitleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Yerel elitlerin ele alınmasının sebebi bu elitlerin siyasi partilerin başarılarında büyük role sahip olmasıdır. Seçmene etki etme noktasında birebir temasta bulunma imkanları ve buldukları seçim bölgesindeki seçmen kimliğini daha iyi tanımaları, ilçe teşkilatlarını seçimlerde ve parti desteği edinmede önemli bir konuma getirmektedir. Önemi ve etkisi yadsınamayan bu birimlerin kontrolünün kimde olduğu ve burada bulunan elitlerin seçiminde nelerin etkili olabileceğine dair çeşitli ölçütlere değinilmiştir. Bu ölçütlerin ilçe elitleri seçimine veya belirlenmesine etki edip etmediğini ölçmek için öncelikle ilçe elitlerinin değişim durumu ölçülmüştür. İlçe elitleri değişimini ölçmek için 2014 yılındaki AK Parti ilçe elitleriyle 2017 yılında gerçekleştirilen 6. Olağan ilçe kongresinde seçilen ilçe elitlerinin değişim durumuna göre ilçe başkanları değişim verileri oluşturulmuştur. AK Parti'nin ilçe elitlerini değiştirmelerinde ve belirlemelerinde nelerin etkili olduğunu incelemek adına 2015 yılında gerçekleştirilen 7 Haziran ve 1 Kasım seçim sonuçlarına göre AK Parti'nin oyları, rekabet oranı, haziran ve kasım aylarında AK Parti'nin aldığı oyların farkı, 2017 referandum sonucunda evet hayır farkı, il başkanları değişimi ve ilçenin okuma yazma oranları ölçümü mümkün olan ilçe elitlerinin belirlenmesinde etkisi olabileceğini düşündüğümüz ölçeklerdir. Ölçümü seçim sonuçlarına göre daha sınırlı olan elit seçiminde etki ettiğini düşündüğümüz diğer ölçekler ise parti içerisinde sadakat oranı, parti içi rekabet, parti içi hesaplar ve politika değişikliği etki edeceğini ileri sürdüğümüz diğer ölçütleri oluşturmaktadır. Ölçümü kesin ifadeler veren ölçütlerin etki etmemesi durumunda; ölçümü sayısal verilerle yapılması sınırlı olan verilerin, elit seçiminde seçimlerden ziyade etkili olduğu savını güçlü kılmaktadır.

Elitlerin seçiminde ve değiştirilmesinde etkili olan kesimin kim olduğunu anlamak aynı zamanda sadakat ölçütünün kime karşı güdüldüğünün, parti içinde hangi kesimin hesaplarının ön plana çıktığının cevaplarını da içermektedir. AK Parti tüzüğünde ilçe elitlerinin belirlenmesinde üç ölçüt mevcuttur. Bunlar sırasıyla

önseçim, temayül yoklaması ve merkez yoklamasıdır. Son kararı veren mercii merkez yoklaması olmaktadır ve kesin kararın çıktığı yoklama türüdür. Bu da seçimlerin merkezi olduğunu gösteriyor. Bu doğrultuda elitlerin sistemsal olarak değişiminde etkili olan kesim merkez yönetimidir. AK Parti ilçe başkanlarının politik olarak veya herhangi bir söz kararıyla değişimde yer almaması ve seçimlerinde merkez yönetici elitlerinin kuvvetli etkisi Pareto'nun elit tanımı çerçevesinde yönetimde dolaylı veya dolaysız yer alan elitler kategorisinde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

Parti elitlerinin belirlenmesinde etkili olan kesimin kim olduğunu belirlememizin ardından değişiminde etkili olan ölçütler için araştırma sonuçlarına değinmeden önce kullanılan yöntem hakkında bilgi verecek olursak; araştırmamızda nicel veri yöntemi kullanılmıştır. Etki ettiğini düşündüğümüz her değişken için 3 test yöntemine göre yorumlama gerçekleştirilmiştir. Değişkenler arasındaki ortalamalara bakarak ortalama farkları ölçüldü ancak bu ortalama farklarının rastlantısal mı yoksa anlamlı mı bir sonuç mu içerdiğine yönelik t-Testi uygulanmıştır. Bu testle ortalamalar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı bilimsel olarak ispat edilmiştir. Ardından çapraz tablo uygulanarak ilçe başkanları değişim dağılımı, değişkenlere göre yorumlanmıştır.

Araştırmamızın sonucuna göre ilçe başkanlarının değişiminde 2015 yılında gerçekleştirilen 7 Haziran ve 1 Kasım seçim farkı sonuçları tablo8'de gösterildiği gibi 0,016 oranıyla anlamlı çıkmıştır. Değişmeyen ilçe başkanları oranında değişenlere göre daha fazla anlamlılık düzeyi görülmüştür. Çapraz tablo sonucunu incelediğimizde AK Parti'nin ikinci seçimde yani kasım seçiminde oylarını arttırdığı yerlerde değişime gitmeme düzeyi daha anlamlı çıkmıştır. Bu durumda AK Parti'nin ilçe elitlerini değiştirmesinde kasım haziran seçim sonuçları farkının etkili olduğunu ve AK Parti'nin oylarının düşmediği yerlerde ilçe başkanlarının değiştirilmediği görülmektedir. Bu durumda AK Parti, başarı sağlayan ilçe başkanlarını değiştirmezken başarı sağlamayan ilçe başkanlarını değiştirdiğini ve başarısızlığı cezalandırdığı görülmektedir.

Bir diğer anlamlı sonucumuzu ise ilçe düzeyindeki okuma yazma oranı sağlamıştır. Tablo20 sonucuna göre 0,008 oranıyla ilçe başkanları değişiminde okuma yazma oranının etkili olduğu saptanmıştır. Değişen ilçe elitleri seviyesinde anlamlılık gösteren okuma yazma oranı sonucuna göre; AK Parti okuma yazma oranının yüksek

olduğu yerlerde elitlerini değiştirmiştir. Bu durumda AK Parti elitlerini değiştirerek bölgenin eğitim seviyesiyle bağlantılı olduğunu saptadığımız klientalist bağlara göre hareket etmiştir. Bu durumu bölge halkına bir yenilenme göstergesi olarak sunabilecekleri gibi bölgenin eğitim düzeyine yakın elitlerle, halkla aralarındaki bağları geliştirmeyi düşündükleri söylenebilir.

Çalışmamızın sonucunda seçim sonuçlarındaki fark ve klientalist bağlantıların yerel elitlerin belirlenmesinde etkili olduğu görülmüştür. Bu değişkenlerin etki büyüklüğüne şu formülü kullanarak baktığımızda;

Cohen's d'nin Formülünü tablo8 için uyguladığımızda; etki büyüklüğü 0,15 olarak hesaplanmıştır. Tablo20 için etki derecesi ise -0,00035 değerindedir iki tablo içinde etki derecesi küçük olarak hesaplanmıştır. Bu durum AK parti içi hesapların, sadakat ölçütünün, bölge özelliklerine göre aday belirleme girişimlerinin, değişen politikaların ve çevre değişimlerinin aday belirlemede varlığını kuvvetlendirmektedir. AK Parti elitlerinin devamlılığının belirleyicisi olarak seçim sonuçlarının etkisinin azlığı, parti içinde liyakati azaltmaktadır. AK Parti örneklemimizde adayların seçiminde incelenen seçim prosedürü merkez yönetimin etkisinin kuvvetli olduğunu göstermektedir. Bu durumda parti merkez yönetimi hesaplarına göre bir elit belirlemenin yüksekliğiyle karşılaşmaktayız. AK Parti'nin elitlerini seçerken seçim farklarını esas alması klientalist bağlantılar ve parti merkez organları tarafından güdülen parti içi hesaplar elitlerin belirlenmesinde etkili olduğunu ileri sürebileceğimiz etkileri oluşturmaktadır.

Türkiye'de yapılan siyasi elitler üzerine çalışmaların çoğunluğunu merkez elit çalışmaları oluşturmaktadır. Yerel düzeyde ise il encümenlerini ve belediye başkanlarını konu alan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğunluğu sosyo ekonomik özelliklerle veya röportaj usulü görüşmelerle gerçekleşmiştir. Bu çalışmalar içerisinde eksiklik olarak gördüğümüz ilçe elitleri çalışmasının yokluğu çalışmamızla incelenmiştir. Seçim sonuçlarına yönelik olarak parti içerisinde halkın seçimine tabii olmayan partinin bizzat kendi seçimine tabii olan ilçe elitlerinin incelenmesi akademik çalışmalara kaynaklık edecektir. İlçe başkanı elitleri baza alınarak incelenen yerel elitler ayrıca bu noktada literatüre kaynaklık edecektir.

KAYNAKÇA

- Altıparmak, C. (2008). Demokrasilerde aday belirleme yöntemleri. *TBB Dergisi*, 355-375.
- AK Parti Seçim Tüzüğü
- AK Parti Seçim İşlemleri Adaylık İşlemleri Yönetmeliği
- Arıkan Akdağ, G. (2012). An Alternative Explanaton To AKP's Electoral Success: Structure And Functions Of The Local Branches. *Alternatif Politika*, 27-53.
- Arıkan Akdağ, G. (2013). *Incumbent mobilization Of Swing Voters: Voter-Party Linkages And Consolidation Of Ethnic Votes In İstanbul*. Sabancı Üniversitesi: Doktora Tezi.
- Arıkan Akdağ, G. (2017a). Adalet ve Kalkınma Partisi: Kürt Sorununun Yeniden Tanımlanması ve Türkiye'nin Değişen Ortadoğu Politikası. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 121-143.
- Arıkan Akdağ, G. (2017). Candidate Selection Process As a Tool To Shape a Party's Dominant Coalition: The Case Of The AKP In Turkey. *Alternatif Politika*, 142-163.
- Arslan, A. (2004). Türk Siyasi Elitleri Arasında Kadının Temsili (The Representation of Woman among Turkish Political Elites). *Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE Dergisi*, 103-121.
- Arslan, A. (2007). 1995'ten Günümüze Türk Siyasi Elitlerinin Sosyolojik Analizi. *III. Uluslararası Bilim Dergisi*, 1-17.
- Arslan, D. (2003). Eşitsizliğin Teorik Temelleri: Elit Teorisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 115-135.
- Arslan, D. (2012). Tek ve Çok Partili Dönemlerde Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profillerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi 1 (2)*, 53 66.
- Arslan, A., & Gümüşteki, G. E. (2004). Tek Partili Dönem ve Çok Partili Dönem Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profillerinin Karşılaştırmalı İncelemesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 1-11.
- Arslan, M. (2015). Elit Teorisinin Doğuşu ve Kitle Korkusu. *Eğitim Bilim Toplum*, 76-95.

- Ayan Musil, Pelin. (2010). Authoritarian Party Structures in Turkey: A Comparison of the Republican People's Party and the Justice and Development Party. *Turkish Studies*, 11(2), 197-215. doi:10.1080/14683549.2010.483859
- Ateş, T. (2007). *Demokrasi, Siyasi Partiler ve Seçim*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Beriş, H. B. (2018). FETÖ İle Mücadele. M. A. Memmi içinde, *Ak Parti'nin 15 Yılı Siyaset* (s. 379-408). İstanbul: SETA.
- Bottomore, T. B. (1990). *Seçkinler ve toplum* (Vol. 90). Gündoğan Yayınları.
- Bryman, A. (2003). *Research Methods And Organization Studies*. New York: Routledge.
- Çarkoğlu, A. (2018). Ak Parti Seçmen Tabanının Değişimi (2002-2015). M. A. Memmiş içinde, *Ak Parti'nin 15 Yılı Siyaset* (s. 115-126). İstanbul: SETA.
- Çiftçi, S., & Yıldırım, T. M. (2017). *Hiding behind the party brand or currying favor with constituents. Party Politics*, 135406881772043. doi:10.1177/1354068817720438
- Cinar, K. (2016). Local determinants of an emerging electoral hegemony: the case of Justice and Development Party (AKP) in Turkey. *Democratization*, 23(7), 1216-1235. doi:10.1080/13510347.2015.1077228
- Daver, B. (1965). *Az Gelişmiş Ülkelerde Siyasi Elit*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 20(02).
- Delican, M. (2000). *Elite theories of Pareto, Mosca and Michels*. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi(43-44).
- Detterbeck, K. (2016). *Candidate selection in Germany: Local and regional party elites still in control?* American Behavioral Scientist, 60(7), 837-852.
- Ecevit, Y. A., & Kocapınar, G. (2018). Do Party Lists Matter? Political Party Strategies in Legislative Candidate Nominations1. *Parliamentary Affairs*, 71(3), 697-716. doi:10.1093/pa/gsx083
- Eymen, E. U. (2007). *SPSS Kullanma Kılavuzu*. www.istatistikmerkezi.com: İstatistik Merkezi Yayın.
- Field, B. N., & Siavelis, P. M. (2008). Candidate selection procedures in transitional polities: A research note. *Party Politics*, 14(5), 620-639.
- Frech, E. (2015). *Re-electing MEPs: The factors determining re-election probabilities*. European Union Politics, 17(1), 69-90.

- Gallagher, Michael (1988). "Conclusion," in Michael Gallagher and Michael Marsh (eds). *Candidate selection in comparative perspective: the secret garden of politics*: London: Sage., Vol 18, 286
- Gökçe, A. F. (2013). *Siyasi Partilerde Parti İçi Demokrasi ve Disiplin Algısı: Türkiye*. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 5(9). 65-79
- Göze, A. (2015). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Harmel, R., & Janda, K. (1994). An integrated theory of party goals and party change. *Journal of theoretical politics*, 6(3), 259-287.
- Hazan, R. Y., & Rahat, G. (2006). The influence of candidate selection methods on legislatures and legislators: Theoretical propositions, methodological suggestions and empirical evidence. *The Journal of Legislative Studies*, 12(3-4), 366-385.
- Hazan, Reuven Y., and Gideon Rahat (2006a). "Candidate Selection: Methods And Consequences." *Handbook of Party Politics* : 109.
- Heywood, A. (2015). *Siyaset*. Çev. Özipek , B. Ankara: Adres Yayınları.
- Iskandaryan, A., Mikaelian, H., & Minasyan, S. (2016). *War, Business and Politics: Informal Networks and Formal Institutions in Armenia*: Caucasus Institute.
- Kalaycioglu, E. (2008). Attitudinal orientation to party organizations in Turkey in the 2000s. *Turkish Studies*, 9(2), 297-316.
- Kamalak, İ., Kiriş, H., & Gül, H. (2013). Türkiye’de Siyasal Partilerin Belediye Başkan Adayı Belirleme Etkinliğinin 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Çağdas Yerel Yönetimler*, 1-30.
- Karakoyun, Y. (2005). *Türkiye’de Elit Değişimi ve Toplumsal Yapıya Etkileri*. Konya: Yüksek Lisans Tezi.
- Katz, R. S. (2001). The problem of candidate selection and models of party democracy. *Party Politics*, 7(3), 277-296.
- Kışlalı, A. T. (1996). *Siyaset bilimi*: Ankara : İmge kitabevi
- Kocaoğlu, M. (2006). Türkiye’de Yerel Siyasi Elitleri; Hatay İli Örneği. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 277-305.
- Kocapınar, G. (2013). *Political party elites in Turkey: an analysis of background profiles* (Master Thesis). Sabancı University
- Kurtbaş, İ. (2017). Türkiye’de Politik Değişim ve Siyasal Elitler Merkez-Çevre Kuramının Gözden Geçirilmesi ve Türkiye’de Bir " Elit Koalisyonu Olarak Yeni Elitler". *The Journal of Academic Social Science Studies*, s. 179-204.

- Lakens, D. (2013). Calculating and reporting effect sizes to facilitate cumulative science: a practical primer for t-tests and ANOVAs. *Frontiers in Psychology*, 4.
- Lane, J.-E. (1987). *Politics and society in western europe*. London: Beverly Sage Publications.
- Lundell, K. (2004). Determinants of candidate selection - The degree of centralization in comparative perspective. *Party Politics*, 10(1), 25-47.
- Mann, M. (2012). *İktidarın tarihi: Başlangıcından MS 1760'a Kadar Toplumsal İktidarın Kaynakları*. Esin Saraçoğlu vd. (Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- McDonald, N. A. (1965). *The Study Of Political Parties*. New York: Random House.
- Mills, C. W. (1974). *İktidar seçkinleri*. Çev. Oskay, Ü. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Miş, N., & Sobacı, M. Z. (2018). Ak Parti ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi. Mehmet Akif Memmi içinde, *Ak Parti'nin 15 Yılı Siyaset* (s. 130-158). İstanbul: SETA.
- Özbudun, E. (1967). *Batı Demokrasilerinde ve Türkiye'de Parti Disiplini*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayınları.
- Özbudun, E. (1979). *Siyasi Partiler*. Ankara : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Panebianco, A. (1988). *Political parties: organization and power*(Vol. 6). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pareto, V.(2005). *Seçkinlerin yükselişi ve düşüşü: kurumsal bir sosyoloji uygulaması*: Çev. Doğan, M. Z. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Rahat, G. (2007). Candidate Selection: The Choice Before the Choice. *Journal of Democracy*, 18(1), 157–170
- Rahat, G. (2008). Which Candidate Selection Method Is More Democratic? *UC Irvine: Center for the Study of Democracy*. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/05n9f4bn>
- Sarıbay, A. Y. (2001). *Türkiye'de Demokrasi ve Politik Partiler*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sayarı, S. (1980). *Parleментар demokrasilerde koalisyon hükümetleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi yayınları
- Sayarı, S. (2016). Opposition parties and democratic consolidation in Turkey. In *Democratic Consolidation in Turkey* (pp. 178-195): Routledge.

- Sesli, M., & Demir, Ş. (2010). Türk siyasi elitlerin toplumsal kökeni (1920–1950). *Akademik Bakış Dergisi*, 1-30.
- Siyasi Partiler Kanunu 2820
- Strøm, K. (1990) ‘A Behavioral Theory of Competitive Political Parties’, *American Journal of Political Science*, 34, 565–598.
- Taşkın, Y. (2015). *Siyaset, Kavramlar, Kuramlar, Süreçler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Touraine, A. (2015). *Demokrasi nedir ?* : İstanbul : Yapı Kredi Yayınları
- Trounstine, J. (2011). Evidence of a Local Incumbency Advantage. *Legislative Studies Quarterly*, 36(2), 255–280.
- Turhan, Mehmet (1984). "Siyasal Elit Değişimi Kuramı". *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2* : 69-109.
- Türk Dil Kurumu
- Türköne, M. (2007). *Siyaset*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Vergin, N. (2015). *Siyasetin Sosyolojisi*. İstanbul: Egmont Yayıncılık.
- Ware, A. (1996). *Political Parties and Party System*. New York: Oxford University Press.
- Wuthrich, F. M. (2013). An Essential Center-Periphery Electoral Cleavage And The Turkish Party System. *International Journal of Middle East Studies*, 45(4), 751-773.
- Yanık, M. (2002). *Parti İçi Demokrasi : parti disiplini, lider sultas, partilerde oligarşik yapı, siyasal yozlaşma, e-demokrasi, e-devlet, e-parti*: Beta yayınları, İstanbul, 206
- Yazıcı, H. (2015), Türk Anayasalarında Siyasi Partiler, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Yıldırım, T. M., Kocapınar, G., & Ecevit, Y. A. (2017). Staying active and focused? The effect Of parliamentary performance on candidate renomination and promotion. *Party Politics*, 1- 11
- Yılmaz, K. (2009, 6.2018 7). *Siyasi Elitler, Siyasi Partiler Yasası ve Ekonomik Büyüme*. Koç Üniversitesi: home.ku.edu.tr/~kyilmaz/spyreformu_eylul09.pdf adresinden alındı
- Zencirkıran, M. (2015). *Sosyoloji*. Bursa: Dora Basım Yayın.

İnternet Kaynakları

<https://t24.com.tr/haber/akpnin-ilk-disisleri-bakani-davutoglunun-istifasi-suriye-politikamiz-icin-altindan-firsat,339792> (Erişim Tarihi 15.11.2018)

<http://www.islamianaliz.com/haber/akif-emre-13-yillik-ak-parti-donemini-degerlendirdi-iktidarin-seckinleri-degisti-ama-%E2%80%98seckinlerin-iktidari-suruyor-15162#sthash.FpJGdbN9.dpbs>(Erişim Tarihi: 06.05.2019)

<https://www.yenisafak.com/secim-referandum-2007>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ak-partiden-bir-ayda-3-bakan-4-vekil-gitti-25451746>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

<https://www.haberturk.com/gundem/haber/1155174-cumhurbaskani-erdogan-aciklama-yapiyor>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ak-partiden-bir-ayda-3-bakan-4-vekil-gitti-25451746>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

<https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/17-25-araliktan-15-temmuza-feto-861258>(Erişim Tarihi: 07.05.2019)

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/08/140821_yeni_basbakan(Erişim Tarihi: 08.05.2019)

<https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-iktidarinda-8-hukumet/577659> (Erişim Tarihi: 12.06.2019)

<https://www.cnnturk.com/turkiye/ahmet-davutoglunun-basbakanlik-donemi?page=3>(Erişim Tarihi: 08.05.2019)

<https://t24.com.tr/haber/davutoglu-erdogana-yeni-kabineyi-sunuyor,307796> (Erişim Tarihi: 12.06.2019)

<https://www.bbc.com/turkce/43799117>(Erişim Tarihi: 08.05.2019)

<https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-iktidarinda-8-hukumet/577659> (Erişim Tarihi: 12.06.2019)

<https://www.cnnturk.com/turkiye/ahmet-davutoglunun-basbakanlik-donemi?page=12>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

<https://www.yeniakit.com.tr/haber/basbakan-davutoglundan-baskanlik-sistemi-cikisi-111274.html>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

<https://tr.sputniknews.com/analiz/201605051022558296-tayyip-erdogan-ahmet-davutoglu/>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/05/22/binali-yildirimdan-coskulu-kongre-konusmasi?paging=2>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/05/22/binali-yildirimdan-coskulu-kongre-konusmasi?paging=2>(Erişim Tarihi: 09.05.2019)

<https://www.star.com.tr/politika/65-hukumette-degis-en-isimler-haber-1113352/> (Erişim Tarihi: 12.06.2019)

<http://www.milliyet.com.tr/buyuksehir-ilce-kongreleri-siyaset-2534755/>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

<http://www.diken.com.tr/teskilati-icin-koklu-degisime-ih-tiyac-var-diyen-erdogan-tasfiye-harekati-degil/>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

<https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/akpdeki-istifa-operasyonunda-son-durum-iste-istifadecek-belediye-baskanlari-2054858/>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

<https://www.haberturk.com/ak-parti-sozcusu-unal-dan-gokcek-in-istifasiyla-iligili-aciklama-1691691>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

<https://www.cnnturk.com/turkiye/samil-tayyar-ak-partiden-ihrac-edilen-kisi-sayisini-acikladi>(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

ÖZ GEÇMİŞ

1. **Adı Soyadı:** Halide YAZGAN
2. **Doğum Tarihi** : 25.12.1992
3. **Ünvan** : Öğrenci
4. **Eğitim Derecesi:** Yüksek Lisans

İletişim:
halide.yazgan@gmail.com

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Kamu Yönetimi	Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi	2010-2014
Yüksek Lisans	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	2015- 2019

Yayımlar

-2019 5. Annual empirical studies in political analysis workshop; Gül Arıkan Akdağ and Halide Yazgan Determinants of Being Selected As Local Party: The Case Of the AKP's Local Branches İn Turkey

-Sosyalbilimler.org'da Çeviri Metni: Bir Liberal Olmak Ne Anlama Gelir?

Sertifikalar

İş Sağlığı ve Güvenliği Katılım Belgesi

Ofis Programları Halk Eğitim Onaylı Sertifika

2018 Yılı Liberal Düşünce Topluluğu Online Eğitim Sertifikası

KULLANILAN PROGRAMLAR

Notepad++, Spss, bibexcel, VOSviewer, Ofis Programları